

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΤΟΣ Ι'

ΑΡ.129-130

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ-Ι. Θ. ΚΑΚΡΙΔΗ : Ελληνικό ταξίδι (Ομήρου) Ιλιάδας Ν 10-38) (ποίημα)
ΠΑΥΛΟΥ ΚΡΙΝΑΙΟΥ : 'Η άχραντη καλημέρα τοῦ Κυρίου-Τῶ Κάστρο τῆς Παλαιάφατος-
'Η παράνομη ὄδη τῆς Ἐλευθερίας (ποίηματα)
Ν. Σ. ΒΡΑΧΙΜΗ : Οἱ Νικητές (διήγημα)
RENÉ CHAR : "Ὑμνος σέ χαμηλή φωνή (πρόζα)
ΝΙΚΟΥ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ : 'Εωθινό (ποίημα)
ΣΟΦΙΑΣ Κ. ΣΠΑΝΟΥΔΗ : Τό ὠραιότερο βιβλίο (σημείωμα)
ΛΙΛΗΣ ΚΑΡΑΚΑΛΟΥ ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ : Τί ματωμένη ποδὸν' ἡ γῆ-Πέντε παιδιά (ποίηματα)
Γ. Χ. ΠΑΠΑΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ : Ἀπό τὴν παιδιόφραστον διήγησιν τετραπόδων ζώων (μελέτη)
ΑΘΗΝΑΣ ΤΑΡΣΟΥΛΗ : Πάθος (ποίημα)
Θ. ΤΑΝΤΑΛΟΥ : Τό τραγούδι μου-Ἡ καρδιά μου-Καβαφικόν (ποίηματα)
J. GALSWORTHY (μετ. Ν. Ἀ π η λ ι ὶ τ η) : Τό σπασμένο παπούτσι (διήγημα)
ΑΓΗΣ. ΒΟΡΕΑΔΗ : Μενεξέδες-Ἐλεγείο (ποίηματα)
HANS R. LINDER (μετ. Π.Π.) : Stefan Zweig (μελέτη)
Μ. Α. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ : Τῆς ψυχῆς τὸ δέντρο (πρόζα)
ΚΩΣΤΑ ΠΡΟΥΣΗ : Οἱ Ἄνερες (Κυπριακὸ παραμῦθι μὲ εἰσαγωγή)
ΧΡ. Κ. ΜΟΡΦΑΚΗ : Ἐλεγείο (ποίημα)
Ν. Σ. ΒΡΑΧΙΜΗ : Μνημόσυνο (ἀφήγημα)
ΠΕΤΡΟΥ ΜΑΓΝΗ : Οὐδὲν καινὸν ἐπὶ τὸν ἥλιον (μελέτη)

(συνέχεια ἀπὸ μέσο)

ΚΥΠΡΟΣ

ΜΑΡΤΗΣ-ΑΠΡΙΛΗΣ 1946

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΔΙΜΗΝΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

Έτησία συνδρομή για την Κύπρο 10 σελίνια
» » » τὸ ἔξωτερικό 12 »
Κάθε τεύχος 2 σελίνια.

Διευθυντής: ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ,
19, Ούζουνιάν, Λευκοσία

Τυπογραφείο: «ΝΕΟΣ Κόσμος» Θωμᾶ Γ. Κυριακίδη

ΛΕΥΚΟΣΙΑ - ΚΥΠΡΟΣ

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ: ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ: "Ένα μήνυμα.—Κριτική:
ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ: "Άριζη Μπούριζη «Ἡ τέχνη γιά τοὺς λίγους»,
«Homage à Palamas», Τ. Ἀθανασιάδη «Ἀποστασία», Γ. Γ. Ἀρνάκη «Ἱστο-
ρία τῆς Ἀγγλικῆς λογοτεχνίας».—ΚΩΣΤΑΣ ΚΥΡΡΗ: S. Zweig «Οἱ μεγάλες
ᾶρες τῆς ἀνθρωπότητος».—ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ: Φ. Κόντογλου «Οἱ ἀρχαῖοι
ἀνθρώποι τῆς Ἀνατολῆς», Τ. Ἀθανασιάδη «Θαλασσινοὶ προσκυνητές», Λ.
Ξανθοῦ «Συσσίτιο», Σπ. Παναγιωτόπουλου «Ἑλληνικοὶ ρυθμοὶ» καὶ «Νυ-
χτερινὸς διαβάτης», Α. Σακαλλῆ «Ἀπάνεμα», Θ. Πιερίδη «Ὑμνος στὴν
Ἀθήνα τοῦ Δεκέμβρη».—Μ. Α. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ: Γ. Ρίτσου «Δοκιμασία».—
Τὸ Θέατρο: ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ: Θέατρο Νέο Λυρικό: Α. Τερζάκη
«Ἀγνή» καὶ Γρ. Ξενοπούλου «Ποπολάρος».—Κ. ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ: Γαλλικὴ
Πνευματικὴ ζωή.—Τ.Φ. καὶ Ν.Χ.Κ.: Εἰδήσεις ἀπὸ τὴν Ἀθήνα.—Εἰδήσεις.—
Τύπος.—Νέα Βιβλία.—Ἀλληλογραφία.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ:

Πλούσια κ' ἐκλεκτὴ συνεργασία Ἑλλήνων
καὶ Κυπρίων λογοτεχνῶν.

Κυπριακὰ Γράμματα

ΕΤΟΣ Ι'
ΑΡ. 129-130

ΛΕΥΚΟΣΙΑ, ΚΥΠΡΟΣ

ΜΑΡΤΗΣ
ΑΠΡΙΑΗΣ

} 1946

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΑΞΕΙΔΙ

(ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΑΣ Ν 10—38)

[Ο Ποσειδῶνας ξεφεύγοντας την προσοχή του Δία, που υποστηρίζει δυνατά τους Τρώες, τρέχει να βοηθήσει τους απροστάτευτους και νικημένους Έλληνες. Εδώ δίνεται μοναχά η θανασιτή, γεμάτη φῶς περιγραφή του ταξειδιού του θεού μέσα στη θάλασσα του Αιγαίου ὡς που να φτάσει στην Τροία]

- 10 Μα ο κοσμοσείστης ρήγας άδικα δέ βίγλιζε από πάνω
στην πιο ακρινή κορφή της δασερός καθόταν Σαμοθράκης
ψηλά, και θάμαζε τον πόλεμο θωρόντας και τη μάχη.
Απ' άκρη σ' άκρη κείθε αγνάπτενε την Ίδα, και το κάστρο
του Προΐμου αγνάπτενε και τ' άρμενα των Αχαιών μπροστά-του.
- 15 Είχε θροιάσει εδώ απ' τη θάλασσα φτασμένος, και πονούσε
τους Αχαιούς, που οι Τρώες αφάνιζαν, και χόλιαζε του Δία.
Και ξάφνου απ' το βοννό το απόγκρεμο κατέβηκε με πόδι
ρογρό, κι' ως ὄδενε, τα τρίγηλα βοννά και τα ρουμάνια
κάτω απ' τα πόδια-του τ' αθάνατα τρογύρα ετρέμαν όλα.
- 20 Τρεῖς δρασκελιές ως πήγαινε έκαμε, στην άλλη βροθή κίβλας
φτασμένος στις Αιγές· εκεί τρανό μες στον πελάου τα βάθη
στραφταλιστό, χρυσό, ακατάλυτο παλάτι τού 'χαν χίσει.
Φτάνοντας έξεφε στο αμάξι-του δυό χαλκοπόδαρα άτια
ρογρόφτερα, και κρέμουνταν χρυσές στο σβέροκο-τους οι χαίτες·
- 25 χρυσά μετά κι' ατός του εφόρεσε, και πήρε ένα μαστίγι
χρυσό, καλοφτιαγμένο, κι' ύστερα στο αμάξι-του πηδώντας
πήρε να τρέχει απά στα κύματα· και τ' δελφίνια ολούθε
απ' τους βυθούς σκιριτώντας πρόβαλαν, τον κύρη-τους νογώντας.
Κι' άνοιγε η θάλασσα χαρούμενη, και τ' άλογα πετούσαν

ΣΗΜ.—Οι μεταφραστές δουλεύουν τέσσερα χρόνια τώρα την Ιλιάδα ολάκαιρη, χωρίς ακόμα να της δώσουν την τελειωτική της μορφή· γι' αυτό, όσο ακόμα δέν έχουν δώσει οριστική μορφή στο χειρόγραφο-τους, με πολλή χαρά δέχονται κάθε παρατήρηση πάνω στα γενικά και στα λεπτομερειακά προβλήματα που γεννά η μετάφραση του Ομήρου. Το ίδιο δέν έχουν ακόμα οριστικά αποφασίσει για το σύστημα του τονισμού και της ορθογραφίας, περιμένοντας να φτάσουν οι λογοτέχνες και οι λόγιοι σε μια κοινή σχετική συμφωνία, και γρήγορα μάλιστα.

- 30 γοργά, κι' ουδέ από κάτω ογραίνονταν το χάλκινο το αξόνι.
 Νά πώς τον φέροναν τ' άτια τρέχοντας στ' αργίτικα καράβια.
 Είναι ένα σπήλιο μέσ στις θάλασσας τής άπατης τα βιάθη
 φαρδύ, καταμεσός στην Τένεδο και στην απόγερμη Ίμπρο·
 35 κεί πέρα ο Κοσμοσειστής τ' άλογα τραβίει να σταματήσουν,
 κι' ως τα ξεζεύει, αδάνατη ταγή να φάν πιθώνει ομπρός-τους,
 και πέρασε έπειτα στα πόδια-τους ολόχρυσα πεδούγλια,
 ασύντριφτα, άλυτα, τον κύρη-τους να καρτερούν να γείρει
 δίχως να φεύγουν, κι' έτσι τράβηξε στον Αχαιών το ασκέρι.

μετάφραση Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ—Ι. Θ. ΚΑΚΡΙΔΗ

Η ΑΧΡΑΝΤΗ ΚΑΛΗΜΕΡΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

Μές τή σιγή τοῦ Ἑωθινοῦ ρόδινοι οἱ οὐράνιοι θόλοι
 κάτω ἀπ' τή ρόδινη σκιά τή Βίβλο του διαβάζει,
 κόμπο τόν κόμπο στάει ἡ βροχή σιδ Ἰόανθο περιβόλι
 κόμπο τόν κόμπο ἀνθοβροχή κ' ἡ φυλλοσιὰ τινάζει.

Μιά πεταλούδα ὀλόλευκη προή τοῦ Εὐαγγελίου
 στή θεία σελίδα τὸ φτερό περνάει λευκή ἀστραπή
 κι' ἀχραντη καλημέρα τοῦ Κυρίου!

Κ' ἔνα σπουργίτι, μουσική, ἀπὸ κλαδί ὡς κλαδί
 στὸ τελευταῖο κλωνάρι κατεβαίνει
 κι' ὡς νὰ διαβάζει τὴν ἱερὴ στὸ φῶς περικοπὴ
 αἰφνίδια τὸ κελάϊδημα σωπαίνει!

ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΠΑΦΟΣ

Σάν μάσκα ἰάμβον τραγικὴ τᾶδειο κντάει μπιντένι
 τὸ ἔρημο πέλαο πὸν βογγᾶ κ' ἡμποκαδούρα βράζει
 μὰ τοῦ Ἑνετοῦ ἡ ἀρχαία σκιά βουβή κι' ἀρωματωμένη
 κάτω ἀπ' τᾶστρόφως φάντασμα Μεσαιωνικὸ ρεμβάζει.

Κι' ἡ Λήθη ἀράχνη σάβανα στὸ ρέπιο-κάστρο ὑφαίνει
 μὰ οὔτε καπνός, μηδὲ πανὶ στῶν θαλασσῶν τὰ πλάτη
 μονάχα ὁ γεροφύλακας διαβαίνει κι' ἀνεβαίνει
 νωθρὰ τὴ σκάλα ὅπου φρουρεῖ τὸ Ἑγγλέζικ του ἄλατι!

Η ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΩΔΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Τὸνομά σου ἢ φωτιά καὶ τὰτσάλι, τὸ χιόνι
ἢ ρομφαία π' ἀστράφτει, τὸ ψωμί πὸν εὐωδίζει
τοῦ τυράννου τὸ δέος, τοῦ δυνάστη ἢ ἀγχόνη
Ὁ Ἄη-Γιώργης καβάλλα τὸν Δράκο λογχίζει.

Τὸνομά σου ψαλμός, προσευχή κι' ἀγωνία
τὸνομά σου ταξιδεύουν τὰ νέφη
τὸνομά σου τραγούδι, μουσική κ' ἐλεγεία
κι' ὁ Θησέας μὲ τὸ μαῦρο πανὶ πὸν ἐπιστρέφει.

Τὸνομά σου στὸ φύλλο κομπο-κόμπο ἢ δροσιά
καὶ τὸ πίν' ἢ ἡλιακίδα
τὸνομά σου τὸ γράφει ἢ καρδιά
καὶ τὸ πίνει ὀλοδάκροντ' ἢ ἐλπίδα!

Στὸ καλάμι ὁ ἀέρας, στάσπροκέντημα ἢ κόρη
σὲ καλεῖ ὁ καταρράχτης μὲ βόγγο
τὸ τροκάνι στὸν κάμπο, ἢ φλογέρα στὸν λόγγο
καὶ στὸ τέμπλο τοῦ ναοῦ οἱ μυροφόροι.

Στάνθοπέταλο ἢ μέλισσα, σὴν βραγιά ἢ πεταλούδα
ἢ βροχή στὸ περβάζι, σὴν χορδὴ τὸ δοξάρι
ἢ σπηλιάδα στὸν κάβο, πελαῖσιο τροπάρι
καὶ στοῦ πεύκου ὁ τσοπάνος τὴν φλούδα.

Τᾶγριο ρίφι σὴν ἄμμο, στὸ σκοινὶ ἢ καρμανιόλα
στοῦ ἰσοβίτη τὸ χέρι, τὸ αἰώνιο βαρῖδι
στῆς ἀβύσσου τὸ στόμα ἢ ἀνεμώννα κ' ἢ βιόλα
στὸ θηκάρι τάντάστη τὸ τρισάγιο λεπίδι.

Στὸν ἀφρὸ ἢ ἀλκυόνα, στὸ γὰνὶ τὸ μελίτεμι
καὶ στὸν βάλτο τὸ πράσινο φύκι
Σάγαπῶ λέει τὰχείλι στὸ φιλι π' ὄλο τοῦρμει
τὸνομά σου Ἄρετοῦσα, Θεανώ, Εὐροιδίκη.

Τὸνομά σου τὸ δάκρον, ὁ Σταυρὸς καὶ τὸ αἷμα
τᾶγιο χῶμα τῆς γῆς μας, τὸ βουνὸ τοῦ Κανκάσου
Ἡ ἐλῆὰ π' ἀσημώνει τὸ ἐπουράνιο σου πνεῦμα
Λευτεριά! Εἶναι ἀφρὸς τὰ δεσμά σου!

Ἀθήνα 1945.

ΠΑΥΛΟΣ ΚΡΙΝΑΙΟΣ

ΟΙ ΝΙΚΗΤΕΣ

Ἡ Γερμανία εἶχε καταρρεύσει. Ἡ ἀτομικὴ βόμβα εἶχε πέσει καὶ ἡ Χιροσίμα καὶ τὸ Νακασάκι εἶχαν ἐξαφανιστεῖ. Ὁ ὑπολοχαγὸς Λέοναρτ Ἰλμ εἶχεν ἐπιστρέψει ὕστερα ἀπὸ ἀπουσίαν 6 σχεδὸν χρόνων στὴ Μητρόπολη.

Ἦταν ὁ μοναχογιὸς τοῦ Μίστερ Φρειδερίκου, Ἄντριου, Τόμας Ἰλμ καὶ τῆς Μίσσεσ Ἰουλίας, Βαρβάρας, Αὐγούστας Μπέρντ πού εἶχαν παντρευτεῖ ἀπὸ ἀγάπη, μιὰ μεγάλη ἀγάπη πού τὴν διατηρούσαν ἀκόμη τώρα στὸ Λονδίνο, ὅπου κατοικοῦσαν ἀπὸ χρόνια πολλὰ.

Τὸ σπιτάκι τους ἦταν ὁμορφο καὶ περιποιημένο καὶ τὸ σπουδαιότερο ἦταν κοντὰ στὸ Γεροτάμεση πού τόσο ἀγαποῦσε ὕστερα ὁ Λέν, ὅταν ἐγεννήθηκε καὶ μὲ τὸν καιρὸ ἔγινε ἀγόρι. Ὁ Λέν εἶχε καὶ μιὰν ἀδερφούλα, τὴ Μάργκαρετ. Ἦταν κατὰ 11 χρόνια μικρότερη του, ἀλλὰ τοὺς συνέδεε μιὰ τρυφερὴ ἀγάπη.

Τοῦτο δὲν ἐμπόδισε διόλου τὸν πατέρα Ἰλμ νὰ κρατήσῃ στὸ σπίτι του τὸν Λέν, ὅταν παντρεύτηκε. Παντρεύτηκε κι' αὐτὸς πολὺ νέος, πάνω στὰ εἴκοσι του, ἀκριβῶς ὅπως καὶ ὁ πατέρας του πρὶν εἴκοσι, εἰκοσιένα χρόνια περίπου.

Τὸ χαρακτηριστικώτερο τῆς οἰκογενείας Ἰλμ εἶναι ὅτι διατηρούσανε νιάτα καὶ δροσιά καὶ ἔδειχναν πάντα νεώτεροι. Τὸ ὅτι δὲν ἦταν γνήσιοι εὐπατρίδες, δὲν ἦταν διόλου δικό τους λάθος, γιατί ἂν τὰ οἰκονομικὰ κάθε οἰκογένειας, ὅπως εἶναι γνωστό, δὲν εἶναι ζήτημα καθαρῶ ἀίματος πιά, καὶ οἱ καλοὶ τρόποι τὸ ἴδιο. Αὐτοὶ ἴσα, ἴσα ἐγκαθιδρύουν τὴν ἀληθινὴ ἀριστοκρατία μιᾶς γνήσιας Δημοκρατίας. Εἶχαν ὅλα τὰ ἀντιπροσωπευτικὰ γνωρίσματα τοῦ καθῶς πρέπει Ἄγγλου. Ἦταν μιὰ οἰκογένεια τζέντλεμεν.

Ἡ γυναῖκα τοῦ Λέοναρτ Ἰλμ ἦταν ὡραία. Ἀκόμα, μέσα στὸ αἶμα της, ἔρρεαν συγκινήσεις καλλιτεχνικῆς. Εἶχε συγγενεὶς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων καὶ φημισμένους ζωγράφους καὶ δὲν ἦταν λίγοι ἐκεῖνοι πού ἤξεραν τὸ ταλέντο καὶ τῆς ἴδιας στὴ ζωγραφικὴ. Ἔτυχε ὁμοῦ νὰ συναντήσῃ πολὺ νέα τὸν νεαρὸ Λέν καὶ τὸ ταλέντο της ἔμεινε χωρὶς καρριέρα, πλούσιο ὁμοῦ πάντα μέσα στὰ στήθη της γιὰ νὰ νιώθῃ ἀρχοντότερο τὸν Ἐρωτὰ της. Ὁ Λέν ἦταν τότες ἕνας ἀπλὸς ὑπάλληλος σὲ ἀσφαλιστικὴ ἐταιρεία, εἶχε ὁμοῦ σαγηνευτικὸ χαμόγελο καὶ τρόπους καὶ τὸ καλλιτεχνικὸ της ἐνστιχτο μίλησε σίγουρα καὶ γρήγορα. Ὁ Λέν ἦταν ὁ νεαρὸς τζέντλεμαν τῆς καρδιάς της.

Ὁ Λέν, λοιπόν, εἶχε κάθε λόγο νὰ εἶναι εὐτυχισμένος, πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο. Κοντὰ στὰ ἄλλα, εἶχε ἀποκτήσῃ καὶ μιὰ κορούλα πού τὴν ἐλάτρευε. Ἦταν ἡ μικρὴ Ντόροθη πού δὲν ἐπέτρεψε ποτὲ νὰ τὴν φωνάζουν μὲ ὑποκοριστικά. Το Ντόρα ἴσως νὰ εἶναι ρωμαντικότερο ἢ καὶ ἀκόμη, περισσότερο σύγχρονο, ἀλλὰ ὁ πατέρας της τὸ ἠθέλε ἀλόκληρο τῶνομά της Ντόροθη, γιὰ νὰ χαίρεται περισσότερο ἐκεῖνο

πού τὴν ἀντιπροσώπευε. Ἡ Ντόροθη ἦταν πέντε χρονῶν, ὅταν ὁ πόλεμος ξέσπασε.

*
* *

Τώρα ὁ ὑπολοχαγὸς Λέοναρτ Ἰλντ εἶναι 31 χρονῶν καὶ μερικοὺς μῆνες. Γιόρτασε, κάπου στὴ μέση Ἀνατολὴ τὸν περασμένο Μάιο τὰ γενέθλια του καὶ παρόλο πὺ ἦταν τόσα μίλια μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα, προσπάθησε νὰ ζήσει λίγο τὴν ἀτμόσφαιρά της. Εἶχε διευθετήσῃ νὰ φυσηθεῖ τὰ 31 κεριά πάνω στὴν τούρτα τῶν γενεθλίων, ὅπως τὸ συνήθιζε καὶ γιὰ τὰ κεριά ἀπὸ τὰ 25 καὶ κάτω πρὶν πλάκῳσε ὁ πόλεμος.

Αὐτὸς ὁ πόλεμος! Αὐτὸς ὁ πόλεμος! Κακουχίες, φόβοι, τόποι καὶ συνήθειες καὶ συνθήκες ἀπροσάρμοστες! Βέβαια δὲν ἦταν μόνο ἔτσι ὁ πόλεμος. Αὐτὸς ὁ πόλεμος! Γλέντι, ξεγνοιασιά πολλὲς φορές, φρενίτις! Αὐτὸς ὁ πόλεμος!

Ὁ ὑπολοχαγὸς Λέοναρτ Ἰλντ, ὁ ὁποῖος μῆκε στὸ χακὶ ἀπλὸς στρατιώτης, δίχως ἄλλο κάτι ἤξερε ἀπὸ ὅλες αὐτὲς τίς ἰδιότητες τοῦ πολέμου. Ὅμως εἶναι ἐξ ἴσου σίγουρο πὺς διατήρησε μέσα στὴ σκηνὴ καὶ ἀργότερα, ὅταν τὰ πράγματα ἔγιναν βολικότερα, μέσα στὸ δωμάτιο του τὴν εὐταξία καὶ τὴν ἐμφάνιση πὺ πρέπει νὰ χουν πάντα τὰ μέρη αὐτά, ὅταν τὰ συχναίνει, ὅταν ἐκεῖ διάγει τὴ ζωὴ του ἕνας πὺ διατήρησε, ἀκόμα καὶ στὸν πόλεμο, τὴν αἴσθησιν τοῦ ἀληθινοῦ τζέντλεμαν. Πάνω στὸ μικρὸ τραπεζάκι, πὺ βρισκότανε δίπλα στὸ στρῶμα του, ἦταν πάντα οἱ φωτογραφίες ἐκείνων πὺ ἀγαποῦσε, μιὰ μικρὴ ἔνδειξη πὺς ὁ νοῦς του ἦταν διαρκῶς κοντὰ τους. Ἐκεῖ ἦταν οἱ φωτογραφίες τῆς ὠραίας γυναικούλας του, τῆς πολυαγαπημένης μικρούλας Ντόροθη καὶ τῆς μόνης καὶ μοναδικῆς (one and only) στὰ Ἑγγλέζικα) ἀδερφούλας του, πὺ πατοῦσε τὰ εἴκοσι. Μαὶ ἡ ἀδερφούλα του πάνω στὴ φωτογραφία τῶν εἴκοσι τῆς χρονῶν, πὺ τοῦ ἔστειλε τὸν τελευταῖο χρόνο τοῦ πολέμου, ἔγραψε μὲ τὸ ἀγαπημένο της χέρι. «Ἀπὸ τὴ μιὰ καὶ τὴ μοναδική σου. Μάργκαρετ». («From your one and only. Margaret»), ὅπως εἶπαμε στὰ Ἑγγλέζικα). Ἡ γυναίκα του εἶχε διατηρήσει, καὶ ὅτὴ μακρινὴ μοναξιά τῆς ξενιτειᾶς, τὴν εὐπρέπεια τῆς οἰκοδέσποινας. Ὅλη ἡ ἀγάπη του εἶχε κλειστῆ μέσα στὸ ἰδιαίτερο του ἀλμπούμ, ὅπου μὲ ἀφοσίωση ἐφύλαττε κάθε τι δικό της.

Κατὰ τὸν πόλεμο τὸ ταλέντο της δὲν πῆγε διόλου χαμένο. Εἶχε προσληφτεῖ σὲ μιὰ ἡμερησία ἐφημερίδα τῆς μεγάλης Λόντρως γιὰ τὰ σκίτσα. Ὁ Λὲν μάζευε μὲ προσοχὴ ὅτι ἔβγαине ἀπὸ τὰ χέρια τῆς γυναίκας του. Καὶ κείνη ἤξερε γιὰ τίς τρυφερὲς αὐτὲς ἀσχολίες τοῦ συζύγου της. Ναι, νὰ τὸ εἶχαν διαβεβαιώσει ἀμοιβαίως τόσες φορές, μὲ τὸν τρόπο πὺ ταιριάζει στοὺς ἀληθινούς εὐπατρίδες, πὺς ὁ πόλεμος, ἡ μακρινὴ ἀπόσταση, οἱ ἀλύπητοι βομβαρδισμοὶ τοῦ Λονδίνου, οἱ κίνδυνοι τῆς μάχης, οἱ νέες τῆς ἀσχολίας στὴν ἐφημερίδα, τίποτε δὲ στάθηκε ἱκανὸ νὰ δημιουργήσει ἔστω καὶ ἕνα μικρὸ νέφος ἀμφιβολίας ἢ ἀδιαφορίας γύρω ἀπὸ τὴν ἀγάπη τους, καὶ ἡ ἀν-

θρώπινη καρδιά είναι θερμή και τὰ χρόνια ἀπὸ τὰ 25 ἕως τὰ 30 δὲν εἶναι ποτές χρόνια μεγάλης φρόνησης ἢ ἐγκράτειας!

*
**

Τώρα ὅμως ὁ ὑπολοχαγὸς Λέοναρτ Ἰλη ἐπέστρεψε. Ὁ κίνδυνος τοῦ θανάτου, ὁ κίνδυνος τῆς παντοτεινῆς στέρησης μόνο ὡς ἀνάμνηση ἐπανέρχεται. Ἡ Κάθριν μὲ τίς καλλιτεχνικὲς συγκινήσεις μέσα στὸ αἷμα τῆς, θάχει κοντά τῆς τὸν ἄντρα πού γιὰ χάρη του ἀρνήθηκε τὴν ἐπιδίωξη τῆς δόξας. Καὶ ὁ Λὲν θάχει κοντά του τὴ γυναῖκα πού ὁ ὑπολοχαγὸς δὲν ἀπάτησε μέσα στὴν ἀλλόφρονα πορεία τοῦ πολέμου. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ φόντο νιώθουν πῶς πρέπει νὰ κινηθοῦν.

Καὶ ἀκόμα. Τὸ ὄνειρο τῆς πρώτης ἀγάπης εἶναι κάτι πέραν ἀπὸ τὴ μαγεία. Ἡ φρενίτις τοῦ πολέμου μιὰ ἀναστάτωση πραγματικὰ κοσμογονική. Αὐτὰ τὰ ἤξεραν καὶ οἱ δύο, τὰ εἶχαν δοκιμάσει καὶ ἔφεραν πάντα μαζί τους τὰ ἴχνη τους—μέσα στὴ γεῦση πού ἐξακολουθοῦσε ἀκόμη νὰ τοὺς δίνει ἡ καθημερινὴ ζωὴ. Τὰ ἴχνη ὅμως αὐτὰ ἐξαφανίστηκαν κάτω ἀπὸ τὸν ὄγκο τῆς συνάντησής τους. Ἦταν πέραν ἀπὸ τὸ ὄνειρο τῆς μαγείας καὶ μιὰ ἀναστάτωση πέραν ἀπὸ τίς δυνατότητες πού μποροῦσαν νὰ φανταστοῦν. Ὑστερα ὅμως ἦταν διαφορετικά. Ἦταν ποτές δυνατό ν᾿ ἄρθει ἡ ζωὴ ἢ ἴδια καὶ νὰ ἐπέμβει κατὰ τέτοιο τρόπο; Κατὰ τρόπο πού νὰ φανεῖ ὡς μιζέρια ἢ ἀνατροφή καὶ ἡ συμπεριφορὰ ἑνὸς τζέντλεμαν. Δὲ μποροῦσαν ποτὲ νὰ τὸ φανταστοῦν. Ἦταν δυνατό!

*
**

Μετὰ τὸ πρῶτο μεθύσι τῆς συγκίνησης, ἔμεινε ὁ ἕνας ἀπέναντι στὸν ἄλλο ξένοι, φοβισμένοι κι' ἀνυπεράσπιστοι. Προσπάθησαν νὰ καλύψουν τὴν κατάπληξη καὶ τὸν τρόμο τους κάτω ἀπὸ ἕνα στρῶμα ἀταραξίας. Στὸ κάτω, κάτω ἦταν τζέντλεμεν ἢ κάτι τέτοιο.

Τὸ θλιβερὸ ὅμως βράδυ ἔπεσε ἐνωρίτερα ἀπὸ ὅ,τι ὑπελόγιζαν. Ὁ Γεροτάμεσης εἶχε κιόλας τυλιχτεῖ τὴ μαῦρη ρευστότητα του καὶ νανούριζε μὲ τὸν προαιώνιό του ρυθμὸ τὰ ὑγρά σπλάχνα του. Τὸ στρῶμα τῆς ἀταραξίας τοὺς δὲ μποροῦσε ν' ἀντέξει περισσότερο. Ρευστοποιήθηκε καὶ νανούριζε μαζί μὲ τὸν ποταμό, τὸν προαιώνιο φόβο πού βρῆκε καταφύγιο μέσα στὰ δικά τους σπλάχνα. Ὁ ὑπολοχαγὸς Λέοναρτ Ἰλη ἦταν στενοχωρημένος στὸ πατρικὸ του σπίτι. Ἡ ἀμηχανία τοῦ πείραζε τὰ νεῦρα.

Ὅπως, ὅταν ἦταν στὶς μακρυνὲς ξένες χώρες, μόλις τὸν ἄγγιζε ἡ νύχτα, ἡ ἐπιθυμία ν' ἀφήσει τὸ μέρος πού βρισκότανε, τὴ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία τότες, ξανάλθε ζωερὴ καὶ μηχανικὰ σηκώθηκε ἀπὸ τὸν οικογενειακὸ του κύκλο καὶ κατευθύνθηκε στὴν ἰδιαιτέρη κάμαρη του. Ἔβαλε τὴ σιδερωμένη του φορεσιά, πήρε στὸ χέρι τὴ μικρὴ ράβδο, πού συνήθιζε, καὶ ζητοῦσε τὸ καπέλλο του. Ὅλα, ὅπως τότες στὶς μακρυνὲς χώρες, μόνο, πού αὐτὴ τὴ φορὰ,

ένα άγνωστο είδος συλλογής έβάραινε τούς κροτάφους του και δέν σφυρούσε ξέγνοιαστα ή από πληθωρισμό. Στο τέλος, άκόμη περισσότερο βεβαρημένος από τό νέο τοῦτο αίσθημα τοῦ συλλογισμένου φόβου τοῦ τόν κυρίευε όλοένα, έβαλε έντελῶς μηχανικά τό καπέλλο του στό κεφάλι και κυττάχτηκε στόν καθρέφτη λίγο ήλίθια. Θά πήγαινε έξω; Και ή γυναίκα του; "Εβγαλε πάλι μηχανικά τά ρούχα του και έπέστρεψε μέ προσποιημένη εύθυμία στόν οικογενειακό κύκλο.

Μετά τό φαί πήρε τήν Κάθριν από τό χέρι και βγήκανε στό μπαλκόνι. Μπροστά τους ό Γεροτάμεσης κυλοῦσε όπως και πρώτα, άδιάφορα τά νερά του βουτηγμένα στό σκυτάδι, ένῶ τριγύρω μύριζε σκιά και αίωνιότητα.

—Τι νύχτα! εἶπεν εκείνος.

—Τι έξαίσια νύχτα! σήκωσε κατά ένα τόνο τή φωνή της εκείνη.

"Υστερα έβασίλευσε σιωπή πλατειά. Και ύστερα πάλι σιωπή!

Στό τέλος, εκείνη σήκωσε τήν παλάμη της από τό μπράτσο του και τράβηξε μέσα. "Όλοι εἶχαν άποσυρτεῖ στά ιδιαίτερά τους. "Ό ύπολοχαγός Λέοναρτ "Ιλη έριξε μιάν έντατική ματιά στό Γεροτάμεση και έπέστρεψε και κείνος. Χτύπησε πολύ διακριτικά τό δωμάτιο της και της έπρότεινε μιá νυχτερινή έξόρμηση.

Μπήκαν σέ μιá μεγάλη αίθουσα γεμάτη φῶς και μουσική και διάταξαν έκλεχτά ποτά. Στην άρχή ζήτησαν σαμπάνια. «Τίποτε τό έκλεχτό και τό σπάνιο», επέμενε ό ύπολοχαγός Λέοναρτ "Ιλη. «Δέν εἶναι ή έποχή τῶν έκλεχτῶν και τῶν σπάνιων, Σέρ», άκούστηκε ή φωνή τοῦ ούέητερ. "Όταν κάπου καταστάλαξαν, άρχισε πρώτη ή γυναίκα του:

—Λοιπόν, πῶς βρίσκεις τόν κόσμο στό Λονδίνο;

—"Όπως μοῦ τόν περιέγραφες στά γράμματά σου, μάη-ντήαρ.

—Κύταξε πόσο κουρασμένος εἶναι ό μίστερ Μπάκριτζ, νάτον έκει κάτω στή γωνιά· πίνει μόνος και μελαγχολικός τό ούίски του. Φαίνεται πῶς αύτός ό πόλεμος τοῦ έχει πάρει πολλά προσφιλή πράγματα.

Άλλά ή Κάθριν άντελήφθηκε ότι ό Λέν άφαιρείτο και έσιώπησε.

Ηττημένοι σηκώθηκαν σέ λίγο και πήραν τό ταξί για τό σπίτι τους. Έκει, περάσανε πρώτα μπροστά στην κάμαρη τοῦ Λέν. "Η Κάθριν, άσυναίσθητα βίασε τά βήματά της. "Ό Λέν δέ στάθηκε. Τήν άκολούθησε. Μπροστά στην κάμαρη της, τήν είδε νά τεντώνει τό χέρι πρὸς τό πόμολο της πόρτας. Ξαφνικά τό βλέμμα του έπεσε κάτω. Χτύπησε στους γοφούς της γυναίκας του και ύστερα κατακύλησε στίς γάμπες.

—"Ό! μάη ντήαρ, τής λέει, ναρθῶ μέσα;

—"Αν θέλεις, τί καρτερᾷς; τοῦ άπάντησε, μά ό τόνος της φωνής της ήταν ξερός, χωρίς τσαχνινιά ή θερμότητα.

Πάνω στο κρεβάτι τὸ συζυγικό, ἡ γυναικεία ὁσμὴ ἄρχισε νὰ καταποντίζει ὅ,τι δὲν ἦταν ἀπαραίτητο στὴν ἀνδρικότητα τοῦ ὑπολοχαγοῦ.

—Τὶ ἀσφάλεια ὑπάρχει, τί ἀσφάλεια! κι' ἔτριβε τὴ μούρη του πάνω στὸ γυναικεῖο κορμί.

—Μὰ τί ἔχεις, Λέν, ἀγαπημένο μικρὸ παιδί; Τί πρᾶμα σὲ κατatrέχει καὶ φοβάσαι;

—Μὰ τίποτε, τίποτε!

—Μὴ θέλεις νὰ κρύβεσαι ἀπὸ τὴ γυναικούλα σου. Ὅλη τὴν ἡμέρα σὲ παρακολουθῶ. Τί ἔχεις;

—Μὰ ὁ πόλεμος, ὁ πόλεμος!

—Μὰ ὁ πόλεμος ἔχει τελειώσει. Ἦσυχασε μικρὲ μου Λέν. Δὲ θὰ ἐπιτρέψω σὲ κανένα νὰ σὲ ἀπομακρύνει ἄλλη φορά.

—Ἄλλὰ καὶ σὺ τί ἔχεις, τί ἔχεις Κάθριν, ἀγαπημένο ὄν' τί σὲ βασανίζει καὶ σένα;

—Μὰ τίποτε, τίποτε!

—Θέλεις νὰ κρύβεσαι ἀπὸ τὸν ἄντρα σου; Ἄπο μένα Κάθριν; Δὲν εἶμαι ἀρκετὰ δυνατὸς γιὰ νὰ σὲ προστατεύσω;

—Μὰ ὁ πόλεμος, ὁ πόλεμος, τί ἄλλο;

Ὁ ὑπολοχαγὸς δὲν εἶχε ὅμως περισσότερο καιρὸ νὰ χάνει σὲ ἀνακρίσεις. Σὲ λίγο, ἔγιναν πολὺ τρυφεροί.

*
**

Ὅμως, ὕστερα ἀπὸ μισὴ ὥρα, ἀνάμεσα σὲ λυγμοὺς καὶ σκυθρωπὴ καρδιά, βγήκε μόνη τῆς ἡ ἀλήθεια.

Ναί, ἡ αὐτοκρατορία ἔπρεπε νὰ ἐξασφαλιστεῖ, νὰ διατηρηθεῖ. Βρῆκαν τὴν ἀτομικὴ βόμβα Βρῆκαν ὅλες τὶς καταστροφές. Δὲν ἐκύταξαν ὅμως πρὸς τὸν ἄνθρωπο, πρὸς τὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν ἐκύταξαν τὸ ἄτομο, τὸν ἕνα, τὸν Λέοναρτ Ἴλη, ὑπάλληλο σὲ ἀσφαλιστικὴ ἐταιρεία, τὸν σύζυγο τῆς Κάθριν. Τώρα ξέρει, ὅσο κανένας ἄλλος, πόσο ἐπισφαλῆς εἶναι ἡ αὐτοκρατορία καὶ τοῦ εἶναι ἀδιάφορο. Καὶ ἐνῶ ἐκείνη ἔκλαιε μὲ λυγμοὺς

—Ξέρω πὼς σὲ ἔχασα. Μὰ ἐτελείωσε. Ὅλα ἐτελείωσαν αὐτὴ τὴ στιγμή. Ὁ φόβος ἔλιωσε μέσα μου καὶ δὲ μὲ ἐξουσιάζει τίποτε πιά. Εἶμαι ἐλεύθερος. Πρῶτὴ φορά στὴ ζωὴ μου ἐλεύθερος! Ἐνόμισα πὼς ἔχασα πρῶτα τὸν ἑαυτὸ μου, ὕστερα ἐσένα. Μὰ αὐτὴ τὴ στιγμή ἔχω κερδίσει ὅλο τὸν κόσμο. Χά, χά χάασα, τί πρᾶμα ἦταν ἡ ἀγάπη μας! κι' ἐμεῖς! Ἐμεῖς! Πόσο στενοί. Θεέ μου, Κάθριν πὼς ζήσαμε;

—Ὅμως ὀρκίζομαι πὼς μόνο ἐσένα ἀγάπησα, Λέν. Μόνο ἐσένα.

—Μὴν εἶσαι ἀνόητη! Θὰ ἦσουν μιὰ πόρνη, ἂν δὲν ἐδινόσουνα, σὲ ὅποιον ἔχεις δοθεῖ, ὅπο ἀγάπη καὶ συμπάθεια. Αὐτὸς ὁ πόλεμος ἔχει βάλει πολλὰ πράγματα στὴ θέση τους. Καὶ πάνω ἀπ' ὅλα μᾶς ἔχει διδάξει πὼς δὲν ὑπάρχουν πράγματα ἢ πρόσωπα ἀναντι-

κατάστατα, πώς ό ένας και μοναδικός (the one and only στα έγ-
γλέζικα) είναι μόνο μιá φαντασία τής ψυχής μας όταν πυρέσει.
'Η φτωχή ή Μάργκαρετ, ίσως να τό πιστεύει ακόμη! Αύτός όμως
ό πόλεμος μάς ανάγκασε να σκεφτούμε ώς τήν άκρηα κάθε δυ-
νατότητας, και παραβιάζοντας κάθε στενότητα από προερχότανε
άπό πρόληψη ή νωθρότητα μάς απέδωσε στις άληθινές διαστάσεις
του πραγματικού προορισμού μας. Κάποτε πίστευα ότι έδινόμουνα
ψεύτικα! "Ότι άπλωνα να πάρω ψεύτικα! 'Εδω ήταν όλη ή ψευτιά
μιás προληψης που άναπιύχθηκε σε μιό δημοκρατία νωθρή.

—Μή λές αυτά τά λόγια. Σου όρκίζομαι, λέω τήν άλήθεια!
Τώρα σαν να έχουν σβύσει όλοι οι άνθρωποι. 'Εσύ ήσουνα πάντα
παρών, οι άλλοι ήταν σκιές σου. "Ετσι δέν ήταν και μαζί σου;...

—Μή με σκοτίζεις, σε παρακαλώ. Νάξερεις πόσο πλατύς εί-
ναι ό κόσμος! Πόσο πλατύς είναι ό κάθε άνθρωπος! "Αν αγαπη-
θούμε τώρα, θα είναι ή πρώτη φορά που αγαπιόμαστε άληθινά.

'Εκείνη ήταν πνιγμένη στους λυγμούς της και δέν άκουε. Μέ-
σα από τους λυγμούς της ξεπετιόντανε κάθε τόσο:

—Γιά φαντάσου να κερδίσουμε ένα πόλεμο, ένα τεράστιο
πόλεμο, να έξουσιάζουμε τον κόσμο και να χάσει ό ένας τον άλ-
λο, έένα Λέν, έένα.

—Γιατί δέν τό συμπληρώνεις; Πέστο, λοιπόν! 'Εμείς οι νικη-
τές! οι νικητές!

—Και ποιος είναι, λοιπόν, ό ήττημένος;

—Χά, χά, χάσαα . . . , άκούστηκε ξανά τό γέλιο του ύπολο-
χαγου Λέοναρτ. Ρισαρτ, Τζέμης "Ιλη, χά, χά, χάσαα. . . . ΝΙΚΗ-
ΤΕΣ και ΗΤΤΗΜΕΝΟΙ!

"Υστερα σά να ήθελε να πει κάτι σαν ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, ΠΡΑΓΜΑ-
ΤΙΚΗ έλευθερία, μα άδιαφορησε και ή Κάθριν έξακολουθούσε ν'
άκούει μόνο τό γέλιο του.

Ν. Σ. ΒΡΑΧΙΜΗΣ

ΥΜΝΟΣ ΣΕ ΧΑΜΗΛΗ ΦΩΝΗ

Η ΕΛΛΑΔΑ είναι ή ξεδιπλωμένη άκρογαλιά μιás θάλασσας μεγαλοφυίας, άπό ήν όποία
επειλάχτηκαν πός τήν αύγή ή ανοή τής γνώσης κι ό μαγνητισμός του πνεύματος, φου-
σκώνοντας με ίση γονιμότητα δυνάμεις που φαίνονταν αιώνιες. Και πίο μακρονά ακόμη,
είν' ένας χάοτης με παράξενα βοννά: μιá άλυσίδα από ήφαιστεια χαμογελά στη μαγεία
των ήρώων, στη φιδίλια τρυφερότητα των θεανών, οδηγεί τό γαιήλιο πέταγμα του άν-
θρώπου—έλεύθερου πιά να γνωρίσει τον έαυτό του και να χαθεί σαν πουλί—κ' είναι ή
άπάντηση στο κάθε τι, ακόμα και στη φθορά τής γέννησης, ακόμα και στους ελιγμούς του
λαβυρίθου. Άλλά τό όρεινό αυτό έδαφος, τό καμωμένο από τό διαμάντι του φωτός και
του χιονιού, τή γής τούτη τήν άγέλαση κάτω από τά πόδια του λαού της, νικητή του θανά-
του αλλά θνητού από άγνότητα όλοφάνεση, μιá παράδοξη αίτία προσπαθεί να τιμωρήσει
τήν τελειότητα της, κ' έλπίζει να σκεπάσει τον γνιθυισμό των σταχιών της.

"Ω 'Ελλάδα, καθρέφτη και σάμα τρις φορές μαρτυρικά να σε φανταστεί κανένας
είναι να σε άποκαταήσει πάλι. Οι γιατροί σου βρίσκονται μέσα στο λάϊ σου και ή υγεία
σου βρίσκεται μέσα στο δικαιο σου. Το αίμα σου τό άλογάριστο τό όνομάζω τό μόνο
ζωντανό πράγμα, γιά τό όποιο ή έλευθερία δέν είναι πιά άρωστημένη που μοι φίλει τό
στόμα, αυτό με έτη οιωπή κ' έγω με τήν κραυγή.

RENÉ CHAR

ΕΩΘΙΝΟ

Κουστάλλινη κι' δλόχαρη, γιομάτη φῶς κι' ἀγάπη,
 πίνω ἀπ' τὰ κρῖνα τοῦ γυαλοῦ καὶ τὰ λευκὰ σπιτάκια
 στοὺς κήπους μὲ τὰ γιασεμὰ ξημέρωσεν ἡ μέρα.
 Κι' ἀνθῖσε ῥόδο ἀκροῖνοιχιον ὁ φωτοδότης ἥλιος,
 σὰ μὰ γλυκειὰν ὑπόσχεση σὰ στήθεια τῶν ἀνθρώπων.
 Πέρα γυαλίζει ἡ θάλασσα—μιὰν ἀσημένια λίμνη—
 κ' εἶν' ἡ στιγμὴ τῆς σιωπῆς καθάρια, κ' αἰωρεῖται
 σὰν ἀρμονία ἀθάνατη σὸ πέραςμα τῶν χρόνων.
 Μὲς τὰ μπουμπούκια κλάδωσε χουσιῆ δροσοσταλίδα,
 καὶ φούντωσαν σι' ἀκούκλωνα οἱ νέοι χυμοὶ δοσμένοι
 σὰ χάδια τῆς ἐρωτικῆς τοῦ ὄρθρου ἀνατοχίλας.

Τίποτε δὲν ἦταν ποτὲ καλύτερο ἀπὸ τώρα . . .
 Ὅλα καινούργια, ἀπάρθενα κ' ἔτοιμα νὰ δοθοῦνε!
 Στοὺς ἀδειους δρόμους, ποὺ ἡ αὐγὴν περιδιαβαίνει αὔρα,
 σὶς φυλλωσιές, ποὺ τῶν πουλιῶν φτεροκοποῦν τὰ σμάρια,
 στοὺς κάμπους καὶ σὶς ἀπλωσιές, σὶς θάλασσες, σὰ δάση
 τρέμει ἡ γλυκειὰ συγκίνηση τῆς προσφορᾶς ποὺ θάοιδει.
 Κ' εὐτυχισμένοι οἱ νέοι θεοὶ σὰ σύννεφα καβάλλα
 περοῦνε μέσα σι' ὄνειρο τῆς γαλανῆς εὐδίας,
 ντυμένοι τίς μενεξεδιές καινούργιες τους χλαμῦδες . . .

Τώρα ἡ ψυχὴ ξανοίγεται καὶ τὸ κορμὶ ἀλαφραίνει,
 λιώνει ἡ δομὴ τὰ ἐλικά ποὺ τὴν κρατοῦν δεσμά της,
 κι' ὁ πόθος ἀκνβέρονητος τὴ χίμαιραν ἀγγίζει.
 Τὸ κάθε νεῦρο ἀναπηδᾷ γλυκὰ καὶ τρομουλιάζει
 σπατάτο κι' ἀσυγκράτητο γιὰ τὴ μεγάλην ὥρα,
 π' ὁσμίζεται ἀνυπόμονα, καὶ π' ὄλο ἀορεῖ νὰ φτάσει.
 Κ' εἶν' ὄλα ἔτοιμα κι' ὄρθα σὰν κόρδα τετωμένη,
 ποὺ καρτερᾷ τὸν κραδασμὸ νὰ ρθεῖ νὰ τὴ δονήσει.
 Μέσα σὶς φλέβες καθαρὸ τὸ αἷμα κουρονελιάζει,
 καὶ στὴν καρδιά, πολύβοιο μελισσολόι, φωληάζουν
 οἱ ἐπιθυμίες καὶ τὰ ὄνειρα κ' οἱ σκέψεις κ' οἱ λαχτάρες . . .

Ὁρα εὐτυχίας ἀνείπτης κι' ὦρα χαρᾶς μεγάλης,
 ποὺ στὴν καρδιά τοῦ ποιητῆ καὶ στὴν ψυχὴ τοῦ μύστη
 λύθηκε τὸ αἶνιγμα τῆς γῆς, κ' ἡ σφίγγα θὰ μιλήσει!

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

ΤΟ ΩΡΑΙΟΤΕΡΟ ΒΙΒΛΙΟ

Στὸ Λονδίνον ἔμαθα νὰ τὸ διαβάζω καὶ νὰ βρίσκω μέσα σ' αὐτὸ τὴν πολυπόθητη γαλήνη καὶ μαζῆ τὶς μεγαλείτερες ψυχικὲς ἀπολαύσεις. Τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι ἡ Βίβλος, τὸ πρῶτιστο καὶ ἀναφαίρετο κεφάλαιο κάθε Ἀγγλικοῦ σπητιοῦ. Ἡ Βίβλος κατέχει δικαιωματικὰ τὴν τιμητικώτερη θέση μέσα στὰ κειμήλια τῆς κάθε οἰκογενειακῆς ἐστίας, τοῦ κάθε home τῶν Ἀγγλοσαξῶνων, ἀλλὰ καὶ στὶς αἴθουσες τῶν μεγάλων διεθνῶν ξενοδοχείων τὴ βλέπει ὁ ξένος νὰ διεκδικῆ τὴ συγκινημένη προσοχὴ του κοντὰ στὰ ἄλλα ἀντιπροσωπευτικὰ βιβλία τῶν ἔθνικῶν δυναμειῶν τῆς Ἀγγλίας. Ἡ Βίβλος εἶναι πραγματικὰ ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος τοῦ οἰκοδομήματος τῆς Βρετανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἔπρεπε νὰ μείνω ἕξη μῆνες στὴν Ἀγγλία συνεχῶς μελετῶντας τὴ βαθύτερη οὐσία τῆς ψυχοσυνθέσεως καὶ τῆς νοοτροπίας τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ, γιὰ νὰ νοιώσω τὴ σημασία τοῦ βαρυσήμαντου ρητοῦ, ποῦ μᾶς διδάσκουν στὰ σχολεῖα μας καὶ ποῦ μένει γιὰ μᾶς νεκρὸ γράμμα μόνο, σὲ ὅλη τὴ ζωὴ μας: «Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς».

Γιὰ μένα ἡ Βίβλος στάθηκε στὴν Ἀγγλία μιὰ ἀληθινὴ ἀποκάλυψις. Ἕνας θαυμαστός συσσωρευτὴρ ἐντυπώσεων, ἕνας συμπυκνωτὴρ συγκινησέων, ἕνας συγκεντρωτικὸς φακὸς ψυχικῶν ἀναλαμπῶν. Πόσους κόσμους ἀνεξερεύνητους κλείνει μέσα τῆς ἡ πυξὶς αὐτῆ τῶν ἱστορικῶν κ' ἀνιστόρητων θαυμάτων! Κόσμους ὀλόκληρους δημιουργίας, καὶ κόσμους καταστροφῆς, καὶ νέους κόσμους ἀναγεννήσεως.—ἐποποιίτες, καὶ εἰδύλλια, καὶ δράματα, καὶ λυρικές ᾠδές, ποῦ ξεπερνοῦν σὲ μεγαλεῖο καὶ σ' ἔξαρσι τὶς ἀθάνατες ᾠδές τοῦ Πινδάρου... Ζηλεύω τώρα τὸν κάθε νεοφώτιστο ποῦ θὰ διαβάξῃ γιὰ πρώτη φορὰ μὲ τὸν ἀγνότερο συναισθηματισμὸ τῆ «Γένεσι», τὰ δύο βιβλία τῶν «Βασιλέων», τὴ «Ρούθ», τὴν «Ἐσθήρ», τὸν «Ἰωσία», γιὰ νὰ παραδοθῆ ὀλόψυχα στὸν πυρετὸ τῆς συγκρούσεως τῶν λαῶν ποῦ ἀνασταίνει ὁ ἱερὸς προφητισμὸς τῆς Βίβλου μέσα ἀπὸ τῆς προΐστορίας τὰ βᾶθη «Χρονικῶν» τὶς φλογισμένες σελίδες—πυρές, ὀλοκαυτώματα, στρατιῶν μυριάδες, μίση ἀπάνθρωπα καὶ ὑψηλές αὐτοθυσίες, θανάτου παγερότητες καὶ ζωοδότειρες ἀχτίδες τοῦ ἡλίου ποῦ φωτίζει μὲ τὴ θαλπωρὴ τῆς ἀγάπης τὶς ψυχές τὶς τρομαγμένες ἀπὸ τὴν Ὀργὴ Κυρίου, τὶς ψυχές τὶς ἰκέτιδες τῶν σκοτεινῶν ἡμερῶν ποῦ πῆρσσαν ἐμπρὸς στο μέγα Του ἔλεος. Ἡ Βίβλος—Παλαιὰ καὶ Νέα Διαθήκη—εἶναι ἡ τιμιώτερη παρακαταθήκη γιὰ τὸν κάθε λαὸ ποῦ βρίσκει μέσα τῆς κάθε ὑπόσχεσι, κάθε παρηγοριά καὶ κάθε ἐλπίδα. Εὐτυχισμένοι οἱ λαοὶ ποῦ ἔμαθαν σὰν τὸν Ἀγγλικό, νὰ τὴν σεβῶνται καὶ νὰ τὴν τιμοῦν μὲ δεος, μὲ θαυμασμὸ καὶ μὲ ἀγάπη! Εἶναι οἱ ἐκλεκτοὶ λαοὶ τοῦ Κυρίου, ποῦ ἔρχονται νὰ ἐξαγνίσουν τὴ δοκιμασμένη ἀνθρώπινη τὴν ἀνομίῶν καὶ τῶν κριμάτων. Μέσα ἀπὸ τὰ ἱερὰ βιβλία

πού δονεί τις σελίδες τους ένας μυστηριακός δυναμισμός, μέσα από τις φράσεις τους τις αίνιγματικές και τις έννοιες τις άπροσπέλαστες έκπορεύεται ένας ψυχισμός έντονος και μεταδοτικός, μιὰ διάχυτη φεγγοβολή, μιὰ δύναμις και μιὰ δόξα. Μέσα απ' την άπλοϊκότητα των σελίδων της Παλαιάς Διαθήκης τὸ μεγαλείο και ὁ άνδρισμός των μαχών και των δράμάτων κυριεύει έξ εφόδου τὴν ψυχή, τὴν καθοδηγεῖ στὸν οὐράνιο δρόμο τῆς πίστεως και τῆς ἐλπίδος.

Στις σελίδες τῆς Νέας Διαθήκης κυριαρχεῖ ἡ μορφή τοῦ Θεανθρώπου, ὁ Χριστός, τὸ κοσμογονικό και ἠθικό αὐτο δρᾶμα πού πλημμυρίζει τὸν κόσμο μετὴ διάχυτη φεγγοβολή του. Οἱ λίμνες και τὰ βουνὰ ντύνονται τὴν αἴγλη του, γεμίζουν απ' τὴ χάρα τοῦ μεγάλου μυστικισμοῦ. Στὸ πέρασμά του προσκλίνουν μυριάδες ανθρώπων, μαζῆ μετὰ τὰ στοιχεῖα τῆς δημιουργίας. Εὐλογεῖ τὸν πόνο και τὸ θάνατο. Σκορπεῖ τὴν ἔκστασι. Μεταγγίζει στοὺς ἱεροφάντες του τὴ λυρική του ἔξαρσι, φλογίζει κι' ἀναφτερώνει τις ψυχές πού σέρνονται σαν φάλαγγες σκλάβων, δειλές, παθητικές, ἀτολμες, μέσα σὲ τριτάθλια κορμιὰ βασανισμένα. Ἀπ' τὸ θρησκευτικό και ψυχικό αὐτὸ φαινόμενο πηγάζουν ὄλοι οἱ συναίσθηματικοὶ κόσμοι πού συγκλονίζουν τούς καιρούς τῆς ἀνθρωπότητος. Γι' αὐτό, ἡ Βίβλος, αὐτὸ τὸ «σκεῦος ἐκλογῆς» τοῦ Ἀγγελικοῦ ἔθνους, εἶναι πάντα τὸ ἐπικαιρότερο και τὸ ὠραιότερο βιβλίον γιὰ κάθε ἐποχή. Πολύ περισσότερο γιὰ τὴν ἐποχή τῆς ψυχικῆς νύχτας πού περνᾷ στὰ χρόνια μας ἡ δοκιμασμένη ἀνθρωπότης.....

ΣΟΦΙΑ Κ. ΣΠΑΝΟΥΔΗ

ΤΙ ΜΑΤΩΜΕΝΗ ΠΟΥΝ' Η ΓΗ

Τί πληγωμένη ποῦν ἡ Γῆ!
ἀδιάκοπα, Χριστέ, ματώνει.
Κι' εἶναι βαθεῖα πολὺ ἡ πληγὴ
σὴ λέυκα σόπασε τ' ἀηδόνι.

Τί ματωμένη ποῦν ἡ Γῆ!...
Δὲ θὰ φνιγώσῃ γιὰ χορτάρι
τοῦ κόσμου στέρεψε ἡ πηγὴ
δροσὸ νερό, κανεῖς μὴν πάρει.

Μέσα στὸν κάμπο του βαθεῖα
κι' ὁ Θεριστὴς ἀποκοιμήθη.
Στὴν καλυβούλα μιὰ Γιαγιά
τὰ στεγνὸ λέει τὸ παραμῦθι.

«Παιδιά μου, τὸν παλιὸ καιρὸ
οἱ κάμποι τοῦτοι ἦταν γιομάτοι
ἀπὸ να στάχν καρπερὸ
βαθεῖα ὅσο πήγαινε τὸ μάτι...»

«Μᾶρθε χειμῶνας δολερὸς
κι' ὄλα τὰ πνίγει τὸ δρολάπι...
Μᾶς ἀποξέχασε ὁ Θεὸς
γιατί—ξεχνᾶμε, τὴν ΑΓΑΠΗ!»

Καὶ κλαίει... και λέει γιὰ τὸ μαγικό...
«Σ' αὐτὸν ἐδῶ πὸν βλέπεις τάφο...
Τώρα, Χριστέ, μήτε δεντροὶ
γιὰ τὸ στεγνὸ, σταυρὸ, στὸν τάφο!...»

Μ' αὐτὸ τὸ λόγο τὸν πικρὸ
ἢ Γιαγιά γέρονε, ἀποκοιμήθη.
Τὸ στόμα μοιάζει σὰν νεκρὸ
τὸ στεγνὸ πὺν εἶπε παραμῦθι.

Τὶ ματωμένη ποῦν ἢ Γῆ!...
Ποῖός, τὴν πληγὴ τῆς θᾶ τὴν κλείση ;
Τῆς σάρκας τάχα οἱ κυνηγοί ;...
Πνιχτά, θορηεὶ τὸ κυπαρίσσι...

ΠΕΝΤΕ ΠΑΙΔΙΑ

«Αἱ ἀπόλειαι ἐκ τῶν ἀεροπορικῶν ἐπιδρομῶν κατὰ μῆνα Μάρτιον εἶναι αἱ ἑξῆς :
Ἄνδρες 11, γυναῖκες 6, παιδιὰ 5».

Οἱ Ἐφημερίδες, Μάρτιος 1941.

Πέντε παιδιὰ...
Πέντε ζωοῦλες ἄνθινες
μ' ἄπληστη δίψα
νὰ πώσουν γύρω ἀπὸ τὰ χεῖλη τους
τὴ γύρη ἀπὸ τὰ ρόδα...
Πέντε παιδιὰ!...

Πέντε παιδιὰ!
Δέκα χερῶν ἐκστατικῶν
ποὺ ζήτησαν νὰ κλείσουν
στὶς φουχτιές τους τὶς ροδαλές
τοῦ φεγγαριοῦ τὸ φῶς
καὶ τῶν ἀστέρων...
Πέντε παιδιὰ...

Πέντε παιδιὰ,
μὲ πόδια γοργοκίνητα,
ποὺ ζήτησαν τὸν Κόσμον ὅλο
νὰ διανύσουν ὡς στὰ πέρατα
νὰ βροῦν τὸ νόημα του...
Πέντε παιδιὰ...

Πέντε παιδιὰ
μ' ὀλόρθες τὶς φτεροῦδες τους,
ποὺ τάνυσαν γὰ μιά στιγμὴ...

Γιὰ μιά στιγμὴ πὺν κράτησε
ὅσο τὸ Ἄπειρο...
Κι' ὕστερα... Θεέ μου...
Πέντε παιδιὰ...

Πέντε παιδιὰ,
ποὺ τᾶσσαν ἄθελγητα
μέσ στο χορὸ τοῦ Χάροντα
παράκαιρα...
Κι' αὐτὸς χτυπᾷ τὸ ντέφι του
μὲ μάνιτα.
Χαρούμενος πὺν ἔτσι γερὰ
στὰ νύχια του τὰ κράτησε...
Πέντε παιδιὰ...

Πέντε παιδιὰ.
Δὲν κλάψαν. Δὲν πονέσανε.
Δὲν πέσανε στὸ στροῦμα.
Δὲν ἀρώστησαν...
Μὲ μιά Ἀστραπὴ
ἀπὸ τὸν Κόσμον ἀρπάχτηκαν...
Κι' ἐνῶ ἦταν μοναχὰ
πέντε παιδιὰ...
—Θεέ μου, προσκυνῶ τὸ θαῦμα Σου!...
—γνήκαν... πέντε ἀγγέλοι!...

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΟΦΡΑΣΤΟΝ ΔΙΗΓΗΣΙΝ ΤΕΤΡΑΠΟΔΩΝ ΖΩΩΝ

Τὸ κατωτέρω ποίημα ἀνήκει εἰς τὴν «Παιδιόφραστον διήγησιν τῶν τετραπόδων ζώων», εἰς τὴν ὁποίαν περιγράφεται συνέλευσις τῶν τετραπόδων, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγείρονται λογομαχίαι μεταξύ τῶν ἀνιπάλων ζώων, ἕκαστον τῶν ὁποίων μέμφεται τὰς κακίας τοῦ ἄλλου ἐγκωμιάζον συγχρόνως τὰς ἰδικὰς του ἀρετὰς (Κρουμπάχερ, Ἱστορία τῆς Βυζ. λογοτεχνίας, μεταφρ. Γ. Σωτηριάδου, τόμ. III σελ. 175 κέ').

Τὸ ὄλον ποίημα ἀποτελεῖται ἀπὸ 1082 ἀνομοιοκαταλήκτους δεκαπεντασυλλάβους στίχους καί, σύμφωνα μὲ τὸν 11ον στίχον, ἡ συνέλευσις ἔλαβε χώραν τῷ 1365 μ.Χ. Κατ' αὐτὴν λαμβάνουν τὸν λόγον διόφορα ζῶα, ἡ γάτα, ὁ ποντικός, ὁ κύων, ἡ ἀλώπηξ, ὁ λαγός, ἡ ἔλαφος, ὁ χοῖρος, τὸ πρόβατον, ἡ αἶξ καὶ τέλος ὁ λέων, ὡς βασιλεὺς τῶν ζώων, ἐκδίδει τὴν ἀπόφασίν του, ὅτι τὰ σαρκοβόρα ζῶα πρέπει καὶ πάλιν νὰ καταβροχθίζωσι τὰ λοιπὰ ζῶα, ὡς ἀνέκαθεν ἡ συνήθεια.

Τὸ σωζόμενον μέρος τοῦ ποιήματος, τὸ ὁποῖον κατέγραψεν ἐκ Κυθρέας ὁ διδάσκαλος κ. Σ. Κυπραγώρας, περικυβάνει μόνον 29 στίχους. Κατ' αὐτὸ ἡ κρίσις γίνεται εἰς τοῦ Καδῆ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δεικνύει νεωτέραν προσθήκην ἢ μᾶλλον τροποποίησιν. Κατὰ πρῶτον ὀμιλοῦν ὁ λαγός καὶ ὁ χοῖρος καὶ ἀμφότεροι ἐπαινοῦσι τὰ κρέατά των. Κατόπιν ὀμιλεῖ ὁ ποντικός, ὁ ὁποῖος μέμφεται τὰς κακίας τοῦ γάτου, ὁ ὁποῖος κατόπιν λαμβάνων τὸν λόγον ἀνταποδίδει τὰ ἴσα. Τελευταῖον ὀμιλεῖ τὸ πρόβατον, τὸ ποδίον ἐπαινεῖ τὰ μαλλιά καὶ τρὺς μαστούς του, χωρὶς νὰ μέμφεται κανένα. Αἱ ὀμιλίαι τῶν ἄλλων ζώων καθὼς καὶ ἡ ἀπόφασις τοῦ λέοντος ἐλλείπουν.

Τὸ σωζόμενον μέρος τοῦ ποιήματος ἔχει ὡς ἑξῆς:

Διαλαλημὸν ἐκάμασιν, διαλαλημὸν ἐποίησαν
 Διαλαλημὸν ἐκάμασιν, τὰ ζώδια νὰ κριθοῦσιν
 Νὰ πᾶσιμ μέσα στοῦ καδῆ, νὰ ξημολοηθοῦσιν
 Τζ'αὶ μέσ' τῆγ κρίσιν ἄφοα οὐλλα γιὰ νὰ τὰ ποῦσιν.
 5 Τζ'αὶ ὁ λαὸς ἦταν γλήγορος, τζ'ι' ἀνέβημ μέσ' τῆγ κρίσιν
 Τζ'ι' ἄριτζ'εψεν τὰ κρηάτα του τζεῖνος νὰ τὰ χουμίση.
 — Ἐμὲν ὄντιμ μὲ παίξουσιν τζ'αὶ βάλομ με ξυδατο
 Καθένας βοῦκκος μὸν ἀξίζει ἕνα χουσοῦ δονκάτο.
 Τζ'αὶ νίσου τζ'αὶ τὸ σ'οῖρουλλα τζ'ι' ἀνέβημ μέσ' τῆγ κρίσιν

- 10 Τζ'ι' ἄρτζεψεν τὰ κρηάτα του τζεϊνος νὰ τὰ χουμίση.
— Έμην ὄνταμ με σφάξουσιν τζ'αι βγάλουν τὰ λαρτιά¹ μου
Γεμών' ἔφρα κοῦμνες² σωστές, δίχως τὰ σφρτζ'ερά³ μου.
Τζ'ι' ὁ ποντικός, σκαθθόνουρος τζ'αι ἄλιομουστακάτος,
Διπλὸν τραπήδιν ἔκαμεν τζ'αι ἔκατσε στὴν τσαέρα⁴
- 15 Τζ'ι' ἔκλωθεν τὸ μουστιάτζ'ιν του με τὴμ πολλήμμανιέρα⁵.
— Τζ'αι φέρτε μου τὸγ κίττομ μου πῶχω μιτά του μάσιη⁶.
Τζ'ι' ἔφέραν' του τὸγ καττον του, ποῦσ'εμ μιτά του μάσιη.
— Βρὲ κάττε, βρὲ βρωμόκαττε, βρὲ γαῖμα βρωμισμένο,
ποὺ κάθεσαι υἱὸς' τὲς γωνιῆς τζ'αι βροῖσκες' ἄγιασμένο:
20 — Βρὲ ποντιτζέ, σκαθθόνουρε τζ'αι ἄλιομουστακάτε,
Ἄν εὔρης τζ'αι τσιμπιγ κλαππὸ⁷ τζ'ι'αι μπῆς μέσ' τὸ τζ'ελλάρι
Φορτώννουν τὴ ραχούλλα σου ἔυλιες ἕνα γομάρι.
Τζ'αι νάσου τζ'αι τὸγ κοῦελλον τζ'ι' ἀνέβημ μέσ τὴγ κρῖσι
Τζ'ι' ἄρτζεψεν τὰ βυζάτζια τῆς τζ'εῖνη νὰ τὰ χουμίση
- 25 Τζ'ι' ἄρτζεψεν τὰ μαλλάτζια τῆς τζ'εῖνη νὰ τὰ χουμίση.
— Έμην ὄνταμ με κουρέψουσιν τζ'αι κάμουμ με κανκάρα⁸
Πάω στὰ σ'ελοπόταμα τζ'αι τρώω μιὰν τζ'ινάρα⁹
Τζ'αι φέρνω στὰ μαλλάτζ'ια μου τοῦ κόσμου τὴν ἄσπράα
Τζ'αι φέρνω τὰ βυζάτζια μου μ' ἕναλ λαήνι γάλα.

Εἰς τὴν ἰδίαν κατηγορίαν δημωδῶν ἔργων περὶ τῆς μυθοπλαστικῆς φυσικῆς ἱστορίας ἀνήκει καὶ «ἡ διήγησις τοῦ γαδάρου, τοῦ λύκου καὶ τῆς ἀλεπούς», ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ 540 ὁμοικατολήκτους πολιτικούς στίχους. Τῆς διηγήσεως ταύτης ἔχομεν εἰς πεζὸν τὴν κατωτέρω παραλλαγὴν, ἡ ὁποία εἰς μερικά σημεῖα ἐκτυλίσσεται εἰς στίχους, πρῶγμα τὸ ὁποῖον δεικνύει τὴν ἀρχικὴν σχέσιν τῆς πεζῆς διηγήσεως πρὸς τὸ ποίημα.

Ἡ εἰς πεζὸν σωζομένη διήγησις, τὴν ὁποίαν κατέγραψεν ὁ ἐκ Πραστειοῦ—Μεσαορίας διδάσκαλος κ. Γεώργιος Νικολάου ἀπὸ τὸν ἐγγχώριόν του κ. Γ. Πακούλαν, ἔχει ὡς ἑξῆς :

Μιάφ φορὰν τζ'ι' ἕναν τζ'αιρόν, ἐφιλέψασιμ πολλὰ ὁ λύκος τζ'ι' ἡ ἄλουποῦ. Οἱ τζ'αιροὶ ἤτουμ πολλὰ ἄσ'σ'ημοὶ, ἤτουμ ἀστόσιες¹⁰, ἐλεῖψαν τὰ φαγιά τζ'αι γιὰ τοῦτον ἐκάμαν τζ'εῖν' τὴμ μεσλήν φιλιάν τους, νὰ μπαίννη καθένας μέσ' τὸ μέρος τοῦ ἄλλου χωρὶς παρεξήησιν τζ'αι φόν.

Εἶχαν τζ'ι' ἕνα γείτονα, ποὺ τ'ἄζουλεύκασιμ πολλὰ γιὰ τὸν τόπιμ ποὺ βρισκετοῦν τζ'αι γιὰ τὰ πόλικα φαγιά, ποὺ εἶσ'εν. Ἐν τὸ χωνεύκασιν νὰ τρώη τζ'αι νὰ πίννη τζ'αι νᾶν' πασ'ὺς τζ'αι τοῦτοι νὰ λυσ'οπεινοῦν. Ἐν ἐτζ'οιμοῦνταμ με μέραμ με νύκταν. Ἐσκεφκοῦνταν ἦντα μαστορκαν νὰ κάμουμ, γιὰ νὰ τὸν καταστρέψουμ.

Ἐκάτσαν πολλές φορές γιὰ νὰ συνάψουν ¹¹ τὸ σκέδιόν τους. Κάθε φορά, πὸν τελειῶναν τὴν ὁμιλίαν τους, ἔλαλεν ὁ ἕνας τ' ἄλλου :

— "Ἄδ δὲμ πάη καλὰ ἢ δουλειά μας, κατύσ'η ¹² μας.

— Τυχερά'ναι, ρὲ φίλε, ἄρκευκεν ὁ ἄλλος.

"Ἐνα σεφέριμ ¹³, πὸν κάτσαν νὰ τελειώσουν τὸ σκέδιόν τους, εἶπαν :
 «Ἐν τζ'αὶ κάμνουμεν τζ'ι' ἄδικον νὰ βοοῦμεν ἕναμ μέρος, πὸν ἔσ'εἰ Ἄγιον,
 ἴσως μᾶς βοηθήσῃ...» τζ'αὶ πράγματι, μὲς' τζ'εἶν' τὸ μέρος ἐτελειῶσαν τὸ σκέ-
 διον τους τζ'ι' ἐγράψαν το πάνω στὸ χαρτὶν μὲ οὐλλους τοὺς κανονισμοὺς
 τῆς πίστεως τους τζ'ι' ἐποστάραν ¹⁴ το μὲ τὴν πουπανωγραφήν «Νομοκά-
 νονας».

"Υστερα πὸν ἄλλες ἡμέρες ἐσκεφτήκαν ὁ λύκος τζ'αὶ ἡ ἄλουπού, νὰ
 βρεθοῦμ μὲ τὸν γείτονάν τους, τὸν γάδιρο, τζ'ι'αὶ νὰ συντύχουν φερατέ ¹⁵
 φερατέ, ὅτι θὰ πᾶν εἰς τοὺς Ἄγιους Τόπους, τζ'ι'αὶ ἂθ θέλῃ τζ'αὶ τζ'εἶνος
 νὰ τὸν πάρουμ παρέα' ἔτσι ἦταν τὸ σκέδιο. Πὸν κάμποσες ἡμέρες ὕστερα
 ἐβρεθῆκαν τζ'αὶ οἱ τρεῖς τους, ἐχωρατέψασιν τζ'αὶ νάκκον, πὸς ἐν νὰ γι-
 νοῦν «χατζ'ῆες» ¹⁶ τζ'αὶ μεῖναν σύμφωνοι. Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐπῆσαν εἰς
 τὸ παραγιάλιμ, πὸν ἦταν ἔτοιμον τὸ καράβι μὲ ὅ,τι ἐχρειαζόνταν.

'Ε. Τώρα, ποιὸς ἐν νὰ κάμῃ τὸν караβοτζ'ύρηη; εἶπαν : ἄς τὸν κά-
 μῃ ἡ ἄλουπού. Ἀμέσως ὁ караβοτζ'ύρηης ἐδιάταξεν τζ'ι' ἐτραβῆσαν τὴν ἄγ-
 κυραν τζ'αὶ τὸ καράβιν ἐμπλεεν κατὰ τοὺς Ἄγιους Τόπους. Ἐνας Θεὸς
 ἤξερει τί ἐγίνημ μὲς' τὸ καράβιν τὴν ὥραν τζ'εἶνην' χαρές, τραοῦδικα,
 μέρ ρωτήσης.

Σὰν ἐμπλεῖαν καλὰ—καλούλλικα, ἀκοῦσαν τὴφ φωνὴν τοῦ караβο-
 τζ'ύρηη, πὸν τοὺς ἐφώναξεν : Εἴμαστιν χαμένοι, ἐπιασέμ μας ἢ φουρτοῦνα,
 ἦντα νὰ κάμνουμεν. Ποιὸς πὸν οὐλλους μας ἐν' ὁ ἁμαρτωλός;

—Κάμε ὅ,τι θέλεις νὰ μὲν παττίση ¹⁷ τὸ καράβιν, εἶπαν του οἱ ἄλ-
 λοι. Μὰ τὸ καράβι χά, χά, νὰ παττίση. Ὁ караβοτζ'ύρηης ἐσ'ιάσ'ιαρεν ¹⁸.
 Λαλεῖ τους :

— "Ἐλάτε οὐλλοὶ σας κοντά μου' πρέπει νὰ ἔομολοηθοῦμεν, γιὰτι ἐν
 νὰ μᾶς φάῃ ἢ φουρτοῦνα. Τοῦλάχιστον ἅμα ποῦμεν τὲς ἁμαρτίες μας πᾶ-
 μεν εἰς τὸν παραδείσον. Ἐδειξέν τους τὸν «Νομοκάνονα» τζ'αὶ ἀρκινῆσαν
 νὰ λαλοῦν τὲς ἁμαρτίες τους. Πρῶτα εἶπεν ὁ λύκος :

— "Ἐγιῶνη ἐν ἐφῆκα μάντριαν τοῦ βοσκοῦ, πὸν ἐν ἔκλεψα ἄρνιν ἢ
 ορίφιν, τζ'ι' ἀκόμα κλέφτω τζ'ι' ἐν νὰ κλέφτω, ὥσπου νὰ βκῆ ἢ ψυσ'ῆ μου.
 Ὅ,τι γράφει ὁ Νομοκάνονας, ἄς μοῦ κάμῃ.

"Ἡ ἄλουκού, πὸν ἐγίνηδ δικαστής, λαλεῖ του :

— "Ἐμετροφύλλησα τὸν Νομοκάνονα, μὰ δὲν ἤῤα τίποτε νὰ λαλῆ
 γιὰ τὲς ἁμαρτίες σου' πῆαινε εἰς τὴδ δουλειᾶς σου' εἶσαι πιστωτικός ¹⁹.

"Υστερα ἐξωμολογήθην ἡ ἄλουπού τζ'αὶ εἶπεν τους :

— "Ἐμὲν δὲν ἰῶσ'εἰ ἢ φύση μου νὰ πάω νὰ δουλέψω
 μόνον περιεργάζομαι τὸ τί πρέπει νὰ κλέψω.

Αὐτὴ ἐν ἢ ἁμαρτία μου τζ'ι' ὅ,τι γράφ' ὁ Νομοκάνονας θὰ δεχτῶ.

"Ὁ λύκος πὸν ἦταδ δικαστής, λαλεῖ της : Ἄφου, τζ'υρά' Ἀλουπού, κλέ-
 φτεῖς τζ'ι' ἐν νὰ νὰ κλέφτης, φυσικά, ὁ Νομοκάνονας δέσ σου βρῖσκει ἁ-
 μαρτίαν, τζ'αὶ νὰ πᾶς εἰς τὴδ δουλειά σου.

Τελευταῖος ἐξωμολόγηθην τζ'ι' ὁ γάδαρος τζ'αι λαλεῖ τους:—'Εγὼνῆ πρὶν εἶχα ἕναμ μάλιστα περβολόνημ, πού τοῦ ἐκουβάλουλ λαχανικά εἰς τὴμ πολιτείαν, μαρούλια, σέλλενα, ἔιο πὸ τοῦτα οὐλλα. Κάθε μέρα μιὰ—δκνὸ στράτες τζ'αι δκνὸ φορὸς νὰ φάω ραβτίν, γιατί ἐγύρευκα νὰ φάω κανένα φουλλούγ χορτικόν.

Κάθ' ἡμέρα τάκκα-τούκκου πὰ στὰ φτιά
ἐπελλάνισκέμ με πὸ τὰ ραβκιά.

Μιὰν ἡμέραν ὅμως ἐκατάφερά τα τζ'ι' ἔφκαλα τὸ ἄχτιμ²⁰ μου: Ἡῦ ρεν ἕναν μέσ' τὴ στρατίαν τζ'ι' ἐστάην²¹ τζ'ι' ἐσυντόχαννεν²² ἠῦρα τὸγ κλαπτόμ²³ τζ'ι' ἔφαα ἕναμ μαρουλλόφυλλον.

Τότες ἡ ἄλουπού, πὸν ἦταν δικαστής,

Ἰσια σηκώστημ πάνω με τὸ χαρτί στὸ σ'ιέρι
Ἐμ μιάλη ἡ ἄμαρτία σου, τζ'ι' ἕνας Θεὸς τὸ ξέρει
Νὰ φᾶς τὸ μαρουλλόφυλλομ με χωρίς λάδι-ξύδι
Γιὰ τοῦτον κινδυνεύκουμεν εἰς τοῦτον τὸ ταξίδι.

Ἦντα νὰ σοῦ κάμω· ὁ Νομοκάνοντας γράφει, ὅτι ὅποιος κάμη ἔτσι ἄμαρτίαν, νὰ σκοιῶννεται ἀμέσως ἐπὶ τόπου. Ἐλυπηθήκαμεν πολλά, μὰ ὁ νόμος ἐν νόμος, κανένας ἐν τὸμ ποφεύκει.

—Δέχομαι, λέγει τους ὁ γάδαρος, ὅτι διατάσσει ὁ Νομοκάνοντας, ἀλλὰ νὰ σᾶς πῶ τὸ μυστικὸμ μου; Τὸν τζ'αιρόμ πὸν με ἐγέννησεν ἡ μάνα μου, ἔβαλέμ μου ἕναμ χαρτίμ, πὸν καὶ στὸ δεξιόμ μου πόδι, τζ'αι σφάλισέν το μ' ἕνα σίερομ πὸν πάνω. Γιὰ νὰ βκῆ ἡ ψυχή μου πρέπει ἕνας πὸν σᾶς νὰ διαβάση μιὰμ προσευχὴμ μυστικά, τζ'αι τότες νὰ πκιάσετε τζ'αι τὸ χαρτίμ πὸν ἔσει μαγιές, τζ'ι' ὅποιος τὸ κρατεῖ δέφ φοᾶται νὰ παλιώση²³ με οὐλα τὰ θηρία.

Ἔτσι ἐγένηκεν· ὁ λύκος ἐπρόσεχεμ πὸν κάτω στὸ πόδιμ τοῦ γαδάρου γιὰ τὸ χαρτίμ τζ'ι' ἡ ἄλουπού ἐδικιάβαζεν τὴμ προσευχὴν: «Κύριε γάδαρε, ἔμεῖς οὐλοι, ποῦμαστιν μέσ' τὸν Νομοκάνοντα γραμμένοι, παρακαλοῦμεσ σε νὰ μᾶ βοηθήσης νὰ βκῆ τὸ χαρτί γερόν τζ'αι νὰ πάψ' ἡ τρικυμία τζ'αι δέμ πειράζει πὸς ἐν νῆ χαθῆς μοναχός σου.

Ἄξιπα τὰ πράματα ἀλλάξαν· μιὰ στραπὴ τζ'αι μιὰ πουμπουρ-κὰ²⁴ κλύστηκεν πο τρεῖ πὸν ἦταν ὁ λύκος, τζ'ι' ὁ λύκος ἐβρέθην ἔξω στὸ περιγιάσιν με τὴν κκελλέν²⁵ του κοτσ'ινοβαμμένην δκνὸ κομμαδάκια.

Νῆ σου τζ'αι τὴν ἄλουπὸν τζ'ι' ἔβκην ἔξω μπλέοντα τζ'ι' ἔκατσεγ κοντὰ στὸ λύκο, τζ'ι' ἐκλαίασιν τὰ μύρκα²⁶ τους.

Ἦστερα πὸν κάμποσην ὄραν ἀρώτησεν τὸν λύκον ἡ ἄλουπού, ἐπέρασεν:

—Ἐθ' θωρεῖς τὰ χάλια μου; τῆς λέει ὁ λύκος.

—Ἐ. Καῦμένε, λαλεῖ του ἡ ἄλουπού, ἐγὼνῆ εἶα κιντύνους· ἄμα ἐ-

μετάχτης ἔξω πού τὸ καράβιν, ὁ φίλος ὁ γάαρος ἐπήαιναν τζ'ι' ἔρακεουν,
τζ'ι' ἄκουα κάτι κανονιές, πού σουζεουν τὸ καράβιν ὕστερα

εἶδα ἕναν ἀπελατίκιν ²⁷,

Τζ'ι' εἶπα· με τζ'εἶνομ μανιχὰ σέκκον ²⁸ ἐν νὰ μ' ἀφήκη.

Ἄλλ' ὡς πολλάτε ²⁹· χώστηκεν μεσ' τὴν ἀρματοθήκην.

ὁ γάαρος κύριος τοῦ καραβιοῦ
τζ'αι τοῦ εὐτυχισμένου ταξιδιοῦ.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

- 1=τὰ λιπώδη μέρη τοῦ σώματος.
2=πλήλινα δοχεῖα κρὸς φύλαξιν παστῶν κρεάτων, χαλλουμιῶν κλπ.
3=τὰ σαρκώδη μέρη τοῦ σώματος.
4=καρέκλα
5=ὑπερηφάνεια
6=ἔχθρα
7=ἡ παραμικρὰ εὐκαιρία
8=ἡ ἀξί κυρίως, ἡ ὁποῖα ἔχει (χωρὶς κέρσα) ἀκάλυπτον τὴν κεφαλὴν.
=ἀγκινάρα.
10=ἀφορία.
11=σχεδιάζω, προμελετῶ.
12=κακὴ τύχη μας.
13=φορὰ.
14=ἐταχυδρόμησαν.
15=πρόσωπον με πρόσωπον.
16=προσκυνηταὶ τοῦ Ἁγίου Τάφου.
17=βουλιάζω.
18=ἐβιάσθη, τὰ ἔχασε.
19=καθαρός.
20=θυμός.
21=ἑστάθην.
23=συνωμιλοῦσε.
24=βροντή.
25=κεφαλὴ.
26=τὰ αἷτια τῶν θρῆνων, τὰ βάσανα (πρβλ. μύρομαι).
27=κοντάρι.
28=νεκρός.
29=τύχη ἀγαθῆ.

ΠΑΘΟΣ

Καὶ πῶς νὰ τὸ κατασιγάσω
τὸ πάθος τοῦτο πὸν μὲ δέρονει
καὶ σὰν αἰχμάλωτη μὲ σέρονει
ἐκεῖ ὅπου δὲν μπορῶ νὰ φτάσω ;

Μοιάζω μὲ τὸ ναυαγισμένο
στὸν ἔρμο βράχο, πὸν στενάζει
μέσ' ἀπ' τὰ δάκρυα, σὰν κοιτάζει
νησάκι πολυαγαπημένο.

Καράβι μπρός μου δὲ διαβαίνει
ἀπ' τὸ χαμὸ νὰ μὲ γλυτώσει
κι' ὀλόνοιχτα πανιά ν' ἀπλώσει
πρὸς τὴ χαρὰ πὸν μὲ προσμένει.

Τὸν κάθε στεναγμὸ μου ὁ ἀγέρας
σὲ τρικυμία τὸν ξεσηκώνει,
ἄγριο τὸ πέλαγο φουσκώνει,
γεμίζει σύγνεφα ὁ αἰθέρας.

Παιγνίδι ὁ πόνος μὲ χτυπάει
στ' ἀγριοφουροτουνιασμένο κύμα
τῆς θλίψης, πὸν ἴδιο μαῦρο μνημῆμα
στὴν ἄβυσσὸ του μὲ ρουφάει.

Καὶ παραδέρονει ὁ λογισμὸς μου
μέσ' στ' ἀξεδιάλυτο σκοτάδι,
καμμιᾶς ἀγῆς τ' ἀπαλοχάϊδι
δὲ βλέπω ν' ἀνατέλλει ἐντὸς μου.

Κι' ἄχ! πῶς θὰ τὸ κατασιγάσω
τὸ πάθος τοῦτο πὸν μὲ δέρονει
καὶ σὰν αἰχμάλωτη μὲ σέρονει
πρὸς τὴ χαρὰ ὅπου δὲ φτάσω!

'Απὸ τὴν ἀνέκδοτη συλλογὴ «Περάσματα»

ΑΘΗΝΑ ΤΑΡΣΟΥΛΗ

 ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΜΟΥ

Πόνου δὲν εἶναι τὸ τραγοῦδι μου, μήτε χαρᾶς τραγοῦδι·
εἶν' τῆς ψυχῆς τ' ἀλάφιασμα, εἶναι τοῦ νοῦ τὸ δάγμα,
καὶ ξεφουτρώνει ἀπ' τὴν καρδιά σὰν μυστικὸ λουλούδι
πὸν τὰ ῥῆμ' ἴδια γέννησαν σὰν ἀπὸ κάποιο θᾶμμα.

Πολίτης εἰμ' ἐγὼ τῆς γῆς ἢ τοῦρανοῦ ἓνα πλᾶσμα ;
ν' ἀγίαψα τὸν ἄνθρωπο ἢ μόνον τὸν ἑαυτὸ μου ;
δὲν ξέρω ἂν μὲ τρωάγνησαν οἱ καῦμοι τοῦ κόσμου
κι' ἂν μῖσος ἐννοίωσα γι' αὐτὸν ἢ μόνον καταφρόνια

γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐνοίωσα ἀντὶς γιὰ τὴ συμπόνια.
Ἐγέλασα στὰ πάθια τους, καὶ ἡ χαρὰ τους λύπη
μέσ' στὴν καρδιά μου ἀσήκωτη πολλὲς φορὲς ἐστάθη.

Νᾶναι τῶν ἄλλων οἱ καῦμοι ἢ τὰ δικά μου πάθη
πὸν σκοτεινιάζουν τὸ μυαλὸ καὶ φέρονουν καρδιοχτύπι ;
Ἄχ τῆς ψυχῆς μου ἡ παρθενιά ξέρω πὼς τώρα λείπει.

Η ΚΑΡΔΙΑ ΜΟΥ

Σκληρόηγαε τὰ χρόνια τὴν καρδιά μου
καὶ στῆς ζωῆς τίς χάρες ἄχαρη ἀπομένει·
σὰν ἥσκιος μοιάζουν ὅλα πὸν διαβαίνει
κι' ἀνήμπορα τὰ ροιῶθω τὰ φτερά μου.

Ὁ πόθος στὴν ψυχὴ μου ἀγοπεθαίνει
κι' ὄνειρατα οἱ λαχτάρες μου φαντάζουν
πὸν σὰν φωνὲς ἀλλόκοτες μὲ κράζουν
νὰ βγῶ ἀπ' τὸ μονοπάτι πὸν μὲ σέρνει.

Ἡ μοῖρα μου ἢ ἀνθρώπινη· καὶ τώρα
προσμένω ἢ στερονή μου νάρθη ἢ ὥρα
πότε μὲ ταραχὴ καὶ πότε μὲ γαλήνη.

Μίσος ἀπ' τὴν καρδιά κι' ἀγάπη σβύνει
σὰν νὰ τὴν ξέπλυνε ἀναπάντεχη μὰ μπόρα
κι' ἀνήμπορο νὰ ζήσω πιά μ' ἀφίνει.

ΚΑΒΑΦΙΚΟΝ

Τὸν ἄλλον ἐαυτὸν σου μὴν τὸν ξεσυνερίζεσαι πολὺ·
(ὁ Ὁ Νῆλ μοῦ φαίνεται πὼς ποίηται ἀντιθέτως)
τὰ τείχη ψήλωσε τριγύρω τῆς Ἱεριχοῦς
καὶ πρόσεχε στενὴ ἢ πολιορκία νὰ εἶναι.

Μὴν ἐμπιστεύεσαι πολὺ εἰς τὴν δυνάμιν σου
καὶ εἰς τὰς ἀπειλάς του κόφρευε ὅσο μπορεῖς·
γιατὶ ἂν φοβηθῆς καὶ ἀπαξ ἔστω ἐνδύσης
εἶσαι χαμένος· τὴν πρωτοβουλίαν σοῦ ἀφαιρεῖ.

Προσπάθησε νὰ εἶσαι ἐκεῖνος ὅπου φαίνεσαι·
(ἢ δοκιμὴ ἐμποδὸς εἰς τὸν καθρέπτην εἶναι περσιτῆ).
Κι' ἂν κάποτε τὰ τείχη πέσουν τῆς Ἱεριχοῦς...
ὁμως μπροστὰ στὴ σκέψη ἐτούτῃ μὴ δειλιάσης.

Εἶναι πολλὸς ἢ λίγος ὁ καιρὸς γιὰ τέτοιαν πιθανότητα.

Θ. ΤΑΝΤΑΛΟΣ

JOHN GALSWORTHY

ΤΟ ΣΠΑΣΜΕΝΟ ΠΑΠΟΥΤΣΙ

Ὁ ἠθοποιός, Gilbert Caister, πού ἦταν χωρίς δουλιὰ γιὰ ἕξι μῆνες, βγήκε ἀπὸ τὴν παραθαλάσσια διαμονή του στὴν Ἀνατολικὴν Ἀχτὴ κατὰ τὸ μεσημέρι, ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἔναρξη τοῦ «Κυνηγώντας τοὺς Καταρράχτες» σὲ περιοδεΐα στὸ ὁποῖο ἔπαιζε τὸ δόκτορα Dominick στὴν τελευταία πράξη. Ὅπως μιστὸς ἀπὸ τέσσερες λίρες τὴ βδομάδα δὲν μπορούσε, τῷξαιρε καλὰ, νὰ ξαναφτιάξει τὴν παρουσία του, μὰ κάποια ζωηράδα ξανάρθε στὸ περπάτημα καὶ στὸ ὕφος ἑνὸς πού ξαναπῆρε ἐπὶ τέλους δουλειὰ. Στεριώνοντας τὸ μονόκλ του, σταμάτησε μπροστὰ σ' ἑνὸς ψαροπούλη καὶ, μ' ἕνα χαμόγελο στὸ πρόσωπό του, κοιτοῦσ' ἕνα ἀστακό. Καιρὸς ἀπὸ τότες πούφαγε ἀστακό! Ὅπως μπορούσε νὰ λαχταράει ἕν' ἀστακό χωρὶς νὰ πλερώσει, μὰ ἡ εὐχαρίστηση δὲν ἦταν ἀρκετὰ νὰ τὸν κρατάει. Προχώρησε παραπάνω καὶ σταμάτησε πάλι, μπροστὰ στὸ παράθυρο ἑνὸς ράφτη. Μαζὶ μὲ τὰ πραγματικὰ μάλλινα, στὰ ὁποῖα τόσο εὐκόλα μπορούσε νὰ φανταστεῖ τὸν ἑαυτὸ του ξαναφτιαγμένο, μπορούσε νὰ δεῖ τὴν ἀντιθωριά του στὴν παλιὰ σκούρα φορεσιά πού ἀπόχτησε ἀπὸ τὸ ἀνέβασμα τοῦ «Marmaduke Mandeville» ἕνα χρόνον πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμον. Τὸ λιόκαμα σ' αὐτὴ τὴν καταραμένη πόλιν ἦτανε πολὺ δυνατό, πολὺ δυνατό στὶς ραφές καὶ στὶς κουμπότρυπες, στὰ γόνατα καὶ στοὺς ἀγκῶνες! Κι ὁμως εἶχε τὸ φάνταγμα αἰσθητικῆς εὐχαρίστησης ἀπ' τὴν ἀντιλαρισμένη κομψότητα ἑνὸς πού γιὰ πολλὸν καιρὸ τρεφόταν μόνεχα δυὸ φορὲς τὴ μέρα, ἑνὸς ματογυαλιοῦ μὲ καλὸ σκελετὸ μπροστὰ σ' ἕνα μαλακὸ σκούρο μάτι, ἑνὸς καπέλου ἀπὸ βελούδο σωσμένου ἀπὸ τὸ παίξιμον τοῦ «Ἐκπαιδεύοντας τὸν Σίμον» στὰ 1912 καὶ, μπροστὰ στὸ παράθυρο ἔβγαλε κεῖνον τὸ καπέλο, γιατί' κάτω ἀπ' αὐτὸ ἦτανε τὸ νέο του φαινόμενο, πού δὲν ἔχτιμήθηκε ἀκόμα ὀλίποτε, οἱ ἄσπρες του τρίχες. Ἦτανε τίποτα ἀξιόλογο ἢ ἡ ἀρχὴ τοῦ τέλους; Ἐκκλιναν πίσω πρὸς τὰ δεξιά, φανταχτερές στὰ μαῦρα μαλιά του πάνω ἀπὸ τὸ σκιῶδικο πρόσωπον πού πάντοτε ἐνδιέφερε τὸν Gilbert Caister. Ἐλεγαν πὼς προέρχονταν ἀπὸ ἀτροφία τοῦ... τοῦ... κάποιου νεύρου, ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου, ἢ ἀπὸ τοὺς ὑποσιτιζόμενους ἰστούς. Πιὸ πολὺ διακρινόμενος ἴσως μὰ — —!

Προχώρησε, κ' ἔνοιωσε πὼς προσπέρασε ἕνα πρόσωπον γνωστό. Γυρνώντας, τῷδε ἐπίσης στραμένο σὲ μιὰ μικρὴ κι ὠραία μορφή, — ἕνα πρόσωπον ρόδινο, φωτεινὸ, στρογγύλο, μ' ἕνα ὕφος χερουβικῆς γνῶσης, σὰν ἕνας ἐξελισσόμενος ἑρασιτέχνης τοῦ θεάτρου.

Ὁ Bryce-Green, μὰ τὸ Θεό!

«Ὁ Caister; Αὐτὸς εἶναι! Δὲ σὰς ἔχω δεῖ ἀπὸ τότε πού ἀφήσετε τὸ παλιὸ στρατόπεδο. Θυμάστε τί διασκέδαση εἶχαμε μὲ τὸ «Gotta

-Grambus» ; Μὰ τὸ Θεό! Χαίρουμαι πού σὰς βλέπω. "Ἐχετε δουλιὰ ; "Ἐλα νὰ φᾶμε τὸ μεσημέρι μαζί!».

Ὁ Bryce-Green, ὁ πλούσιος προστάτης, τὸ κινούμενο πνέμα τῆς φιλοξενείας σὲ κείνο τὸ ἀναρρωτικό στρατόπεδο τῆς Νότιας Ἀχτῆς. Καὶ τραυλίζοντας λιγάκι, ὁ Caister ἀπάντησε : «Εὐχαριστῶς». Μὰ μεσα του κάτι δὲν ἀργομιλοῦσε : «Γιὰ τὸ Θεό, θᾶχεις γεῦμα, παιδί μου!»

Καὶ — κομψὰ τριμένοι, στρουμπουλοὶ καὶ κομποὶ — περπατοῦσαν πλάϊ—πλάϊ.

«Ξαίρετε αὐτὸ τὸ μέρος ; "Ἄς μποῦμε ἐδῶ ! Phyllis, κοκτέιλ γιὰ τὸ φίλο μου κ. Caister κ' ἐμέ, καὶ χαβιάρι ἀπάνω σὲ μπισκόττα. Ὁ κ. Caister παίζει ἐδῶ : πρέπει νὰ πᾶς νὰ τόνε δεῖς»..

Τὸ κορίτσι πού σερβίρισε τὰ κοκτέιλ καὶ τὸ χαβιάρι κοίταξε ἀπάνω στὸν Caister μ' ἐνδιαφέροντα γαλάζια μάτια. Πολύτιμος ! "Ἐλεπε γιὰ ἕξι μῆνες.

«Τίποτε ρόλο» τραύλισε' «τὸν πῆρα νὰ γεμίσω ἕνα κενό!» Καὶ κάτω ἀπ' τὸ γελέκο του τὸ κενὸ ἀντήχησε : «Ναί, καὶ θὰ γεμιστεῖ ὀπωοδήποτε».

«Πάρε τὸ κοκτέιλ σου, Caister, θὰ πᾶμε στὸ μικρὸ δωμάτιο πρὸ πέρα, δὲ θάναί κανεὶς αὐτοῦ. Τί νὰ πάρουμε—ἀστακοὺς ;»

Κι ὁ Caister μουρμούρισε : «Μ' ἀρέσουν οἱ ἀστακοὶ».

«Πολὺ ὠραῖοι καὶ μεγάλοι ἐδῶ. Καὶ πῶς εἶστε, Caister ; Τόσο χαρούμενος πού σὰς βλέπω—τὸν μόνον ἀληθινὸν ἠθοποιὸ πού εἴχαμε».

«Εὐχαριστῶ», εἶπε ὁ Caister, «εἶμαι πολὺ καλά». Καὶ σκέφτηκε : «Εἶναι ἕνας διάβολο-ερασιτέχνης, μὰ καλὸς μικρὸς ἀντρας».

«Καθιστ' ἐδῶ. Παιδί, φέρε μας ἕνα καλὸ μεγάλο ἀστακὸ καὶ μιὰ σαλάτα κ' ὕστερα ἕμ—ἕνα μικρὸ βωδινὸ φιλλέτο μὲ πατάτες κα-βουρδισμένες καὶ μιὰ μποτίλια ἀπὸ τὸ ἰδιαίτερό μου κρασί. "Α! καὶ μιὰ ὀμελέττα μὲ ρούμι—μπόλικο ρούμι καὶ ζάχαρι. Καταλαβαίνεις.»

Κι ὁ Caister σκέφτηκε : «Δόξα σοὶ ὁ Θεός, καταλαβαίνω.»

Καθίσανε ὁ ἕνας ἀντίκρου στὸν ἄλλο σ' ἕνα ἀπὸ δυὸ τραπεζάκια στὸ μικρὸ ἀπομακρυσμένο δωμάτιο.

«Καλὴ τύχη!» εἶπε ὁ Bryce Green.

«Καλὴ τύχη!» ἀπάντησε ὁ Caister' καὶ τὸ κοκτέιλ στάζοντας κάτω ἀπαντοῦσε : «Καλὴ τύχη!»

«Καὶ ποιά εἶναι ἡ ἰδέα σας γιὰ τὴν κατάσταση τοῦ θεάτρου ;»

"Ω! ὦ! ἕνα ζήτημα τῆς ἀρεσκείας του. Ἰσοζυγιάζοντας τὸ μονόκλ του, μ' ἕνα γλυκὸ χαμόγελο στὴν ἄλλη μεριά τοῦ στομάτου του, ὁ Caister τραύλισε τὴν ἀπάντησή του. «Πολὺ πολὺ τρομερή!»

«Χμ! Μάλιστα», εἶπε ὁ Bryce-Green «κανένας μὲ ταλέντο, ὀ-πάρχει ;»

Κι ὁ Caister σκέφτηκε : «Κανένας μὲ τίποτα χρήματα».

«Παίξατε τίποτα σπουδαῖο; Εἴσαστε τόσο καλὸς στὸ Gotta Crambus!»

«Τίποτα τὸ ἰδιαίτερο. Ἦμουν ἔμ μᾶλλον νωθρός». Καὶ μὲ τὴν αἴτηση τοῦ γύρω στὴ μέση του τὸ παντελόνι τοῦ φαινόταν ν' ἀντηχει: «Νωθρός!»

«"Α!" εἶπε ὁ Bryce-Green. «Νὰ τα μας: Σ' ἀρέσουν οἱ δαγκάνες;»

«Εὐχαριστῶ. Κάθε τι!» Νὰ τρώει—ἴσαμε πού νὰ εἰδοποιηθεῖ ἀπὸ τὴν πίεση τοῦ γελέκου ἀπάνω στὸ παντελόνι του! Χάχ! Τὶ γεῦμα! Καὶ τί τρέξιμο ἢ γλῶσσα του ξάφνου λευτερωμένη γιὰ τὸ δράμα, τὴ μουσικὴ, τὴν τέχνη· ὠριμος καὶ κριτικός, κεντρισμένος ἀπὸ τὰ στρογγύλα μάτια καὶ τὰ ἐπιφωνήματα τοῦ μικροῦ ἐπαρχιώτη φιλευτῆ του.

«Γιὰ τὸ Θεό, Caister: Ἔχετε ἄσπρες τρίχες. Δὲν τὸ πρόσεξα. Ἐνδιαφέρουμαι τρομερὰ γιὰ τίς ἄσπρες τρίχες. Μὴ μὲ νομίστε ἐξαιρετικὰ ἀδιάντροπο—μὰ ἦρθαν ξαφνικά;»

«Ὅχι, σιγά—σιγά».

«Καὶ πῶς τὸ ξηγᾶς;»

«Δοκίμοσε τὴν πείνα», τρεμίσανε τὰ χεῖλη τοῦ Caister.

«Δὲν τὸ κάνω». Κ' ὕστερα:

«Μοῦ φαίνεται πολὺ ὁμορφο. Θές κι' ἄλλη ὁμελέττα; Πιθύμησα συχνὰ νάβγαινα κ' ἐγὼ στὴν ἐπαγγελματικὴ σκηνή. Πρέπει νάναί ἐξαιρετικὴ ζωὴ, ἂν ἓνας ἔχει ταλέντο, σὰν καὶ σᾶς».

Ἐξαιρετικὴ;

«Ἀνάψτε ἓνα τσιγάρο. Γκαρσόν! Καφέ καὶ τσιγάρα. Θάρθῶ νὰ σᾶς δῶ ἀπόψε. Ἴσως θὰ μείνετε μιὰ βδομάδα ἐδῶ;»

Ἐξαιρετικὴ! Τὸ γέλιο καὶ τὰ χειροκροτήματα—ἢ ἀπόδοση τοῦ κ. Caister δὲν ἄφησε τίποτα πού θὰ πιθυμοῦσε κανεὶς τό... καὶ τό... εἶναι ἀληθινὸ πνεῦμα τοῦ...!»

Ἡ σιωπὴ τὸν ἀνακάλεσε ἀπὸ τὰ δαχτυλιδάκια τοῦ καπνοῦ. Ὁ Bryce-Green καθόταν, μὲ τὸ τσιγάρο προταμένο καὶ τὸ στόμα λιγάκι ἀνοιχτὸ, τὰ φωτερά μάτια στρογγύλα σὰ χαλίκια, προσκολλημένα—προσκολλημένα ἀπάνω σ' ἓνα πράμα κοντὰ στὸ πάτωμα, πέρ' ἀπ' τὴ γωνιά τοῦ τραπεζομάντηλου. Ἐκαψε τὸ στόμα του; Τὰ ματόκλαδα φτερουγίσανε· κοίταξε τὸν Caister, ἔγλειφε τὰ χεῖλη του ὅπως ἓνας σκύλλος, νευρικά, κ' εἶπε:

«Λέω, φίλε μου, μὴ μὲ νομίσεις βόδι, μὰ ἔχεις καθόλου... ἔμ... ἔμ... ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα; Ἄλέω ἂν μπορῶ νὰ φανῶ χρήσιμος, μὴ διατάξεις! Παλιὰ γνωριμιά, δὲν ξαίρετε, κι ὄλο κείνο...»

Τὰ μάτια του στραφήκανε πάλι κατὰ τὸ πράμα, κι ὁ Caister τ' ἀκλόουθησε. Ἐκεῖ ἀπάν' ἀπ' τὸ χαλί τῶδε—τὸ δικό του παπούτσι... Κρεμόταν, γιατί τὰ πόδις του ἦταν σταβρωμένα ἔξι Ἴντζες πόν' ἀπὸ τὸ ἔδαφος—σκισμένο ἀκριβῶς κατὰ τὸ μάκρος, δυὸ φορές, ἀνάμεσα γαρνίρισμα καὶ ψίδι. Ὀλότελα! Τῶξαιρε. Ἐνα παπούτσι πού τοῦμεινε ἀπὸ τὸ ρόλο τοῦ Bertie Carstairs στὸν «Ἀγαθούλη», ἀκριβῶς πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο. Καλὰ παπούτσια. Τὸ μοναδικό του ζεβγάρι ἔξω ἀπὸ

τά παπούτσια τοῦ Δόχτορα Dominick, ποῦ περιποιοῦταν. Κι' ἀπὸ τὸ παπούτσι κοίταξε πίσω στὸν Bryce-Green, ὄμορφον καὶ μ' ἐνδιαφέρο. Μιά στάλα μαύρη σὰν ἄφηνε τὴν καρδιά του θόλωσε τὸ μάτι του πίσω ἀπ' τὸ μονόκλ· τὸ χαμόγελό του τυλίχτηκε πικρά· εἶπε :

«Καθόλου, εὐχαριστῶ ! Γιατί;»

«᾿Ω τ... τ... τίποτα. Ἔτσι μοῦρθε.» Τὰ μάτια του—μὰ ὁ Caister ἀποτράβηξε τὸ παπούτσι. Ὁ Bryce-Green πλέρωσε τὸ λογαριασμὸ καὶ σηκώθηκε.

«Φίλε μου, ἂν μὲ συχωρεῖτε ραντεβοῦ στὶς δυόμισυ. Χάρηκα πολὺ ποῦ σὰς εἶδα. Ἄντιό !»

«Ἄντιό !» εἶπε ὁ Caister «Κ' εὐχαριστῶ !»

Ἦτανε μονάχος. Καί, μὲ τὸ πηγούνι στὴν ἀπαλάμη, ἀτένιζε μέσα ἀπὸ τὸ μονόκλ του σ' ἓνα κενὸ φλυτζάνι καφέ. Μονάχος μὲ τὴν καρδιά του, τὸ παπούτσι του, τὴ ζωὴ του ποῦ θάρχτοταν.. «Καὶ μὲ τί καταπιαστήκατε τελευταῖα, κύριε Caister;» «Τίποτα πολὺ τελευταῖα. Φυσικὰ ἔπαιξα σχεδὸν κάθε τι». «Ἄκριβῶς ἔτσι. Ἴσως θ' ἀφίσετε τὴν ἀντρέσα σας, δὲν μπορῶ νὰ πῶ τίποτα ὀριστικὸ, φοβοῦμαι». «Θά.. ἔμ... πιθυμοῦσα νὰ κάνω πρόβα ἐπὶ δοκιμασία ἢ—ἂν μπορούσα νὰ διαβάζω τὸ μέρος;» «Εὐχαριστῶ, φοβοῦμαι πὼς δὲ φτάσαμε ἴσαμ' ἐκεῖ.» «Ὁχι; Ὀλότελα ! Καλά, θ' ἀκούσω ἀπὸ σὰς, ἴσως». Κι ὁ Caister μπορούσε νὰ βλέπει τὰ μάτια του νὰ κοιτοῦν τὸ διευθυντή. Θεέ! Τὶ βλέμμα... Μιά ἐξαιρετικὴ ζωὴ ! Μιά σκυλίσα ζωὴ ! Ζητιανέβοντας—ζητιανέβοντας—ζητιανέβοντας—δουλειά ! Μιά ζωὴ κουραστικῆς προσδοκίας, κρυμμένης ζητιανιάς, τρομερῆς ταπείνωσης, ἔλλειψης τροφῆς !

Τὸ παιδί ἦρθε γυρνώντας ἐκεῖ σὰ νᾶθελε νὰ καθαρίσει. Πρέπει νὰ πηγαίνω ! Δυὸ νεαρὲς κυρίες μπήκανε μέσα καὶ καθόντουσαν στὸ ἄλλο τραπέζι μεταξύ του καὶ τῆς πόρτας. Τὶς εἶδε νὰ τὸν κοιτοῦν, κ' οἱ δυνατὲς αἰσθησὲς του ἀρπάξανε τὸν ψίθυρο.

«Σωστό—στὴν τελευταία πράξη. Δὲν βλέπεις τίς ἄσπρες τρίχες του;»

«᾿Ω ! ναὶ φυσικά ! Δὲν εἶν' τοῦτο—δὲν ἦταν αὐτός..!»

Ὁ Caister σηκώθηκε· τὸ χαμόγελό του ἀπλώθηκε, στέριωσε τὸ μονόκλ του. Ἀνακαλύψανε τὸ δόχτορά του Dominick !

«Ἄν τελειώσατε, κύριε, μπορῶ νὰ καθαρίσω;»

«Βεβαίωτατα. φεύγω.» Μάζεψε τὸν ἑαυτό του καὶ σηκώθηκε.

Οἱ νεαρὲς κυρίες ἀτένιζαν. Κομπὸς μ' ἀλαφρὸ χαμόγελο τίς προσπέρασε ἀπὸ σιμά, καταφέροντάς τα—ὥστε νὰ μὴ μπορούσαν νὰ δοῦν τὸ σπασμένο του παπούτσι.

ΜΕΝΕΞΕΔΕΣ

—σὸν τάφο τοῦ ποιητῆ
—Μιλτιάδην Μαλακάση

Πουλάκι ἐσὸν τοῦ πλάνου Παρνασσοῦ μας
μέσ τ' ἄλλα διαλεχτό, χιλιοδροσοῦτο,
τροφή σου τὸ τραγούδι καθενοῦ μας
θεόγλυκη βαστοῦσε— τὸ μοσκᾶτο
—χαρά—λὲς— ἀνιστόρητη, ξεχώρια,
τρολλόβρωση ἀνείπωτη κερνοῦσε
παντοῦ.. μέσ τίς καρδιές. Μεστή, πανώρια
ἢ ἄλικη σου μοῦσα μαγνητοῦσε—

—Μᾶς ὄλους, καὶ ροφούσαμε τὴ ζήση
τὸνείρου καὶ τῆς ἄφταστης ἰδέας—
παρηγοριές μονάχες, ποῦχει ἀφήσει
σὲ μᾶς ἢ μαύρη κλήρα—Προμηθέας.

Γνεφιές ἀτόφιες τώρα θανά ζοῦμε
—ἀλαργιμένοι ἔτσι καὶ σμιχτοί—
ξεχωριστὰ δικό μαθές θωροῦμε
Καλέ, στήν πίκρα μέσα τὴ φοιχτή.

ΕΛΕΓΕΙΟ

Τοῦ ποιητῆ—
—Κωστῆ Παλαμᾶ

Ἀραδιαστὲς οἱ πίκρες τὸ καρτέρι
μᾶς πῆραν—τρισαλλοί—κι' ὀλοκνλοῦμε
στὰ τοῖσβαθα, πὸν ἢ πλήξη βάνει χέρι
ἀτσάλινο, γιομάτο... καί... θρηνοῦμε.

Θεοιᾶτες, ὀλογύρα μαῦρες ἔγνοιες,
σιτῆς ὁμορφιάς τὴν πόλη—κακὴ ὥρα—
σκορπιοῦνται, κι' ὀλογέρνει σιτῆς φειδένεις
χολές τους, πὸν σφιχτόδεσεν ἢ μπόρα

—τῶν ἄραχλων καιρῶνε— Ποιητῆ—
πὸν πᾶς—καθὼς ἀπὼ νὰ συγχοκραίνουν—
σὲ χώρα τρισαιθρία, ὄνειρευτή,
π' ἀνήξερες οἱ θλίψες... ξεμακραίνουν...

Χαρές—ἀλήθεια—βάρδε, ποῦχεις λάχει!
Τραγούδια ἢ νιά σου ζήση χωριστὰ,
κι' ὁ καῦμός τρουγί τῶν πὸν μονάχοι
σ' ἀποζητοῦνε — δὲς — γονατιστὰ!

ΑΓΗΣ. ΒΟΡΕΑΛΗΣ

HANS R. LINDER

STEFAN ZWEIG

ἢ Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΕΝΟΣ ΕΥΡΩΠΑΙΟΥ

Μπορέσαμε πολλές φορές νά διαπιστώσουμε ὅτι ἡ τύχη ἑνὸς ἔθνους δὲν ἀποκαλύπτεται τόσο ἀπὸ τὰ πολιτικά καὶ ἱστορικά γεγονότα, ὅσο ἀπὸ τὶς μαρτυρίες τῶν ποιητῶν του. Γιατὶ ὁ ποιητὴς, πῶς πολὺ ἀπὸ τὸν ἱστορικὸ καὶ τὸν πολιτικὸ, κατέχει μέσα του τὴ μουσικὴ ἰδιότητα νά καταγράφει, πρὶν ἀκόμη τὰ ἀποτελέσματά των νά εἶναι ὁρατά, ὅλες τὶς κινήσεις πού γενιῶνται μέσα στὴν ὁμαδικὴ συνείδηση καὶ μέσα στὸ σύνολο τῶν ζωτικῶν ἐκείνων δεδομένων πού ὀνομάζουμε πολιτισμὸ ἑνὸς λαοῦ. Ὁ ποιητὴς εἶναι σὰν τὸ ψάρι πού μὲ τὶς ἔνστικτες του κινήσεις μᾶς δείχνει τὴν ποιότητα τοῦ νεροῦ, ἢ σὰν τὸ χελιδόνι πού μὲ τὸ πέταγμα του μᾶς προλέγει τί καιρὸ θὰ κάνει αὔριο, πρὶν ἀκόμη ὁ οὐρανὸς παρουσιάσει ὁρατὰ συμπτώματα. Ὁ ποιητὴς εἶναι ἕνα νευρικὸ πλάσμα, πού δὲν ἐξασκεῖ μόνο ἕνα ἐπάγγελμα τοῦ ὁποῦ ἔμαθε τοὺς κανόνες καὶ τὴν τεχνικὴ, ἀλλὰ πού ἀπὸ τὴν ἐκλογή μόνου τῶν θεμάτων του κι ἀπὸ τὸν τρόπο πού τοποθετεῖ τὰ γεγονότα πού παρουσιάζονται στὸ πνεῦμα του, μᾶς δίδει διαρκῶς, καὶ συχνά χωρὶς νὰ τὸ ξέρει κι ὁ ἴδιος, τὸ κλειδί τῆς σύγχρονης του πραγματικότητας καὶ τὸν πῶς ὀρθὸν ὄρισμὸ τῆς ἀτμόσφαιρας πού τὸν περιτριφυρίζει.

Τέτοιο ἦταν κυρίως τὸ οὐσιαστικὸ ἔργο τῶν αὐστριακῶν ποιητῶν στὰ τελευταῖα ἐξήντα χρόνια, καὶ ἰδιαιτέρα τοῦ Stefan Zweig, μὴ πού εἶναι δύσκολο νά τοῦ ἀποδώσουμε μιὰ ποιητικὴ ἀξία πού μπορεῖ νά συγκριθεῖ μὲ ἐκείνην τοῦ Rilke ἢ τοῦ Hofmannsthal. Ἀλλὰ ἂν ὡς ποιητὴς εἶναι ἴσως κατώτερος ἀπ' αὐτοὺς, ὅμως πιστεύω ὅτι σὰν ἀκούσιος ἐρμηνευτὴς τῆς σύγχρονης πραγματικότητας καὶ σὰν μάρτυρας τῶν διανοητικῶν ἀξιών πού βρισκόνταν σὲ πάλιν κατὰ τὴν τελευταία περίοδο τῆς αὐστριακῆς παράδοσης, εἶναι ἴσος μ' αὐτοὺς. Ἄν μερικοὶ ἄλλοι μᾶς ἔκαμαν νά διαβλέψουμε τὴν κρίση τῶν τελευταίων αὐτῶν χρόνων, εἶναι ὅμως ὁ Stefan Zweig πού μὲ τὸ ἔργο του καὶ τέλος μὲ τὴν αὐτοκτονία του (1942), μᾶς ἔδωσε τὸ τελευταῖο καὶ σκληρὸ θέμα χαράσσοντας, μὲ τραγικὴν ὀξυδέρκεια, καὶ μὲ τὸ ἴδιο του αἷμα, τὸ σύνορο πού χωρίζει ὀριστικὰ τὸν χιτσεινὸ κόσμον ἀπὸ τὸν αὐριανόν. Δυὸ ἀπὸ τὰ τελευταῖα του βιβλία, γραμμένα σχεδὸν τὸν ἴδιον καιρὸν, μᾶς κάνουν νά δοῦμε πιο καθαρά τὸ δράμα τῆς συνείδησης πού γιὰ νά τελειώσει ὀδήγησε τὸν Stefan Zweig νά διαλέξει τὸν θάνατον. Ὁ Zweig στὸ βιβλίο του «Ὁ κόσμος τῆς χθές», ἐπικαλεῖται, σὲ μιὰ λαμπρὴ σύνοψη καὶ μὲ μιὰ τρυφερὴ μελαγχολία—ὅπως θυμούμαστε μιὰν ἀγάπη γιὰ πάντα χαμένη καὶ ἀντικατάσταση—τὸ παρελθόν του ὡς ἀνθρώπου καὶ συγγραφέα. Αὐτοὺς τοὺς πόνους πού ξεσκίζουν τὴν καρδιά, τοὺς ξαναβρίσκουμε στὴ «Βραζιλία», βιβλίο γιὰ τὴν χῶ-

ρα πού ύπήρξε τὸ τελευταῖο του καταφύγιο, καὶ τοῦ ὁποῖου ὁ ὑπό-
 τίτλος—«χώρα τοῦ μέλλοντος»— ἔχει τὴ σημασία ἑνὸς τραγικοῦ μει-
 διάματος, σὰ νὰ μὴν εἶχε πιά κανένα δικαίωμα στὸ νέο κόσμο ὁ
 Εὐρωπαῖος, πού ἄλλοτε ὀνόμαζε «ἀρχιτέχτονες τοῦ κόσμου» τὸν
 Balzac, Dostoiewsky, Hölderlin, Kleist, Stendhal, Tolstoi καὶ Nietzsche.

Γεννημένος τὸ 1881 μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς πλούσιους ἀστοὺς πού
 εἶχανε βαθιὰ συνείδηση τῆς θέσης τους, ζηλότυπους νὰ κρατήσουν
 τίς ἀρχαῖες βιεννέζικες παραδόσεις τέχνης καὶ μόρφωσης, μὲ φανερὴ
 ἀντίθεση πρὸς τὸν ταχύ καὶ θορυβῶδη μοντερνισμό τοῦ Βερολίνου,
 ὁ Stefan Zweig ἀνῆκε σὲ μιὰ γενεὰ πού χωρὶς νὰ δώσει πολλὰ
 σημεῖα κατάπτωσης, χαιρόταν μὲ πάθος τὰ τελευταῖα ἀγαθὰ ἑνὸς
 παγκόσμιου ἀνθρωπισμοῦ πού δὲν ἐγνώριζε οὔτε ὅρια οὔτε ἐθνικι-
 σμό. Στὴ Βιέννη τὸ γερμανικὸ στοιχεῖο ἦτανε σφιχτὰ δεμένο μὲ τὰ
 σλαβικά, οὐγγαρέζικα, ἰσπανικά, ἰταλικά, γαλλικά καὶ φλαμανδικὰ
 στοιχεῖα· οἱ νεαροὶ μαθητὲς τῶν κολλεγίων περνοῦσαν τίς μέρες τους
 τους συζητώντας γιὰ τὸν Schopenhauer ἢ τὸν Kierkegaard, καὶ κα-
 ταβροχθίζοντας στὰ «Kaffeehaus» τὰ φιλολογικὰ περιοδικὰ ὀλόκλη-
 ρου τοῦ κόσμου. Σὲ ἡλικία 17 χρονῶν ὁ Stefan Zweig ἤξαιρε ἀπ' ἔξω
 τὰ ποιήματα τοῦ Baudelaire καὶ τοῦ Whitman. Λίγο ἀργότερα ἦταν
 ἕνας ἀπὸ τοὺς πρῶτους πού ἀνεκάλυψαν γιὰ τὸ γερμανικὸ κοι-
 νὸ τὴν ποίηση τοῦ Verhaeren. Μποροῦμε ἀκόμη νὰ ποῦμε γιὰ τὸν
 Zweig, ὅπως καὶ γιὰ πολλοὺς συγχρόνους του, ὅτι δὲν μπῆκε στὸ
 λογοτεχνικὸ κόσμο ὡς ποιητῆς, ἀλλὰ ὅτι δὲν ἔφτασε στὴν κυρία
 του δημιουργία παρὰ ἀπὸ τὸ βάθος τῆς λογοτεχνίας πού τὸν σκλάβ-
 βωσε ἀπὸ τὴν ἐφηβικὴ του ἡλικία. Βλέπουμε σ' αὐτὸ ἕνα ἀπὸ τὰ οὐ-
 σιαστικὰ διαγράμματα τόσο τῆς ἰδιοφυῆς τοῦ Zweig ὅσο καὶ τῶν
 ὁρίων τῆς τέχνης του: γνῶρισε καὶ περιέγραψε τὸν κόσμο τῆς Δύ-
 σης σ' ὅλη τὴν ἔχτασή του, ὄχι βέβαια ὅπως ἦταν, ἀλλὰ ὅπως ὅλοι
 οἱ ποιητὲς καὶ συγγραφεῖς τὸν ἔχουν ἐρμηνεύσει. Εἶναι γι αὐτὸ πού
 ὁ Zweig ἀπὸ τὸ πρῶτο του ταξίδι στὴ Ρωσσία τὸ 1928, εἶχε τὴν ἐν-
 τύπωση ὅτε γνῶριζε τὴ χώρα ἀπὸ πολὺν καιρὸ· «...κάθε τί μοῦ ἦταν
 νε παράδοξα οἰκεῖο. Πῶς μποροῦσα νὰ ξαίρω τὸ κάθε τι; Ἀπλῶς
 ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα τῆς ρωσικῆς λογοτεχνίας.»

Ὁ Stefan Zweig, πού τὰ ἔργα του μὲ ἐμπνευση ὄχι λογοτεχνικὴ
 εἶναι πολὺ λίγα, ἔβαλε ὅλη τὴν πολυμάθεια του στὴν ὑπηρεσία μιᾶς
 ἀληθινῆς καὶ καθαρὰ προσωπικῆς τέχνης. Ἡ τυφλὴ λατρεία, πού
 ὁ νεαρὸς φοιτητῆς ἔδειχνε στοὺς μεγάλους ἄντρες μόνο καὶ μόνο
 γιατί ἦταν διάσημοι, (ὁ Zweig ἐφαρμόζει ὁ ἴδιος στὴ νεότητά του
 τὰ λόγια τοῦ Balzac: «Τὰ διάσημα πρόσωπα ἦταν γιὰ μένα σάν
 θεοὶ πού δὲ μιλοῦσαν, δὲν ἔτρωγαν, δὲν περπατοῦσαν ὅπως οἱ ἄλ-
 λοι ἄνθρωποι») βρέθηκε σὲ λίγο ζαναμμένη ἀπὸ ἕνα πιὸ βαθὺ ἐνδια-
 φέρο γιὰ τὰ καθαρὰ ἀνθρώπινα προβλήματα, γιατί τὰ μεγάλα πρό-
 σωπα τῆς ἱστορίας ἢ τῆς λογοτεχνίας δὲν ἦταν γι αὐτὸν τίποτε ἄλ-
 λο παρὰ οἱ ζωηρότερες ἐκδηλώσεις τῶν προβλημάτων αὐτῶν. Ἕνα
 θέμα τὸν ἀπασχολοῦσε πάνω ἀπ' ὅλα: ἡ τραγωδία τοῦ νικημένου.
 Σ' αὐτὸ ὁ Zweig μᾶς φαίνεται σάν ὁ ποιητῆς ἑνὸς κόσμου καταδι-
 κασμένου νὰ χαθεῖ. Δὲν τὸν βλέπουμε ποτὲ νὰ παίρνει τὸ μέρος

των ήρώων». Στις νουβέλλες του (ας θυμηθούμε τὸ «Αποκ» ἢ τὸν «Παίχτη τοῦ σκακιού».) πρόκειται πάντοτε γιὰ πρόσωπα ποῦ ὑποκύπτουν στὴ μοῖρα τους. Ὁμοίως, ὁ Zweig δὲ διαλέγει ὡς θέμα, γιὰ τὶς βιογραφίες του ἀνθρώπους ποῦ εὐδοκίμησαν καὶ κέρδισαν τὴν ἐπιτυχία, ἀλλὰ ἐκείνους ποῦ, ὑποκύπτοντας, δὲν ἐλογάριαζαν παρὰ τὸ ἠθικὸ σχέδιο: Τὸν Ἔρασμο κι ὄχι τὸ Λούθηρο, τὴ Μαρία Στούαρτ κι ὄχι τὴν Ἑλισάβετ, τὸν Καστέλλιο κι ὄχι τὸν Καλβῖνο. Ὅλο αὐτὸ δὲν εἶναι ἓνα ἀπλὸ παιγνίδι τοῦ πνεύματος ἀλλὰ ἡ ἴδια καὶ ἐπαναλαμβανομένη εἰκόνα τοῦ προβλήματος ποῦ κατάτρεχε τὸν Stefan Zweig Ἔτσι ἡ τραγωδία «Ἱερεμίας» ντραμμένη κατὰ τὸν πόλεμο τοῦ 1914, δὲν παρουσιάζει μιὰ ὁποιαδήποτε ἱστορικὴ «ἠτιτοπάθεια», ἀλλὰ τὴν ἱστορικὴ κίολας προκατάληψη τοῦ Zweig, τότε ποῦ μὲ τὸ φίλο του Romain Rolland μάταια προσπάθησε νὰ ἀγωνιστεῖ ἐνάντια στὸν πόλεμο.

Μόλο ποῦ ἐλάτρευε τὴν πατρίδα του καὶ ἰδίως τὴ Βιέννη, στὴν ὁποία χρωστοῦσε τὴ μόρφωση του καὶ τὸ αἶσθημα του γιὰ τὶς πραγματικὲς εὐρωπαϊκὲς παραδόσεις, ὁ St. Zweig ἦτανε τὸ ἀντίθετο τοῦ ἐθνικιστῆ. Ἡ πνευματικὴ καλλιέργεια του κ' ἡ καρδιά του ἀνήκανε σ' ὀλόκληρη τὴν Εὐρώπη. Κατὰ τὰ τελευταῖα του χρόνια εἶχε πάντοτε τὴ νοσταλγία τῶν χρόνων ποῦ τὰ σύνορα δὲν θὰ ἦταν παρὰ ἀπλὲς θεωρητικὲς γραμμὲς ποῦ θὰ τὶς περνοῦσε κανένας χωρὶς διαβατήρια καὶ διατυπώσεις. Οἱ πολυάριθμοι του φίλοι ἀποτελοῦν μιὰ παγκόσμια οἰκογένεια, ποῦ περιλαμβάνει σχεδὸν ὅλα τὰ μεγάλα ὀνόματα τῆς ἐποχῆς του: τὸ Romain Rolland, Verhaeren, Paul Valery, Théodore Herzl, Arthur Schnitzler, Siegmund Freud, Toscanini, Maxime Gorki, Rodin, Rathenau, Pirandello, κ.λ.π. Ἐπίσης ὁ Zweig δὲν εἶχε τὴν ἐντύπωση ὅτι ἦτανε στὸ ἐξωτερικὸ, παρὰ ὅταν ἀποβιβαζότανε στὴν Ἀμερικὴ, ἢ στὶς Ἰνδίες. Ἡ ἀληθινὴ του πατρίδα δὲν ἦτανε οὔτε ἡ Αὐστρία, ἀπὸ τὴν ὁποία πῆρε τὸ αἷμα, οὔτε ἡ Γερμανία ποῦ ἔγραφε τὴ γλῶσσα της, ἀλλὰ ὀλόκληρη ἡ Εὐρώπη, ἡ γῆ τούτη ποῦ κοθε μέρος της τοῦ μιλοῦσε γιὰ ἀγῶνες ποῦκαμε ὁ ἀνθρώπος γιὰ τὴν εὐτυχία καὶ τὴν ὁμορφιά. Συχνὰ στὸ σπῆτι του στὸ «Karuzinerberg» στὸ Salzburg, ὁ Stefan Zweig κοίταζε τὴ θαυμάσια του συλλογὴ ἀπὸ οὐτόγραφα. Ὁ μεγαλὸς αὐτὸς ἐρασιτέχνης αἰσθανότανε τότε μιὰν ἐσωτερικὴ ἐπικοινωνία μὲ μιὰν ἀνθρωπότητα ἐνδοξῆ καὶ αἰώνια. Καὶ νόμιζε ὅτι κρατοῦσε στὰ χέρια του τὶς ἐγγυήσεις μιᾶς Εὐρώπης ὀριστικὰ ταχτοποιημένης, ἐνωμένης ἀπὸ τούτη τὴν ἐλευθερία τοῦ πνεύματος, ποῦ κατ' αὐτὸν θὰ ἦταν τὸ χωρὶς ἐλαττώματα ἰδανικὸ τοῦ μελλοντικοῦ κόσμου. Ἐπίσης εἶναι ὀδυνηρὸ νὰ φανταστεῖ κανένας ποῖα ἦτανε τὰ αἰσθήματα τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ—ποῦ δὲν ὀνειρευόταν παρὰ νὰ δεῖ ἐγκαταστημένη μιὰ διαρκὴ εἰρήνη καὶ μιὰ ἐλευθερία, ὅπου δὲν θὰ λογαριάζονταν παρὰ οἱ προσωπικὲς ἀξίες ἀνεξάρτητα ἀπὸ φυλὴ ἢ ἐθνικότητα—τὴ στιγμὴ ποῦ ἔπρεπε ν' ἀναγνωρίσει, μαζὶ μὲ τὰ καλύτερα πνεύματα τῆς γενεᾶς του τῆς ἄλλοτε τόσο αἰσιόδοξης, τὴν ἀποτυχία αὐτοῦ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, ποῦ ὑπῆρξε ἡ τελευταία δόξα τοῦ κόσμου τῆς χθές.

Εὐρωπαῖος ὁ St. Zweig δὲν ἐπροσκολλήθη στὴ χώρα ποῦ γεν-

νήθηκε· ἐγκατέλειψε τὸ Salzburg πρὶν νὰ συμβεῖ τὸ «Anschluss». «Δὲν αἰσθάνομαι σὰν ἥρωας, ὁμολογεῖ ὁ Zweig, ἡ στάση μου εἰς κάθε ἐπικίνδυνη περίστασις ἦτανε πάντοτε νὰ δραπετεύω». Ἀλλὰ νὰ ὑποχωρήσει δὲν ἦταν πιά, τότε, μιὰ δυνατὴ λύσις. Ἐπίσης, ὅταν τὸ 1939 ὁ νέος πόλεμος τὸν βρῆκε στὴν Ἀγγλία, ἔνωσε πῶς ὁ κόσμος στὸν ὁποῖο ἀνήκε ἔπαυσε νὰ ὑπάρχει: «Αὐτὸς ὁ Σεπτέμβριος τοῦ 1939 βάζει τὴν ὀριστικὴν τελείαν στὴν ἐποχὴ τοῦ ἐμεῖς, οἱ ἄνθρωποι τῶν ἐξήντα χρόνων, γεννηθήκαμε κι ἀνατραφήκαμε». Κι ὅταν τοῦ ἔκαψαν τὰ βιβλία του «Ἐρασμος» καὶ «Ἱερεμίας», κατάλαβε ὅτι ἡ μαγία τῶν ναζι δὲν ἐπρόσβαλλε μόνο τὰ ἔργα ἐνὸς Ἑβραίου, ἀλλὰ καὶ κεῖνα τὰ ὀνόματα ποῦ ἦταν γι' αὐτὸν τὰ σύμβολα μιᾶς ἐλευθέρου ἀνθρωπότητος· κι αὐτὰ τὰ ὀνόματα εἶχαν χάσει τὴν ἀξίαν τους γιὰ μιὰ γενεὰ ποῦ ἔπεσε μέσα στὴ σκλαβιά καὶ στὸν πιὸ μισητὸ ἔθνικισμὸ.

Νομίζω ὅτι εἶναι ὑπ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ποῦ πρέπει ν' ἀντιμετωπίσουμε ὄχι μόνο τὸ θάνατο ἀλλὰ καὶ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Stefan Zweig. Ἐνδοξος ἀντιπρόσωπος μιᾶς ἐποχῆς, ἡ ὁποία, ἀπὸ μιὰ τύφλωσις ἀνάμιχτη μὲ αἰσιοδοξία καὶ ἀγωνία, τελειώσε μὲ τὴν ὀλοκληρωτικὴ ἀποτυχία, μένει γιὰ μᾶς ἕνα ἱστορικὸ πρόσωπο ποῦ θαυμάζουμε τὰ ἔργα του, ἀλλὰ χωρὶς αὐτὰ νὰ ἔχουν τὴ δύναμιν νὰ μᾶς πείσουν.

μετάφρ. Π: Π.

ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ

Τώρα ποῦ φυσᾷ τ' ἀπαλὸ τ' ἀγέρι, καὶ παίρνει μαζί του τὰ γλωμὰ τὰ φύλλα, μὲς στοῦ φθινοπώρου τὴν ἀνατριχίλα, ὅλοι οἱ σάπιοι πόνοι—λύπες καὶ καημοὶ—μέσ' ἀπ' τὴς ζωῆς μας, πάνω ἀπ' τ' ἀψηλὸ τῆς ψυχῆς μας δέντρο—μοιάζουνε νὰ πέφτουν, σὰν κιτρινωμένα φθινοπώρου φύλλα.

Καὶ τὰ σάπια φύλλα, τῆς ψυχῆς οἱ πόνοι, θ' ἀφεθοῦνε στ' ἄπειρο, ὅπου θὰ τὰ πάει κι' ὅπου θὰ τὰ φέρνει, τὸ ποῦ ξεδιαλύνει κι' ἀπαλλάσσει, ἀπὸ κάθε σάπιο κι' ὅτι περιττό, φθινοπωρινὸ τῆς ζωῆς ἀγέρι.

Κι' ἡ ψυχὴ γυμνὸ θὰ σταθῇ ἕνα δέντρο· πάντι νὰ ὑπομένει. Στὸ βοριά, στ' ἀγιάζι, στὴ βροχὴ, στὰ χιόνια. Θ' ἀντιστεῖ μ' ὄση καρτερία ὁδηγᾷ στὴ Νίκη—στῆς ζωῆς τὴν ἄνοδο,—κι' ὄση ὑπομονὴ φέρνει στὴν πραγματικὴ τῆς ζωῆς μας Ἀνοιξή.

Τώρα εἶναι φθινοπώρο—κι' ἡ ψυχὴ ἕνα δέντρο—ποῦ οἱ ζεστοὶ χυμοὶ του πάντοτε προσμένουν τοῦ ἡλίου τῆς χαρᾶς θαλαπερὲς ἀχτίδες, γιὰ νὰ τὸ σκεπάσουν μὲ τὰ πράσινα τὰ ζωὴ γεμάτα φύλλα, καὶ τὴν Πλάσιν ὅλη μ' ἄνθια τῆς ἀγάπης, νὰ μοσοχωρίσουν.

Τῆς ψυχῆς τὸ δέντρο, τώρα περιμένει, μὲ γλυκεῖα λαχτάρα, τὴν Ἀληθινὴ τῆς Ζωῆς μας Ἀνοιξή.

ΜΙΚΗΣ Α. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΟΙ ΑΝΕΡΑΕΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι «Ανεράες» είναι τὸ δεύτερο ἀπὸ τὰ παραμύθια πὺ ἀποτέλεσαν τὸ θέμα τῆς ἀνακοίνωσης μου «Γύρω ἀπὸ τὸ Κυπριακὸ παραμῦθι» στὴν «Ἐταιρεία Κυπριακῶν Σπουδῶν» τὴν 1 Μάη 1943. Περὶληψη τῆς ἀνακοίνωσης αὐτῆς δημοσιεύτηκε στὶς «Κυπριακὲς Σπουδές» τόμ. Στ', σελ. ΧΧΙ—ΧΧΙΙ. Δὲ θὰ ἐπαναλάβω ἐδῶ ὅσα γενικὰ γιὰ τὰ παραμύθια ἔγραψα ἐκεῖ οὔτε κι ὅσα ἔγραψα προλογίζοντας τὸ «Βασιλόπουλλον τῆς Βενεδιάς», τὸ ἄλλο παραμῦθι τῆς ἀνακοίνωσης, πὺ τὸ δημοσίεψα ὀλόκληρο στὰ «Κυπριακὰ Γράμματα», ἔτος Θ', ἀρ. 117—118, (Μαρτ. Ἀπρ 1945), σ. 244—256. Εἶν' εὐκόλο νὰ δεῖ κανεὶς στὰ δυὸ αὐτὰ δημοσιεύματα μερικὲς γενικὲς παρατηρήσεις μου γιὰ τὴ σημασία τῶν Κυπριακῶν παραμυθίων. Δυὸ λόγια μονάχα γιὰ τίς «Ανεράες» θὰ πῶ:

Τὸ παραμῦθι αὐτὸ ξεχωρίζει γιὰ τὸν καθαρὸ ἑλληνικὸ χαραχτήρα του καὶ τὴ λεπτὴ ποιητικὴ ἀτμόσφαιρα μέσα στὴν ὁποία κινεῖται. Τὸ Βασιλόπουλο τῆς Πάφου περιγράφεται σάν ἓνα παλληκάρι ὁμορφο, ἀντρεπωμένο, περίφημος ἀθλητῆς καὶ κυνηγός. Κ' ἡ βασίλισσα τῶν Νεράϊδων δὲν εἶναι ἄλλη ἴσως, ἀπὸ τὴν Ἀφροδίτη, μὲ τὴ θαμπωτικὴ ὁμορφιά καὶ τὴν ἀκαταμάχητη δύναμή της, πὺ τὴν ξαναβίνει κάθε φορὰ πὺ λούζεται στὴ Βρύση τῆς Ἀγάπης στὸν Ἀκόμα. Ἡ βρύση αὐτὴ, πὺ σώζεται ὡς σήμερα κ' οἱ γύρω κάτοικοι τὴ λένε «Λουτρά τῆς Ἀφροδίτης», εἶναι ἡ περίφημη Fontana Amoroza πὺ τὴν τραγούδησε ὁ Ariosto. Στὰ Κούκλια, ὅπου βρισκοταν ὁ κοσμοξακουμένος ναός τῆς Ἀφροδίτης, στὴ Βρύση τῆς Ἀγάπης καὶ στὰ τριγυρινὰ δάση εἰσαδραματίζεται ἡ ὑπόθεση τῶν «Ανεράων». Γι αὐτὸ θαρρῶ πὺς στὸ παραμῦθι αὐτὸ ξαναζει, κάπως ἀλλοιωμένη βέβαια, ἡ ἀνάμνηση τοῦ κυνηγοῦ Ἄδωνη καὶ τῆς θεᾶς Ἀφροδίτης συνδεμένη μὲ τὴν τοπικὴ παράδοση γιὰ τὴ Βρύση τοῦ Ἐρωτα. Τὴν παράδοση αὐτὴ τὴν ξαναβρίσκουμε καὶ σ' ἄλλο Παφικὸ παραμῦθι ἀδημοσίευτο, πὺ ἔχω στὴ συλλογὴ μου.

Τὸ σημεῖο αὐτὸ ἔχει ἐξαιρετικὴ σημασία, γιὰτι μᾶς δείχνει πὺς ζοῦσε καὶ ζεῖ μέσα στὸ λαὸ μας ἡ ἀνάμνηση τῆς ἑλληνικῆς, τῆς Παφίας Ἀφροδίτης καὶ τῶν τόπων τῆς λατρείας της· κ' ἡ ἀνάμνηση γινόταν παράδοση καὶ θρῦλος καὶ τραγούδι, πὺ πότιζε τὴν Κυπριακὴ ψυχὴ μὲ τὸ ζωντανὸ ἑλληνικὸ νερό.

Εἶναι ἀκόμα ἀξιοπρόσεχτο πὺς ἓνας μέρος τοῦ παραμυθιοῦ εἶναι διατυπωμένο σ' ὠραίους στίχους, πράμα πὺ δείχνει πὺς θὰ δημιουργήθηκε κ' ἔμμετρη διασκευὴ, πὺ ἴσως μιὰ ἐπιτόπια ἔρευνα νὰ τὴν ἀποκαλύψει.

Τὸ παραμῦθι αὐτὸ μοῦ τὸ ἔδωσε ὁ κ. Ν. Παπανικόπουλος

ἀπὸ τὴν Πόλῃ—Χρυσοχοδὸς τῆς Πάφου, ποῦ τὸ κατόγραψε ἀπὸ ἐκεῖ. Εἶναι γραμμένο στὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῆς ΒΑ Πάφου.

ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Μιάβ βολὰν εἰς τὴμ Πάφου, κεῖ ποῦ ἔνι σήμερα τὸ χωρὸν Κούκλια, εἶχεν ἕναβ Βασιλιὰν κ' εἶχεν ἕνα γιὸν μανιγὰ. Τὸ Βασιλόπουλον τοῦτον ἦταν τόσον πολλὰ ὄμορφον κὶ ἀντρειωμένον, κ' εἰς τὸν κόσμον ἐν εἶχεν νὰ τοῦ μοιάσουν. Στ' ἀπήνημαν, στὸ πάλιωμαν, στὸ βοῦρος, κ' εἰς τὸ λιχάριν ἐρκετοιν πάντα πρώτον. Ἄλλὰ περὶ του εἰς τῆσ σαῖτταν κ' εἰς τὸ τοξάριν ἔβκαλεν νάμιν μέε στὸν τουνιὰν κ' εἰς τὰ δεκαξὶ καχηλήτσια τῆς Κύπρου. Τὸν καιρὸν ποῦ πήαινεν κунηῖν, ἐφόρτωνεν τρεῖς μούλες κунη(ι)α. Ὁ κῆρης του ἐν τὸν ἀγῆννεν νὰ πααίνεναι ταχτικὰ κунηῖν, γιατί ἐφοάτουν ποῦ κανέναν χαττάν, ἐπειδὴς εἶχεν πολλὰ χερκά.

Μιάβ βολὰν ἀνοιξεν τῆσ σόρταν του σὲ μιὰμ μαῖσσαν, κ' εἶπεν του ὄι ἐν' ἀρμασεῖ μὲ τῆβ Βασιλισσαν τῶν Ἀνεράων, κ' ἐννά χει εἰς τὴν διάταγῆν του ὄι μόνον τοὺς ἀγρώπους, ἀλλὰ καὶ τὰ τελώνια. Καὶ ἐννά γινεῖ πολλὰ γυνατὸς βασιλιάς, ποῦ νὰ μὲν φοῦται ποῦ κανέναν ὄχιρὸν του. Τῆβ βασιλισσαν τῶν Ἀνεράων, εἶπεν του ἡ Μαῖσσα, ἐννά τὴν συναντήχει εἰς τὸν Ἀκάμαν, εἰς τοὺς Δυὸ Ποταμούς, κοντὰ σὲ μιὰβ βρύσην, ποῦ πίννουν οἱ γέροο κ' οἱ κοιζιάκαρες νερόν καὶ παιδιώννου, καὶ κραιαχομαὶ ἐν' ἀατηχοῦν κ' ἐννά παρτοῦν.

Λοιπὸν μιὰν ἡμέραν ἐτοιμάστηκεν γιὰ νὰ πᾶ κунηῖν. Ὁ κῆρης του, ὁ Βασιλιάς, ἐμπόιζεν τον, μὰ τὸ βασιλόπουλλον ἔστηχεν καρτίζιν κ' ἔβαλεν γινάτιν νὰ πάει κὶ ἀναγκάστην ὁ Βασιλιάς νὰ τὸν ἀγῆκει. "Ἐπσιαχεν τρεῖς δούλους καὶ φαγιὰ καὶ κρασὶν γλυκόποτον, τὸ τοξάριν του καὶ τὲς σαῖττες του, κ' ἐλάμνιχεν μὲ τὴν εὐκῆν τοὺς γονιούς του νὰ πάει στὸ κунηῖν. "Ἐπσιαχεν οὔλον παραγιάλιν, εἰς τὴμ ποδιὰν τοῦ Ἀκάμα, ποῦ ἐτρέχασιν ποῦ μέσα στὰ πυκνὰ τὰ δάση νερὰ κρυὰ πασίριν ποῦ τριαλλοκοπούχασιν κ' ἐπέφταν μέε στὸγ γιολόν, κὶ ἀκουεσ τα καὶ χαρκέσουν πὼς ἐτραουγοκοποῦχαν οἱ καλλύτεροο ἰτραουίσταές τῆς Πάφου τῆφ φωνῆν τὴν κακκουριστὴν τὴμ Παφίτικην. Τὸ Βασιλόπουλλον ὀποθθεν νῆεν πεταχτεῖ ὁ πέρτικος, ὁ λαός, ὁ ἀρχόχοιρος καὶ τὸ ἀγρινόν, ποῦ τὴμ πρῆτην σαῖττιὰν ἔσυρνέν το κάτω. Ἐχαρκέσουν, ἄμα τὸν ἐχῶρες, πὼς τὰ εἶχεν μαεμένα κ' ἐφῶνανεν τῶν κ' ἔρχουνο κοντὰ του κ' ἔπσιανεν τα. "Ἄμα κ' ἐφόρτωχεν τὲς τρεῖς μούλες κунηῖα, ἔπεψεν τοὺς γούλους του νὰ τὰ πάρουν καὶ τοῦτος ἔμεινεν πίσω γιὰ νὰ ἡσυχάσει λλιόν ποῦ ἔουν πυρά. Ἐτράβηχεν οὔλον παραγιάλιν πῶναν στενὸν μονοπάτιν, κ' ἐφταχεν ποῦ πανωθκιὸν μιὰς βρύσης πᾶβκαινεν πῶναν ψηλὸν κρεμμὸν ἕναν νερόν καχαρόν σάν τὸ γιαιλλὶν καὶ κρυὸν σάν τὸ παούριν. Ἡ βρύση ἦτον σιατξῆ, ἀνάμεσα τῶν ἀρκοσυκιῶν καὶ τῶν μερσινιῶν. Τὸ νερόν ἔπεφτεν μέσα σ' ἕναν κὸλυμπον πέτρενον, ποῦ χαρκέσοι πὼς τὸν ἐκάμασιν καταύτους χριστόν. μαστῆροο.

Μέε σ κεινον τὸν κὸλυμπον ἀσκοπᾶ τὸ βασιλόπουλον κ' εἶεν μιὰν κὸρην τισίριαν κ' ἐλούννετον, κ' ἡ ὄμορξιά τῆς ἔλαμπεν σάν τὸν ἥλιον

τὸν γρουσόν, κι ἅμα τὴν εἶεν ἔμεινεν ξερός και προστρεμμένος. Τὴν ὥραν πού τὸν ἐσιάστηκεν ἡ κόρη ἡ πεντάμορφη, ἔκαμεν πὼς ἀντράπηκεν κι ἔωκεν ἔξω πού τὸν κόλυμπον πού ἐλούνητεον κι ἐβούρηκεν κι ἐχώστηκεν μὲς στὲς μερσινιές. Μὰ τὸ Βασιλόπουλλον πού τὴν εἶεν ἐσκιάστικεν : κι ἔμεινεν σάν τὸν ἀπολιχωμένον πολλὴν ὥραν κι ἐχώρεν τὴν. Ἐπὶ τέλους, ἀφοῦ ἦρτεν ὁ νοῦς του στὸν τόπον του, ἐλάμνικεν κατὰ πάνω τῆς κόρης. Ἡ κόρη ἔωκεν ἔξω πού τὴν σούχαν πού τὸν χωσμένη, και κεῖ πούτουν τιτσίρα, εὐρέχηκεν ντυμένη σὰβ βασίλισσα μὲς στὰ γρουσὰ χωσμένη, κι ἐβούρηκεν νὰ φύει. Ὅμως τὸ βασιλόπουλλον ἐβουστούρηκεν κι ἔκατσε τὴν πὸ βούρου και τέσσο ἀπλήδια ἀρπαξεν τὴν πού τὸ χέριν.

— Πού πᾶς, λαλεῖ τῆς, Βασίλισσα τῆς ὀμορχιάς ; Στάχου νὰ μοῦ πεῖς πσοιὰ εἶσαι, πόθεν ἔρχεσαι και πού ἐννὰ πᾶς. Ἐγιώνι, λαλεῖ τῆς, πού τὴν ὥραν πού σὲ εἶα, ἐγίνηκα σκλάβος σου.

— Ἀχς με, λαλεῖ του, γιατί ἐγὼ ἐν εἶμαι σάν ἐσέαν. Ἐγὼ εἶμαι ἡ Βασίλισσα τῶν Ἀνεράων, κι ἦρα πού τὸν τόπον πού μεινίσκω γιὰ νὰ λουχῶ εἰς τήβ Βρούσην τῆς Ἀγάπης, κι ἐννὰ στραχῶ νὰ πάω ἔτσιω μου.

Λαλεῖ τῆς :

— Ἐν ἀύνατον νὰ σ' ἀχῆκω. Ἐσοῦ ὄσαι ἡ γεναίκα πού ναι τὸ γραφτόν μου νὰ πάρω γιὰ γεναίκαν μου. Μοῦ τὸ εἶπεν ἡ μιᾶλη μάισσα, πού τῆς λαλεῖτε ἐσεῖς τὰ κρυφὰ τοῦ κόσμου : εἶντα πὸν νὰ πάχει, και ὅ,τι εἶναι καχανοῦ τὸ γραφτόν του.

— Ἐν ἀλήθεια, λαλεῖ του. Ἀγαπῶ σε, κι ἐγιώνι και χέλω σε νὰ σὲ κάμω ἄντραν μου. Γιατὶ καχημέρα ἐγὼ ἐφώρουν σε, μὰ ἐσὺ ἐν μ' ἐχώρες, κι ἀγάπηχά σε γιὰ τὰ κάλλη σου και τὴν ἀντρεία σου. Ὅμως, ἂν μ' ἀγαπᾶς κι ἐσοῦ και χέλεις νὰ παροῦμεν, ἐννὰ σοῦ πῶ τρία ζητήματα, κι ἂν εἶσαι δεχτός, νὰ παροῦμεν.

— Πέ μου τα, λαλεῖ τῆς κι ὅ,τι μοῦ πεῖς εἶμαι δεχτός.

— Ἄκου, λαλεῖ του : πρῶτα ὃ γάμος μας ἐννὰ γενεῖ στὸν τόπον μου δεύτερα, ὅ,τι χέλω ἐννὰ γίνεται και τρίτον, ὅ,τι κάμνω ὀμπροστά σου, νὰ σοῦ ἀρέσκει και νὰ τὸ βρίσκες μουνασίπιν. Δέχσαι ; λαλεῖ του.

— Ἰνναί, λαλεῖ τῆς.

— Λοιπόν, λαλεῖ του, πῆλαινε στὸ καλὸν στοὺς γονιούς σου ἔσσω σου, κι ὕστερα πού σαράντα μέρες νᾶρτεῖς δαχαμαί, στὸν ἴδιον τόπον, κι ἂν δὲν ἀλλάξεις ἰδέαν, ἐννὰ ὀρω νὰ σὲ πῶρω νὰ παντρευτοῦμεν.

Και μονομιᾶς ἐχάηκεν πού μπρός του. Τότες τὸ βασιλόπουλλον, πού τὴν μιὰν ἦτουχ χαρούμενον πού ἦθερε ἴτσου ὀμορφη γεναίκαν. Κι πού τὴν ἄλλην λυπημένον πόφουεν κι ἄχηκεν τὸν. Ὅμως ἐπαρηγορέτου πού τοῦ εἶπεν ὕστερα πού σαράντα μέρες ἐννὰ ξαναβροχοῦν. Ἐλάμνικεν τουσιουτισμένον, κι ἐστράφην κι ἐπῆεν ἔσσω του, εἰς τοὺς γονιούς του. Μέραν νύχταν ἐσκέφτετου. Μιὸν ἡμέραν λαλεῖ του ὃ κύρης του.

— Γιατὶ σκέφτεσαι, γιέ μου ; Ἐχεις τοῦ κόσμου τὰ καλὰ και σκέφτεσαι ; Ἄχ χέλεις γεναίκαν, νὰ σοῦ βρῶ τὴν καλλύτερην βασιλοπούλλαν.

— Οἶ, κυοσύλλη μου, λαλεῖ του, ἐν ἔχω τίποτε οὔτε χέλω ἄρμασμαν. Ὅμως, λαλεῖ του, ἐννὰ γενοῦν παιγνίδια στὴν Ἑλλά(δ)αν κι ὕστερα πού

λίες ἡμέρες ἐνὰ πάω μὲ τὴν εὐχὴν σου, καὶ φοῦμαι ἔμπα καὶ νικῶν με.

— Νὰ μὲν φοῦσαι, γιέ μου,
καὶ πάλαι ἐνὰ 'σαι νικητὴς καὶ πρῶτος ἀπὸ οὔλα.

"Ἄμα **κ'** ἔφταχάν οἱ μέρες, ἐποχαιρέτηχεν τοὺς γονιούς του καὶ τοὺς φίλους του'

κι ἀλλάχτην **κ'** ἐξαλλάχτηχεν **κ'** ἔβαλεν τὰ καλὰ του,
ἐπσιαχεν τὲς σαίτιες του **κ'** ἐζώχην τ' ἄρματά του.

Κ' ἐπσιαχεν **κείνον** τὸ στρατὶν **κείνον** τὸ μονοπάτιν
τὸ μονοπάτιν βιάλλει τον στήν Βρύσην τῆς Ἀγάπης.

Στὴν Βρύσην ἄμα **κ'** ἔφταχεν, ἔκατсен γιὰ νὰ πνάχει.

Καὶ νὰ σευ καὶ τὴν Λυερὴν πού πάνω **κι** ἀνεφάνη.

Ὁ ἥλιος ἀντικρούστηχεν μασζιν μὲ τὸ φεγγάριν,

ὁ νιὸς **κ'** ἡ νιὰ ἐμοιάζασιν **κ'** εἶχαν μεγάλην χάρην.

Τότες τὸ βασιλόπουλον ἐποτυλίχτηχεν ἄμα τὴν εἶεν, **κ'** ἐβούρηχεν πάνω της **κι** ἀγκαλιάστηχεν **κ'** ἐφιλήχσαν μὲ πολλὸν μεράκκιν. Τότες ἡ κόρη ἐπρόσταξεν **κ'** ἐξιντύχσαν **κ'** ἐλούχησαν **κ'** οἱ δυὸ μασζιν ἀγκαλιασμένοι μὲς στὴν Βρύσην τῆς Ἀγάπης. Κατόπιν ἐξέβησαν, ἐντύχσαν, καὶ ἡ κόρη ἐπρόσταξεν δυὸ τελώνια **κ'** ἐσηκώχαν τους εἰς τοὺς νόμους των, καὶ σὲ δυνό-τρια μιζαρόλια ἐφέραν τους εἰς τὰ παλάδκια τῆς Βασιλισσας τῶν Ἀνεράων. Τὸ παλάτιν της ἦτον ὀλόγρυσον **κ'** ἔλαμπεν σὰν τὸν ἥλιον. Χιλιάδες ἦτον οἱ δοῦλοι καὶ οἱ δοῦλες πού τὴν ἐπερετούχαν. Τὰ ὀμόπιλα της καὶ τὰ ρούχα της ἦτον ὀλόγρυσου, διαμαντένα **κι** ὀλομέταξα. Ἄμα **κ'** ἐφτάχασιν, ἐσύστηχεν τον εἰς τὸν κόσμον της πὼς εἶναι ὁ ἄντρας της καὶ πού κείνην τὴν ὥραν ἐννὰν ὁ βασιλιάς τους. Τὰ τελώνια ἐκάμαν τον καπούλιν γιὰ βασιλιάν τους **κ'** ἐφκαριστήχσαν πολλὰ πὸ δικιάλεξεν ἔτσι ὀμορφον νέον παλληκάριν. Ἐτοιμάχασιν τραπέζια μὲ λοῆς λοῆς φαγιὰ καὶ ψιὰ **κ'** ἐδιασκεδάχασιν καλὰ **κ'** ἐκάμασιν τοὺς γάμους των.

Ἐπεροούχαν πολλὰ καλὰ **κι** ἀγαπημένα. Ὑστερα πού δυὸ γρόνια ἐκάμασιν ἕναν παιτὶν ἄρτεινικόν, μὰ ἦτον τόσον ὀμορφον, πού ἔλαμπεν. Ἄμα **κ'** ἐτὴν δυὸ μηνῶν, φωνάζει ἡ βασίλισσα μιᾶς σκυλλας ἄσπρης ὀμπροστά τοῦ ἀντρός της καὶ ψιάννει τὸ μωρὸν σὰν τὸ βιάσαν ὁ κύρης του **κ'** ἐπαιζέν του εἰς τὰ γόνατά του, **κ'** ἔσυρεν το τῆς σκυλλας. Ἡ σκυλλὰ ἄρπαξεν το μὲ τὸ στόμαν της **κ'** ἐππεχεν εἰς τὰ βούση **κ'** ἔφπεν. Τὸ βασιλόπουλον ἄμα **κ'** εἶεν ἔτσι πρᾶμαν, ἔμεινεν ξερός. Σὰν νσεν ἐπέχει ἄστραπελέκιν πάνω του. Ἐκρουσεν τὸ βλαντζίν του πού τὸν καμόν του. Ὅμως ἔφσιξεν τὴν καριάν του **κ'** ἐν εἶπεν τίποτες· ἐβκέην μόνον ἔξω **κ'** ἔκλαπεν γιὰ τὸ κακὸν πού τοῦ ἴνην.

Ὑστερα πού δυὸ γρόνια ἐκάμαν ἄλλον παιτὶν, μιὰν κορούαν· μὰ ἦτον τόσον ὀμορφη, πὸν εἶχεν εἰς τὸν κόσμον νὰ τῆς ἐμοιάσει. Ἐλαμπεν σὰν τὸν ἥλιον τὸν γρουσὸν τὴν ὥραν πού γενιέται. Ἄμα **κ'** ἐ(γ)ίνην δικὸ

μηγῶν **κ'** ἡ κορούα, σάν τὴν ἐβαστοῦγεν ὁ κύρης τῆς πάλε πάνω στὰ γόνατά του **κ'** ἐπαιζεν μαζίν τῆς, φωνά(ζ)ει ἡ μάνα τῆς ἡ βασίλισσα μιᾶς σκύλλας κόκκινης **κι** ἀρπάσσει τὸ μωρὸν **κ'** ἔσυρεν το τῆς σκύλλας. Ἡ σκύλλα ἔπρσιεν τὴν κορούαν μὲ τὸ στόμαν τῆς **κ'** ἔφρην βουριστή. Ὁ ἄντρας, ὁ κύρης τῆς κορούας, ἐν ἐβάσταξεν πσιόν, **κι** ἄρκεφεν τῆς ὕβρισις τῆς βασίλισσας **καὶ** λόγια ἄσχημα γιὰ τὰ μιάλα κακὰ ποῦ τοῦ 'καμεν. **Κ'** ἔκλαιεν **κι** ὀδύρευτον ἀπαρηότητα γιὰ τὸν χαμὸν τῶν παιδιῶν του. Τότες ἡ βασίλισσα ἐχύμω(σ)εν πὸν ἐβάσταξεν ὁ ἄντρας τῆς **κ'** εἶπεν του λυπημένα:

— Φτωχὲ **καὶ** κακορίζικε ἄγρωπε! Ἦτιον καλλύττερα νᾶσουν βωὸς **καὶ** νὰ μὲν ἔλεες τίποτε. Γιατὶ ἐν ἐβάσταξες ἀλλὸ δικὸ—τρία γρόνια νὰ εἰς τὸ ἀποτέλεσμα **καὶ** νὰ ζιεῖς πάντα χαιράμενος; Ἄφου ἐν ἐστάγῃς εἰς τὸν ὄικον σου **κ'** εἰς τὴν ὑπόσχεσήν σου, νὰ φύεις νὰ πᾶς εἰς τὸν τόπον σου, **καὶ** τότες μόνον ἐνὰ μὲ [δ]εῖς ξανά, ἂν μετανώσεις γιὰ τὸ καπαέτιν ποῦ ἔκαμες **καὶ** [δ]ὲν μὲ ξεχάσεις ὡς δέκα γρόνια ποῦ τὰ σήμερα.

Ἐπρόσταξεν εὐτὺς ἕναν τελώνιον **καὶ** τὸν ἔφερεν ἀμέσως εἰς τὸν τόπον του. Τὸ Βασιλόπουλλον ἔκλαιεν μέραν νύχταν πὸν ἐβάσταξεν νὰ εἰ τὸ ἀποτέλεσμα **κ'** ἔτσι ἔχασεν **καὶ** τὴν γεναίκαν **καὶ** τὰ παιδικιά του. Ἐπεράχασιν τὰ δέκα γρόνια μὲ πλήξες **καὶ** μαράζγια, **καὶ** ποῦ τὸ σπίτιν του **κ'** ἔξω ἐν ἔβκαινε. Οἱ γονιοὶ του **κ'** οἱ φίλοι του ἐστάγηξεν ἀύνατον νὰ τὸν παρηγορήσουν ποῦ τοὺς εἶπεν οὐλὴν του τὴν ἱστορίαν. Ἰσια ἅμα **κ'** ἐσώστηχαν τὰ δέκα γρόνια, μιὰν ἡμέραν σάν ἐδιανέβκετον μὲς στὸ περβόλιν τοῦ κυροῦ του πῶξω ποῦ τὸ βασιλικὸν παλάτιν, ἐφάνηξεν ἕναν μιάλον τελώνιον **κ'** ἄρπαξέν τον **καὶ** σὲ δυὸ-τρία μιζαρόλια ἔφερεν τον εἰς τὴν γεναίκαν του. Πῶξω ποῦ τὸ παλάτιν ἐπερίμενεν ἡ γεναίκα του **καὶ** δυὸ παιδικιά (μιὰ κόρη **κ'** ἕνας νιὸς) ἀγγελοκαμωμένα. Τὸν ὑπο(δ)έχτηκαν μὲ μιάλην χαράν, **καὶ** εἶπεν του ἡ γεναίκα του ὅτι τοῦτα τὰ δυὸ παιδικιά ἦτιον τὰ παιδικιά τους ποῦ ἐπῆραν οἱ σκύλλες. **Κ'** ἐξήησεν του πὼς ὅτι οἱ σκύλλες ἦτιον οἱ βίγιες τῆς ποῦ τ' ἀναγνιώχασιν βασιλικά.

Καὶ πὸ κείνην τὴν ἡμέραν ἐξήσασιν πάντα εὐτυχισμένοι **καὶ** χαρούμενοι οὔλοι μαζίν.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ

ΕΛΕΓΕΙΟ

(Στὴ μνήμη τοῦ ποιητῆ Λάμπρου Πορφύρα)

Τὴν ὦρ' αὐτὴ τοῦ δειλινοῦ ποῦ ὁ ἥλιος βασιλεύει
 Κι' ἀφήνει τίς θαμπές σκιές νὰ ζώνουνε τριγύρου
 Τὴν ἔπαρξή μου, ὀλότελα στὸ τέρομά τοῦ ἁλείρου
 Κάτ' ἢ ματιά μου πέρα ἐκεῖ στὴν καταχνιά ἀγναντεύει.

Γύρω χινόπωρο χλωμὸ κι' ἡλιοβασίλεμά 'ναί...
 Σιγοφλοισβίζ' ἢ θάλασσα κεῖ στὸ Πασάλιμάνι...
 Μι' ἀχιτίδα παιγνιδίζοντας σιερνὴ στὸ κῦμα φτάνει...
 Καὶ τὰ λευκὰ παράδικα ἀπ' τὴ δουλειὰ γρονῶνε.

Καὶ μεσ' τὸ ἀχνὸ τὸ σούρουπο ὁ ποιητὴς σὰν νᾶναι
 Σκιὰ κι' αὐτὸς σὰν τίς σκιές ποῦ μέσα περπατάει,
 Μὲ τὴ χρυσὴ φλογέρα του νὰ σιγοτραγουδάει...
 Καὶ γύρα ἢ θάλασσα, ἢ σιεριά, τὰ δέντρα νὰ γροικᾶνε.

Βραίνουνε τότε ἀπὸ κοντὰ νὰ τὸν καλησπερίσουν
 Νύμφες, νεράϊδες καὶ ξωθιὲς γυμνές μεσ' ἀπ' τὰ βράχια,
 Ν' ἀκούσουν τὴ φλογέρα του κι' ἓνα φιλὶ μονάχα,
 Ἐρωτικό, παθητικὸ φεύγοντας νὰ τοῦ ἀφήσουν.

Ἦστερα φεύγει ἀργὰ βουβὰ καὶ σις ταβέρονες μπαίνει,
 Κεῖ σῶν φτωχῶν μὰ ξένοιαστων τ' ἀγαπημένα μέρη,
 Μπροῦσκο κρασι τὸν κάπελα προστάζει νὰ τοῦ φέρη.
 Νὰ κι' οἱ καλοὶ του ναυτικοὶ κοντὰ του καθισμένοι...

Μ' ἀπ' ὄλ' αὐτὰ συγχρότερα θὲ νὰ τὸν βοῆς σὲ μέρη
 Ἀνήλιαγα καὶ σκοτεινά, χλωμὰ καὶ θαμπωμένα,
 Τὰ χρυσὰ φύλλα τ' ἄψυχα νὰ κλαίῃ τὰ μαρομένα
 Κι' ὅ,τι ἀπ' τὸν κόσμο χάνεται καὶ σβνέται ὡς περταστέρι.

Κάπια σκιά θαμπὴ σκιά ἀπ' τίς «Σκιές» ποῦ ψάλλει
 Τὴ θύμησή μου κάποτε νοιάθω γλυκὰ νὰ ζώνῃ,
 Μὰ ἔστερα φεύγει ἀνάμελα καὶ μέν' ἢ θλίψῃ μόνῃ,
 Ὅπου αἰμὰ στὸ μνήμα του μὲ φέρνει ἀγάλη-ἀγάλη.

ΧΡΙΣΤΟΣ Κ. ΜΟΡΦΑΚΗΣ

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ

(συνέχεια από τὸ προηγούμενο καὶ τέλος)

Στὴ δουλιὰ μου τὰ πράγματα μὲ τὸν καιρὸν ἐχειροτέρευαν. Καὶ τὰ κέφια μαζί. Δὲν ὑπῆρχε πλέον καμιὰ περιοχὴ ὅπου ἡ γαλήνη βασιλεψε κι' ὅπου οἱ καταραμένοι καὶ οἱ ἀνήσυχοι θὰ μπορούσαν νὰ γαληνέψουν. Ὅταν ἡ ἀπώλεια τῆς φιλίας του ἦταν ὀριστική, καὶ ἡ βεβαιότητα ὅτι κάτι τὸ πολὺ πολύτιμον ἐχανότανε ἦταν ὀριστική. Καὶ ὀδυνηρῆ. Τὰ μουχλιασμένα νερά τῆς «Ἀνόρθωσης», εἶχαν ἀφήσει μέσα στὰ ρουθούνια μου τὴν ἀνάμνηση τοῦ σαπημένου τέλματος. Ἐδοκίμασα νὰ τὰ ἀποφύγω ὅσο μπορούσα. Ὅτι μοῦ ἦταν δυνατόν νὰ περισώσω ἀπὸ μιὰ ταραμένη καὶ ἀκατάστατη ζωὴ, δοκίμαζα νὰ τὸ μετατρέψω σ' ἐνέργεια καὶ τὸ διοχέτευα ἄλλου. Ἡ ξερα καλὰ τὴν εὐεργετικότητα τῆς δράσης καὶ σὰν ἀπὸ ὕπατο καθήκο πρὸς τὸν ἑαυτὸ μου, ριχνόμουνα στὴν περιπέτεια τῆς. Ἦταν τὸ καλλίτερο τονωτικὸ τῶν νεύρων καὶ τῆς ψυχῆς. Ἡ ὠφέλεια ποὺ ἀπεκόμισα ἀπ' ἐδῶ, ἀκόμα καὶ τώρα, προβάλλει ἀνυπολόγιστη. Εἶχαν ξεκαθαρίσει μέσα μου ἀρχές καὶ συστήματα ἐργασίας. Ἀκόμα ἔμαθα τί θὰ μπορούσε νὰ ἐπιδιώκει ἡ συνισταμένη τοῦ ἀτόμου μου καὶ τί θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποφεύγει. Βέβαια δὲ μπόρεσα ν' ἀφοσιωθῶ σ' αὐτὸν τὸν ἀγῶνα. Ἴσως, γιατί διαρκῶς ξινιώθα κι' ἐδῶ πῶς ἔπρεπε νὰ διαφυλάττω τὸν ἑαυτὸ μου γιὰ νὰ μὴν ἐξαφανισθεῖ, γιὰ νὰ μὴ τὸν χάσω.

Κατὰ τὸν ἴδιο χρόνο ἔγραφα καὶ διάβαζα μ' ἓνα πυρετὸ καὶ μιὰν ἀνησυχία ποὺ ἔμοιαζε μὲ χαλασμό καὶ γκρέμισμα παρὰ μὲ δημιουργία.

Καὶ ὁ Μτίνος;

Γιὰ κάμποσο καιρὸ, τὸ διαπιστώνω τώρα, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνω, ἐπέδωκα νὰ μανθάνω τί ἔκαμνε. Ἐξακολουθοῦσε τὸ πιάνο. Ἐπιδόθηκε καὶ στὰ σπόρτ. Ἀγόρασε ἄλογο, αὐτὸς ὁ μαλθακός, καὶ ἔκαμνεν ἵππασία. Ἀπὸ τὴν «Ἀνόρθωση», ἐτραβήχτηκε τελείως.

Ὅταν τὸν εἶδα νὰ ἱππεύει, ἔνιωσα ἓνα σαρκαστικὸ κῶμα νὰ ξεκινάει ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῶν σπλάχνων καὶ νὰ φτάνει ὡς τὰ χεῖλη μου. Νομίζω πῶς εἶχα κρατηθεῖ. Θυμήθηκα τίς παρατηρήσεις του. «Δὲ σέβεσαι τίποτα. Ξεκαρφώθηκε τελείως ἡ εἰρωνεία σου καὶ στρέφεται κατὰ παντοῦ». Ἀλλὰ ἦταν αὐτὸς ποὺ δὲν εἶχε ἐπηρεαστεῖ, ποὺ ἔμενε μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀκατάσχετη δίνη ποὺ ἐξέπεμπαν οἱ ἀκατανόμαστες δυνάμεις ποὺ ἔδερναν τὴν ὕπαρξή μου; Αὐτὸς, «ὁ μόνος ἀπὸ ὄσους σὲ πλησίασαν» ὅπως κάποτε εἶπε κομπάζοντας; Δὲ μπορῶ νὰ ἀρνηθῶ πῶς ἔνιωσα ἓνα γλυκὸ αἶσθημα νὰ κατεβαίνει, αὐτὴ τὴ φορά, πρὸς τὰ ἔγκατα τῶν σπλάχνων καὶ νὰ καθησυχάζω. Θὰ ἔμενε περισσότερο πιστὸς στὴ φιλία μας μακριὰ μου, ὅπως εἶχα μείνει κι' ἐγὼ ὁ παντοτεινὸς νοσταλγὸς τῆς ἀναντικατάστατης γαλήνης ποὺ ἔφερε μέσα του καὶ ἀνάδιδε ἡ παρουσία του. Ἀπὸ

τότε ήμουν ήσυχος γιατί ήξερα πώς ποτέ, ποτέ δὲ θὰ μπορούσε νὰ ξεχάσει, νὰ ζήσει ἔξω ἀπὸ τὸν κύκλο πού ἦταν δικός του, μα καὶ δικός μου. Ὅταν τὸν ἔβλεπα ὕστερα νὰ κάμνει ἱππασία, ἔνωθα χαρά. Μιά τόσο δικαιολογημένη χαρά.

Κατὰ τὸ 42 ζητοῦσεν ἡ Κυβέρνηση ὑπαλλήλους γιὰ τὴν Ἐρυθραία. Ὅταν τὸ εἶδα ἐνόμισα ὅτι ἦταν μιὰ εὐκαιρία πού ἐρχόντανε γιὰ νὰ σωθῶ ἀπὸ τὴν Τράπεζα. Ἐκαμα αἴτηση. Πόσο πού νόμιζα ὅτι νοστολγοῦσα ξένα μέρη, μακρινά, πάρα πολὺ μακρινά ἀπὸ ὅπου θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ προσβλέψει πρὸς τὸ ἄγνωστο, ἀκόμα πρὸς τὴν περιπέτεια. Κι' ἀναρωτιόμουνα γιατί ἔμενα, γιατί ἔμενα στὴν Κύπρο; Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς λόγους πού μὲ κρατοῦσαν σιδηροδέσμιον εἶχαν ἐξαφανισθεῖ, μπορέσαμε νὰ τοὺς καταπολεμήσουμε βοηθούμενοι ἀπὸ τὶς περιστάσεις πού ὁ πόλεμος δημιούργησε. Ἡ οἰκογένεια ἀπαλλάχθηκε ἀπὸ τὸ βαρὺ χρέος πού τὴν καταδυνάστευε καὶ μπροστά της τὸ μέλλον δὲν ἦταν ἄσχημο. Καὶ ὅμως ἐγὼ ἐφύλαττα ἀκόμη τὸν ἑαυτὸ μου. Ναι, τὸν πρόσεχα ἀπὸ τὶς δυνατότητες τοῦ θανάτου, ἤθελα νὰ τὸν κρύψω, τώρα πού μοῦ ἀνῆκε ὀλοκληρωτικά, γιὰ νὰ μὴν ἔχθεθεῖ, τρελλὸς ὅπως ἦταν, στὴν πρόσκληση τοῦ θανάτου, στὴν πρόσκληση τῆς μοίρας, πού τόσο φιλόργουρα τοῦ ἔκρυβε τὴν ἐπιτυχία. Θὰ τέλειωνε μιὰν ἡμέραν ὁ πόλεμος, θὰ τὰ διπλώνα τῆς Τράπεζας καὶ θὰ πήγαινα νὰ σπουδάσω. Μέσα στὴ γαλήνη ἑνὸς γραφείου, μέσα στὴ συγκέντρωση τῆς μελέτης θὰ μπορούσα νὰ ἠρεμήσω καὶ νὰ ζήσω.

Ὅμως ἐκεῖνο τὸν καιρὸ, σὰ νὰ διαπίστωνα ὅτι παραφύλαγα τὸν ἑαυτὸ μου, ὅτι εἶχα γίνει πάρα πολὺ προσεκτικός, ἐνῶ ἡ φύση μὲ κοροῖδευε καὶ μὲ καταγελοῦσε κάθε τόσο μὲ μικροαρρώστιες, πού μὲ ἐξευτέλιζαν στὴ συνειδηση μου. Ἦταν σὰ νὰ ζητοῦσε νὰ ἀναθεωρήσει τὸ στρατηγικὸ σχέδιο γιὰ τὴ δημιουργία τῆς προσωπικῆς μου αὐτοκρατορίας. Ἐκαμα λοιπὸν, αἴτηση γιὰ τὴν Ἐρυθραία. Ἦταν μιὰ διέξοδος καὶ ἄς δὲν ἦταν ἡ καλλίτερη, οὔτε κὰν ἐπιτυχημένη. Θυμοῦμαι, τὴν ἐδοχτυλογράφησα σὲ μιὰ μικρὴ μηχανὴ δική μου πού εἶχα σπῆτι, πάνω στὸ στρῶμα, γιατί εἶχα γρίπη καὶ δὲν ἐπήγαινα γραφεῖο!

Ὅταν ἐσηκώθηκα μὲ πονοῦσε λίγο τὸ δεξιὸ μάτι καὶ πήγαινα στὸν γιατρό. Εἶχαν μάλιστα περάσει δεκαπέντε μέρες χωρὶς νὰ ξεμπερδεύω μ' αὐτὴ τὴν κατάσταση.

Ἐνα βράδυ ἤμουνα στὸ British Institute. Πάνω, στὴν αἴθουσα ἀναγνώσεως. Ἦταν καὶ ὁ Ντίνος. Σὲ λίγο εἶχαμε μείνει μόνοι καὶ πιάσαμε κουβέντα. Μιλῆσαμε ἀρκετὴν ὥρα, ἔτσι γιὰ τὸ τίποτε. Μιά στιγμή ἔμπαιναν στὴ μέση προσωπικὰ πράγματα καὶ ἡ συνομιλία μεμιᾶς γινότανε θερμότερη. «Τὶ εἶχε τὸ μάτι μου;» «Μὰ νά! τίποτε. Ἀποτελέσματα τῆς γρίπης, ἕνας ἐλαφρὸς ἔρπης καὶ κάμνει καμώματα. Ἦταν ὅμως καιρὸς, βέβαια, νὰ τοῦ δίνει». Τοῦ εἶπα γιὰ τὴν Ἐρυθραία. «Καὶ οἱ μελέτες, διερωτήθηκε! Δὲν ἔχεις στρωθεῖ ἀκόμη στὴ σοβαρὴ μελέτη, στὸ καλὸ γράψιμο;» «Αὐτὴ ἡ Τράπεζα! Πάν-

τως, ὄχι ὅπως θά ἤθελα». -'Ακόμα ἡ Τράπεζα! Εἶσαι μεγαλοϊδεάτης, χωρίς νά εἶσαι μεγαλοπράγμων!» καί γέλασε, οἱ τόνοι τοῦ γέλιου του λίγο πρὸς τὴν κατωφέρεια τῆς εἰρωνείας. «Ἔχω τόσα πράγματα νά πῶ, εἶπα, πάρα πολὺ σοβαρός. Καραδοκῶ μιὰν εὐκαιρία. Μὲ καταδιώκει κάποια κακὴ μοῖρα. Μόλις ἔρθει, μόλις παρουσιαστῆ μιὰ εὐκαιρία θά τὴν ἀρπάξω καί θά στρωθῶ στη δουλιὰ. Σοβαρὴ δουλιὰ. Τίποτε δὲ θά μπορέσει νά μὲ παραπλανήσει, ἢ νά μὲ διακόψει». Ἐπερίμενα πὼς θά ἔκαμνε μιὰ ἀπὸ τὶς στροφές ἐκεῖνες πού ἤξερα καί θά μὲ ρυμουλκοῦσε ἀπὸ τὶς ἀμφιβολίες καί θά μὲ στήριζε στὴ χρυσὴ πανοπλία τῆς καλοσύνης του καί ξαφνιάστηκα πού τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔγινε. Μιλῆσαμε ἀκόμη λίγο γιὰ ζητήματα τῆς ἡμέρας καί τῆς ἐποχῆς. Ὅμως, ὅταν εἶχαμε κατεβεῖ κάτω καί περπατούσαμε μέσ' τὸ σκοτάδι, ἄκουσα τὴ συνηθισμένη φωνή, πού τόσες φορές μοῦ ἔδινε θάρρος μέσ τὶς ἀναποδιές τῆς ζωῆς. «Εἶσαι ἀπαράλλαχτος ὅπως πρὶν. Ἐσὺ μπορεῖς νά γαληνεύεις κοντὰ μου, μὰ κοντὰ σου χάνω τὴν ἰσορροπία μου. Ἐλπίζω νά ἔρθουν κάποτε τὰ πράγματα ὅπως τὰ θέλεις καί νά δημιουργήσεις μιὰ ζωὴ ὅπως τὴν ὄνειρεύεσαι, μὴ ζητήσεις, ὅμως, σὲ παρακαλῶ, νά ξαναζωντανέψουμε τὶς σχέσεις μας. Κατόρθωσα νά συμπληρώσω ἓνα κύκλο ὅπου διευθύνω τὴ ζωὴ καί τὴν ἀπολαμβάνω μαζύ. Δὲν τὸ ἔκαμες ἐπίτηδες νά βρεθοῦμε ἀπόψε;» Καί ὕστερα ἀπὸ μικρὴ σιωπὴ «Βέβαια τόση ἐπιμονὴ ζωῆς, τόσο καταστάλαγμα πείρας συνειδητὰ καθοδηγούμενα πρὸς ἓνα τέρμα... Καί βέβαια πάει πολὺ βαθειά, μέσα στὶς ἴνες, γιὰ νά ἀποβάλλει κανεὶς... Ξέρω καί ξέρεις ὅτι...» Δὲν τὸν ἄφησα νά τελειώσει. Ἐφυγα νά μὴ τοῦ ταραξῶ τὸν κύκλο του, τὸν κύκλο τῆς ζωῆς πού ἀγαποῦσε. Χωρὶς νά πῶ μιὰ λέξη. Βέβαια δὲν ἐπρόκειτο νά ξαναδοκιμάσω νά ξαναζωντανέψουμε τὶς σχέσεις μας. Ἡ ζωὴ ἢ ἴδια βιαζόντανε περισσότερο καί ἀπὸ μᾶς νά σύρει τὸ παραπέτασμα.

Σὲ λίγο τὸ μάτι μου χειρότερευε ἐντελῶς ἀναπάντεχα. Ἡ ἐποχὴ τοῦ πόνου, ἑνὸς πόνου ἄγνωστου ὡς τῶρα σέ μένα, γιὰτὶ εἶχε πάνω του τὴ βαριὰ θλίψη τοῦ ἀνεπανόρθωτου, ἐκάλυπτε τὴ ζωὴ μου. Ὅταν ἐγνώστη ὅτι ἡ μοῖρα ἔπαιζε τὸ σκληρὸ παιγνίδι τῆς πάλι καί ὅτι ἤθελε νά μὲ χτυπήσει ἀκριβῶς ἐκεῖ πού ὑπολόγιζα γιὰ νά τὴν ἀντιστρατευθῶ καί νά τὴν ἐκβιάσω, ἐκεῖνος ἦταν ὁ μόνος πού μποροῦσε νά καταλάβει. Καί ἐνόησε. Ἐδοκίμασε νά ἔρθει. Ἔτσι ἀποπολὺ μακρὰ. Ἦξερε καί ἤξερα τὶς ἀντιλήψεις μας γιὰ τὸν οἶχτο καί τὰ λοιπὰ. Βέβαια ἦταν ἡ μόνη ἐποχὴ πού τὸν χρειάζομουν περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ καί ἀπὸ ὅ,τιδήποτε ἄλλο. Καί δὲν ἤρθε κονιότερα. Ἐβλεπε καί ἐνδιαφερόντανε ἀπο μακρὰ.

Καί ἡ ἐποχὴ τοῦ πόνου ἔκαμε πλήρη τὸν κύκλο τῆς. Ἡ μοναξιά μ' ἔσπρωξε ὡς τὸ βάθος τῆς ἀπελπισίας καί ξέρω τώρα τὴ σημασίαν τοῦ ἀνεπανόρθωτου, τοῦ «ποτέ πιά».

Ἦταν γραφτὸ νά ἐπαναληφθῆ αὐτὸ κατ' ἀντίστροφο διεύθυνση μὲ μεγαλύτερη ἐνταση. Λίγους μῆνες ἀργότερα ἔμπαινε σὲ κλινικὴ

για τὸ τυφλό του ἔντερο. Ὅταν ἔβγαине, οἱ μέρες του εἶχαν πιά ὀριστεῖ ἀπὸ τὴ σκληρὴ μοῖρα.

Μιὰν ἡμέρα μάθαινα, ἔτσι ἀναπάντεχα, ὅπως ἀναπάντεχα μάθαινα ὅτι τὸ μάτι μου ἔχειροτέρευε, ὅτι ἡ ἔγχειρήσις, ἢ ἐξ αἰτίας τῆς ἔγχειρήσεως ὁ Ντῖνος ἐπήγαινε ἀσχημα. Ἦταν σὲ κίνδυνο. Ἦξερα καλὸ αὐτὸ τὸ σὲ κίνδυνο. Πῶς ξεφυτρῶνει. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, μὲ τὸ τίποτε, δὲν παρουσιαζόντανε τὸ ἔλκος πάνω στὴν κόρη τοῦ ματιοῦ μου καὶ μὲ τὸ τίποτε δὲν ἔμεινε στὸ στῤῥωμα ἢ μητέρα. Ἐκείνες τὶς ἡμέρες, ἀκίνητη, μὲ κρατημένη τὴ λαλιά; Καὶ παράλυτη τὴ δεξιὰ πλευρά, δεξὶ πόδι καὶ χέρι; Κάτσε περίμενε νὰ γίνεις καλά! Καὶ δὲως δὲν ἤθελα νὰ τὸ πιστέψω. Δὲν ἦταν δυνατό βέβαια νά....

Πρωτοῦσα ταχτικὰ τοὺς δικούς του καὶ ἤξερα πῶς ἐξ αἰτίας ἐμβολῆς εἶχε πειραχτεῖ ὁ ἕνας πνεύμονας ἀρκετὰ. Ἀκόμη εἶχε πλευρίτη καὶ ὁ κίνδυνος τῆς ἐμβολῆς νὰ παρουσιαστῆ ἄλλοτε δὲν εἶχε ἐκλείψει. Δὲν ἦταν, ὅμως, δυνατό βέβαια νά....

Ἄλλωστε ἀκούει κανεὶς τόσα καὶ τόσα πού στὸ τέλος πιστεύει μόνον ὅσα θελεῖ. Θὰ γινόταν ἀσφαλῶς καλά. Ὁ πυρετός εἶχε πῆσει. 37 καί. Ἄρχισε μάλιστα νὰ μιλά γιὰ τὴν ἀνάρρωση. Θὰ τὴν περνοῦσε μὲ τὸν ἀδελφόν του, πού θὰ ἐρχόταν, στρατιώτης στὶς Ἑλληνικὲς δυνάμεις, ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Ὡς τότε θὰ μπορούσε, βέβαια, νὰ παῖε στὴν ἐξοχὴ μὲ τὸν Φίλιππο!

Τὸ πρωτὶ τῆς πρωτοχρονιάς μάθαινα ὅτι τὸ τέλος ξαφνικὰ πλησίαζε τρομαχτικὰ. Τὴ νύχτα, μετὰ τὶς δώδεκα, ἄρχισε νὰ τὸ ἀντιλαμβάνεται. Τὰ τελευταῖα του λόγια ἦταν εὐχὲς στὴ νοσοκόμα πού τὸν περιποιόντανε. Εὐχὲς! Ὅπως τὸν ἤξερα καὶ πιστεύα πῶς εἶναι. Ὁ θρόμβος τοῦ πεπηγμένου αἵματος σφηνώθηκε στὴν καρδιά του γιὰ νὰ τὸν μετατρέψει τὴν τελευταίαν ἡμέρα στὸν τραγικὸ ἥρωα τῆς ζωῆς. Ἦταν μιὰ τραγικὴ καὶ ἄνιση πάλη. Τῆς ἐπιθυμίας νὰ ζήσει καὶ τοῦ θανάτου πού τὸν ἀγκάλιαζε σιγά, σιγά.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς ἐκείνης ἐπῆγα στὸ παιδικὸ θέατρο τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων. Ἀγαπῶ πολὺ τὸ παιδικὸ θέατρο. Ἐκεῖ μέσα μάθαινα πῶς δὲν ὑπῆρχε πιά καμιὰ ἐλπίς καὶ ἔπλεκα τὸν ἀργὸ θάνατο του μὲ τὶς χαρούμενες φωνὲς τῶν παιδιῶν. Τοῦ ἔδιδαν ὀξυγόνο, μὰ τὸ τέλος ἐπλησίαζε γοργά.

Ἀρνήθηκα στὸν ἑαυτὸ μου νὰ τὸν δεῖ, τότε πού θὰ ἦταν δυνατό νὰ ἰδωθοῦμε. Καὶ γιατί νὰ τὸν ἔβλεπα; Δὲν ἔπρεπε ὁ καθένας μας νὰ ξέρει νὰ φεύγει ἀπὸ τὴ σκηνὴ ὅποιουδήποτε ἔργου, ἢ πράξης ἔργου, στὴν ὥρα του — καὶ ἡ ζωὴ δὲν εἶναι ἕνα διηνεκὲς δράμα στὸ ὅποιο, γιὰ μᾶς τοὺς δύο, ὅ,τι καὶ νὰ συνέβαινε, εἶχε πρό πολλοῦ σημάνει ἡ ὥρα μας; Ἦξερε ὁ καθένας μας τὶς ἀντιλήψεις πού ἔπρεπε νὰ διέπουν τὴ ζωὴ! Ὁ οἶχος; Ὁ οἶχος! Δὲ μπορούσαν νὰ συνεχίστουν οἱ σχέσεις μας! Συντριμένος, ἐξουθενωμένος ἀφήκα τὸ θέατρο. — τὶς χαρούμενες φωνοῦλες τῶν παιδιῶν. Τουλάχιστο νὰ μπορούσε νὰ ἀντιληφθῆ. Νὰ μὲ νιώσει κοντὰ του, τὴν ὕστατην ὥρα πού ὁ κό-

σμος, πού ὄλος ὁ κόσμος...τί γίνεται τότε ὄλος ὁ κόσμος; "Όταν ἐπῆγα, ἦταν νεκρός. Εἶχε πεθάνει πρὶ λίγα λεπτά καὶ ντυμένος κατὰ τοὺς ἐπίσημους νεκροὺς, ἦταν ξαπλωμένος μέσα στὰ λουλούδια. Μέσα στὴν κάμαρα πού τόσο καλά ἤξερα. Μόνο ἡ κλίνη τραβημένη ἀνατολῇ σὲ δύση. Τὰ μάτια ἦταν λίγο ἀνοιχτά. Σὰ νὰ περίμεναν καὶ σὰ ν' ἀποροῦσαν. Εἶχε συνελεστεί ἄραγε ὁ κύκλος τῆς ζωῆς; Δὲ θὰ ἐρχόντανε τίποτε ἄλλο; Αὐτὸ ἦταν ὄλο; Λίγο ἀνοιχτά! Τὸ πρῶτ' ὅμως βαρετὰ ἦταν κατὰκλειστα καὶ μετὰ τὸ μεσημέρι δὲν ἦταν κανένα ἔχνος του κοντὰ μας. Λίγα βήματα σκαμένης γῆς μόνο. "Όσα εἶναι ἄρκετὰ νὰ συμφιλιώσουν τοὺς ἀνθρώπους μ' αὐτὸν τὸν κόσμο καὶ μὲ τὸν ἄλλο.

*
*
*

«Οἱ πεθαμένοι καὶ οἱ ζωντανοὶ νὰ ἐξακολουθοῦν μαζὺ τῆ ζωῆ τους». Αὐτὸ δὲν ἦταν τὸ ἔργο πού μᾶς ἄρεσε πολὺ;

Περπατᾶς κι' ἔρχεται ὅ,τι ἀγάπησες, ἔστῳ κι' ἂν ἔφυγε, ἢ ἂν τὸ κάλεσαν ἀδυσώπητοι κυρίαρχοι, καὶ συντροφεύει τὰ βήματα σου.

Τὴν ὥρα πού ὁ ἥλιος μεθυσμένος ἀπὸ τὸ χρῶμα καὶ τὸ μεγαλεῖο σιγὰ, σιγὰ κατεβαίνει, ἐκεῖ κάτω πού ὁ οὐρανὸς φιλεῖ τῆ γῆ, πρὸς τὸ χάος καὶ τὴν αἰωνιότητα. Ἄπο τὸ ἀνήφορο τοῦ Ἄη Λουκά ἡ δύσις εἶναι ἐξαιρετικὴ καὶ ὕστερα μὲ τὸ μισοσκόταδο τραβᾶς πρὸς τὰ κάτω, μακρὰ, μακρὰ μέσα στὴν ἐρημιὰ καὶ τὴν περισυλλογῇ—δίπλα σου ὅ,τι ἀγάπησες κι' ἔφυγε, οἱ ζωντανοὶ μαζὺ μὲ τοὺς πεθαμένους.

"Ἡ μέσα στὸ δυνατὸ φῶς, δίπλα στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους πού τραβοῦν σκυφτοὶ τὸ ἴδιο τετωμένο σχοινὶ τῆς εἰμαρμένης κατὰ διευθύνσεις διαφορετικῆς. Προβάλλει ξαφνικὰ καὶ σὲ πλησιάζει μὲ βάδιωμα ἐλαφρὸ, σὰν τὴ σκιά τῆς ἡμέρας καὶ σὲ συνοδεύει παντοῦ.

Ἄπο τότε δὲ ζεῖς ὅπως πρῶτα. Ὅρισμένο κομμάτι ζωῆς πού εἶναι ὁ ἑαυτὸς σου, ἐπιθυμίες γνωστῆς ἢ μίσογνωστῆς. Ἄπο κάποια στιγμή, φέρεις διηλεκτῶς ἐκείνους πού ἔφυγαν μέσα σου, μέσα στὴ θολὴ φαντασία σου, γιὰ νὰ σταλάζουν σταγόνα, σταγόνα τὸ αἷμα τους—μιὰ ἀκαθόριστη ρευστότητα νὰ χρωματίζει τὴ ζωὴ σου. Ἄπο τότε πού μᾶς ἐπεσκέφθη τὸ μεγάλο συμβάν, πού ὁ θάνατος μᾶς ἔδωσε τὴν ἀξία τῆς ζωῆς καὶ συζεῖ μαζὺ μας.

Μᾶς ἀκολουθοῦν παντοῦ γιὰ νὰ μὴ μείνουμε μόνοι καὶ φοβηθοῦμε

Ἐλαφρὸς ὁ ὕπνος ἐκείνων πού ἐκοιμήθηκαν.

Ν. Σ. ΒΡΑΧΙΜΗΣ

ΠΑΡΑΛΛΗΛΙΣΜΟΙ

ΟΥΔΕΝ ΚΑΙΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΝ ΗΛΙΟΝ

Πολλοί είναι τῆς ἰδέας, πῶς ὁ ἄνθρωπος διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἐξελιχτήκε σέ γνώση καί χαρακτήρα, καί τὸ σπουδαιότερο, ἀνάγουν πολλές θεωρίες ἐπιστημονικῆς ἢ καί κοινωνιολογικῆς, σέ κοντινὴ ἐποχῇ, ἐν ᾧ στὴν πραγματικότητα, μπορεῖ ἀδίστακτα νὰ ἰσχυρισθῇ κανεὶς, πῶς εἶνε σχεδὸν σύγχρονες μ' αὐτὴ τὴν ἐμφάνιση τοῦ ἀνθρώπου πάνω στὴ γῆ.

Τί τὸ γεγονός ; αὐτὸ τὸ γενησόμενόν.

Καί τί τὸ πεποιημένον ; αὐτὸ τὸ ποιηθσόμενον.

Καί οὐκ ἔστι πᾶν πρόσφατον ὑπὸ τὸν ἥλιον.

Ἐκκλησιαστής. Κεφ. Α'. 9.

Τὸ ἴδιο πάνω κάτω ποῦτε καί κάποιος προσολωμονικός Αἰγύπτιος σοφός, ὁ Ἄνχοῦ, καί ποῦ σώζεται γραμμένον σέ πλάκα κατατεθειμένη στό Βρετ. Μουσεῖο τοῦ Λονδίνου ὑπ' ἀριθ. 5645.

Αὐτὰ ποῦ συνέβηκαν χτές, μοιάζουν μὲ τὰ σημερινά,

καί σέ πολλά σημεῖα οἱ μέρες ἀντιγράφονται.

Οἱ ἄνθρωποι κάθε γενιᾶς, μοιάζουν μὲ τῆς περασμένης,

κι' ἐνεργοῦν καί λέγουν ὅμοια πάντοτε πράγματα καί λόγια.

Ὁ δικός μας ὁ Καβάφης, φαίνεται νὰ εἶχε ὑπ' ὄψει του τὸ ἀνωτέρω, σάν ἔγραφε τὸ περίφημο :

Τὴν μιὰ μονότονην ἡμέραν ἄλλη

μονότονη, ἀπαρίλλακτη ἀκολουθεῖ. Θὰ γίνουν

τὰ ἴδια πράγματα, θὰ ξαναγίνουν πάλι.

ἢ ὅμοιες στιγμῆς μᾶς ξαναβρίσκουνε καί μᾶς ἀφίνουν.

Τίποτε τὸ καινούργιο κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο.

Οἱ ὀλιστικῆς δοξασίαι τοῦ Λευκίππου (500 π.Χ.), τοῦ Δημοκρίτου, τοῦ Λουκρητίου, τῶν Ἐπικουρείων (341—270 π.Χ.) τοῦ Ἄγγλου Θωμά Hobbes (1588—1679), τοῦ Γερμανοῦ Büchner (ἔτος γεν. 1824), ὅπως καί ἡ Νιτσεϊκὴ θεωρία, «νὰ ζῆ ὅτι ἀξίζει» (Φρειδ. Nietzsche, ἔτος γεν. 1844), ἔχουν τίς ρίζες τῶν πέραν τῆς Σολωμονικῆς ἐποχῆς (1000 περίπου π.Χ.), ὅπως μᾶς τὸ διαπιστώνουν τὰ κάτωθι ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ Β' κεφ. τῆς Σοφίας Σαλωμών.

Αὐτοσχεδίως ἐγεννήθημεν, καί μετὰ τοῦτο ἐσόμεθα ὡς οὐκ ὑπάρξαντες. Ὅτι κενὸς ἡ πνοὴ ἐν ρισὶν ἡμῶν, καί ὁ λόγος σπινθήρ ἐν κινήσει καρδίας ἡμῶν, οὐ σβεσθέντος τέφρα ἀποβήσεται τὸ σῶμα, καί τὸ πνεῦμα διαχυθήσεται ὡς χαῦνος ἀήρ.

Σκιας γὰρ πάροδος ὁ βίος ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ἀναποδισμὸς τῆς τελευτῆς ἡμῶν, ὅτι κατεσφραγίσθη, καὶ οὐδεὶς ἀναστρέφει. Δεῦτε οὖν καὶ ἀπολαύσωμεν τῶν ὄντων ἀγαθῶν, καὶ χρῆσώμεθα τῇ κτίσει ὡς νεότητι σπουδαίως. Οἶνου πολυτελοῦς καὶ μύρων πλησθῶμεν, καὶ μὴ παροδευσάτω ἡμᾶς ἄνθος ἀέρος. Στεψώμεθα ῥόδων κάλυξι πρὶν ἢ μαρανθῆναι.

Ἔσται δὲ ἡμῶν ἡ ἰσχὺς νόμος τῆς δικαιοσύνης, τὸ γὰρ ἀσθενὲς ἄχρηστον ἐλέγχεται.

Τὸ ἀποκτηνωτικὸ πολίτευμα τῆς Χιτλερικῆς Γερμανίας, μὲ τὸ κατακτητικὸ καὶ ὑποδουλωτικὸ γιὰ τοὺς ξένους λαοὺς πνεῦμα, καὶ τὰ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνατροφή καὶ τὴ διαπαιδαγώγησιν τῆς νεολαίας καινοφανῆ γιὰ σήμερα συστήματα, τὰ ἀνευρίσκουμε στὸ πολίτευμα τῆς Σπάρτης τὴν ἐποχὴ τοῦ Λυκούργου (8ος π. Χ. αἰῶνας).

Ὅπως καὶ τὰ ὅτι ἐπακολούθησαν στὴ Ρωσσίᾳ μὲ τὴν κατάλυση τοῦ Τσαρικοῦ καθεστώτος καὶ τὴν κατάληψιν τῆς Ἐξουσίας ἀπὸ τοὺς Μπολσεβίκους, τὰ ἴδια διεδραματίστηκαν καὶ στὴν Ἄνω Αἴγυπτο περὶ τὰ 2700 χρόνια π. Χ., σύμφωνα μὲ κάποιον χρονικὸ ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, (πάπυρος λεγθεῖ ὑπ' ἀριθ. 1344) τοῦ μᾶς λέγει :

Ἄνθρωποι πάμφτωχοι κατέχουν σήμερα πράγματα πολύτιμα, καὶ ἄλλοι ποὺ δὲν εἶχαν σανδάλια νὰ φορέσουν, εἶναι τώρα βουτηγμένοι στὰ πλούτη.

Κλαίει καὶ ὀδύρεται ἡ τάξι τῶν εὐγενῶν, καὶ ὁ λαοτζίκος χαίρεται. Ὁ ὄχλος τῶν πόλεων φωνάζει: «Ἐλάτε νὰ ξεκαθαρίσουμε αὐτοὺς ποὺ ἔχουν δύναμιν καὶ πλοῦτος».

Οἱ κλέφτες πλουτίζουν, καὶ οἱ πλούσιοι φτωχαίνουν.

Οἱ ἄνθρωποι μὲ τὸ νὰ πίνουν αἷμα, λησμόνησαν τὸ νερό.

Οἱ πόλεις κατεστράφηκαν, καὶ ἡ Ἄνω Αἴγυπτος ρήμαξε.

Τὰ τρόφιμα ἀφθνοῦν, μὰ οἱ νοικοκυράδες δὲν ἔχουν τι νὰ μαγειρέψουν.

Ὁ καθέννας ἐπαναλαμβάνει: «κάλιο νόμον πεθαμένος» καὶ τὰ παιδιὰ καταριῶνται τοὺς γεννήτορες τῶν.

Καὶ κάτι ἄλλο ποὺ ταιριάζει πολὺ στὴ σημερινή μας ἐποχὴ. (Πάπυρος Αὐτοκρ. Βιβλιοθήκης Βερολίνου):

Οἱ καρδιὲς σκληραίνουν, ἡ ἀγάπη ἐξέλειψε, καὶ ὁ καθέννας κυττάζει πῶς ν' ἀποκτήσῃ τ' ἀγαθὰ τοῦ πλησίον του.

Ὁ μαλακὸς ἄνθρωπος χαμωκτυπιέται, καὶ ὁ θρασὺς εἰσχωρεῖ παντοῦ.

Ἄνθρωπος μ' εὐγενικὰ αἰσθήματα δυστυγεῖ, καὶ ὁ καλὸς καταφρονιέται.

Τ' ἀδέρφια ἔχασαν τὴ μεταξὺ τοὺς ἐμπιστοσύνη.

Δὲν ὑπάρχει ἀνθρώπινο δίκαιο, κ' ἡ γῆς ἀνήκει σ' αὐτοὺς πού
εἶναι ἱκανοὶ γιὰ τὸ κακό.

Ὅπου ἀποδεικνύεται πῶς δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορά—ἀν λάβου-
με ὑπ' ὄψει τὴ σημερινή μας ἐποχή—πού ὁ ἄνθρωπος ἐπιδιώκοντας
τὴν ὕλική ἐπικράτηση, παραμέρισε κάθε ἠθικὴ ἀρχὴ κι' ἔγινε δυνα-
μικός, οὔτε καὶ ἡ ὑπόθεση, πῶς σὲ γνώση καὶ πολιτισμὸ ὁ κόσμος,
στὸ σημεῖο πού ἀνήλθε σήμερα, ποιὲ ἄλλοτε δὲν ἔφτασε, ἔχει τὴ
θέση τῆς.

Σὲ μιὰ σωζόμενη συλλογὴ ἀπὸ ἔμμετρες ἐντολές, φιλοσοφικοῦ
περιεχομένου, τόσο συγχρονισμένες μὲ τὴν ἐποχὴ μας, πού θαρ-
ρεῖς καὶ γράφηκαν σήμερα,—τὸ ἀρχαιότερο λογοτεχνικὸ μνημεῖον
πού μᾶς διέσωσεν ὁ χρόνος (3 1/2 περίπου χιλιάδες χρόνια π.Χ.)—
ὁ Αἰγύπτιος ποιητὴς τῶν ὁμολογεῖ, πῶς τὰ ποιήματά του δὲν εἶναι
σὲ ἰδέες πρωτότυπα, ἀλλὰ ρυθμικὴ καὶ ἔντεχνη σπόδοση λαϊκῆς σφ-
θίας, ἀμνημονεύτων πρὸ αὐτοῦ αἰώνων.

Στὴν ἱστορίᾳ τῆς γῆς, ἀπειράριθμες εἶναι ἴσως οἱ φορές, πού
τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, ὡς σκέψη, ἐξυψώθηκε μέχρι τὴ σοφία τοῦ
Θεοῦ, ὅπως κι' ἀντίθετα, μὲ τὴν κατὰ καιροὺς ἐπικράτηση τοῦ ὕλι-
κοῦ δυναμισμοῦ, κατέβηκε μέχρι τὴ λογικὴ τοῦ κτήνους καὶ κάτω
χειρότερα.

Ἄλλὰ καὶ στὸ ζήτημα τῆς ἐπιστήμης. Ποιὸς μᾶς διαβεβαιώνει
ὅτι οἱ μνημονευόμενοι κατακλισμοί, ὅπως ὁ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ
Νῶε, καὶ τοῦ Δευκαλίωνα, οἱ καταποντισμοὶ ἠπείρων, σάν καὶ τῆς
Ἄτλαντίδος, καθὼς καὶ οἱ ἀποξηράνσεις ἐκτάσεων ἀχανῶν, σάν
καὶ τῆς Σαχάρας, δὲν ἦσαν συνέπεια ἐπιστημονικῆς προόδου καὶ
ἀνακαλύψεων παρεμφερῶν μὲ τὴ σημερινὴ διάσπαση τοῦ ατόμου;

Τὸ ρητό, «τίποτε τὸ καινούργιο κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο, καὶ οἱ αἰ-
ῶνες ἀντιγράφουν ἀλλήλους», εἶναι καὶ θὰ παραμένῃ μιὰ τραγὴ
καὶ ἀδιάσειστη ἀλήθεια.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:—Τὰ Φαραωνικὰ κείμενα ὀφείλονται σὲ σχετικὴ ἀνέκδοτη συγ-
γραφή τοῦ σοφοῦ φίλου κι' ἐκλεκτοῦ λογίου Κώστα Τσαγκαράδα.

Girga. Μάρτης 1946.

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΓΝΗΣ

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ ΕΝΑ ΜΗΝΥΜΑ

Στὴν πανηγυρική συνεδρία τῆς τῆς 25 Μάρτη ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀγγεῖλε πὼς βράβευσε τὶς «Κυπριακές Σπουδές» καὶ τὰ «Κυπριακά Γράμματα». Δὲν ἔχουμε ἀκόμα λεπτομέρειες γιὰ τὴ βράβευση οὐτὲ τὸ δικαιολογητικὸ τῆς ἐνέργειας τούτης, ὅπως καὶ νᾶναι ὁμως, τὸ γεγονός εἶναι πολὺ τιμητικὸ γιὰ τὴν Κύπρο. Δείχνει πὼς τὸ ἀνώτερο πνευματικὸ ἴδρυμα τῆς Ἑλλάδας προσέχει καὶ παρακολουθεῖ στοργικὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς ἐλληνικῆς Κύπρου καὶ ἀνογνωρίζει τὴν κάποιαν ἀξία τῆς. Δείχνει ἀκόμα, γενικώτερα, πὼς τὸ ἐν διαφέρει τῆς Ἑλλάδας γιὰ τὴν Κύπρο ὅν εἶναι πλατωνικὸ, ἀλλὰ ἐκδηλώνεται σ' ἐπίσημες ἐνέργειες οὐσιαστικές, πού ἀγγίζουν βασικοὺς παράγοντες καὶ ἔντονα χαρακτηριστικὰ ἐκδηλώσεις τῆς ἐλληνικῆς κυπριακῆς ζωῆς. Μόλις ἡ Ἑλλάδα ξεπετάχτηκε ἀπὸ τὴ στάχτη μιᾶς σκληρῆς δουλείας, ἀδύναμη ἀκόμα καὶ ἐρείπωμένη, στρέφει τὴ ματιά τῆς στοργικῆ σ' ἀλυτρώτα παιδιὰ τῆς, καὶ τοὺς στέλνει ἕνα τιμητικὸ μῆνυμα ἀναγνώστης: ἕνα μῆνυμα ἀγάπης, ἐλπίδας καὶ ζωῆς.

Αὐτὸ θαρρῶ πὼς εἶναι τὸ βαθύτερο νόημα τῆς βράβευσης τῶν «Κυπριακῶν Σπουδῶν» καὶ τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων» ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν. Κ' ἡ ἐλληνικὴ Κύπρος τὸ δέχεται μὲ χαρὰ, ὡς προᾶγγελο μεγάλωτων ἀγαθῶν ἀπὸ τῆ ἐλεύθερη Πατρίδα, ὡς προᾶγγελο τοῦ μοναδικοῦ ἀγαθοῦ πού ἡ Κύπρος ποθεῖ: νὰ ἐνωθεῖ μαζί τῆς.

Δὲν ἔχω ἀκόμη στὰ χέρια μου, εἶπα, τὸ δικαιολογητικὸ τῆς βράβευσης αὐτῆς ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ στὸ πρόσωπο τῶν «Κυπριακῶν Σπουδῶν» καὶ τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων» ἡ Ἀκαδημία βραβεύει ὁλόκληρὴν τὴν πνευματικὴν Κύπρο, πού κοτῶ ἀπὸ τὶς πιὸ ἀνίξιες συνθηκὲς ἐργάζεται εὐσυνειδήτα, ἐπιμονα καὶ αὐστηρητικὰ, καλλ' ἐργώντας τὴν ἐλληνικὴ σκεψὴ καὶ τεχνίη, πού ποτὲ δὲν ἔλειψε ἀπὸ τὸ ἐλληνικὸ αὐτὸ νησί. Ἰδιαιτέρως μέσα στὰ μαῦρα χρόνια τῆς

Κατοχῆς, οἱ «Κυπριακὲς Σπουδές», τὰ «Κυπριακά Γράμματα» κ' ἡ «Πάφος», τὰ τρία κύρια ἐκφραστικὰ ὄργανα τῶν Κυπρίων διανοουμένων, ἦταν οἱ μόνες σχετικὰ ἐλεύθερες ἐλληνικὲς φωνές πού ἀκούονταν στὸ Πανελλήνιο. Κ' ἡ πονεμένη Πατρίδα τὶς ἔνωσε καὶ τὶς τίμησε μὲ τὴ στοργικὴ ἀναγνώριση τῆς.

Εἶμαι ἀπὸ τοὺς πρωτεργάτες τῆς «Ἐταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν» καὶ τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων», καὶ εἰραῶ καλὰ τοὺς μόθους καὶ τῶν δύο αὐτῶν πνευματικῶν ὀργανισμῶν, γιὰ τὸς ἔζησα κατάβαθος, — ὅπως καὶ νιώθω τώρα δικαίη ὑπερφάνεια γιὰ τὴ βράβευση τῶν. Ἀλλὰ γιὰ τὶς «Κυπριακές Σπουδές», τὴ σοβρωτέρη ἐπιστημονικὴ ἐκδήλωση τῆς σημερινῆς Κύπρου, ἐλπίζω νὰ μιλῶσουν ἄλλοι ἀρμοδιώτεροι ἀπὸ μένα. Δυὸ λόγια θὰ πῶ γιὰ τὰ «Κυπριακά Γράμματα», πού εἶναι στενώτερα συνδεμένα μαζί μου.

Ἀπὸ τὴν πρώτη τους ἐμφάνιση ὡς σήμερα (δώδεκα χρόνια σχεδόν, δέκα τόμοι, 130 ἀριθμοὶ μὲ τὸ σημερινὸ τεῦχος) τοὺς ἀφιέρωσα τὸ καλύτερο μέρος τῆς δράσης μου. Κι ὁμως τίποτε ἄλλο δὲν μπόρεσα νὰ κάνω, παρὰ νὰ εἶμαι ὁ συμμετοχικὸς κρικός τῶν πνευματικῶν ἐργασιῶν τῆς Κύπρου σὲ μιὰ δημιουργικὴ προσπάθεια γιὰ τὴν πνευματικὴ καλλιέργεια τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ. Στὴν προσπάθεια μας αὐτὴ συχνὰ μᾶς βοήθησαν κ' ἐκ λεχτοῖ ἀντιπροσωποὶ τῆς ἐλλαδικῆς διανοήσεως, ὁμως ἡ μεγαλύτερη ἐργασία γίνεται ἀπὸ Κυπρίους, πού ἔτσι δημιουργήσαν μιὰ πνευματικὴ παράδοση ἀξιοπρόσεκτη. Σ' αὐτὸ ἔστρεψα ξεχωριστὰ τὴν προσοχή μου, κ' οἱ γενικὲς κατευθύνσεις πού δίνω ἀπὸ τὴ στήλη αὐτὴ ἢ ἀπὸ τὶς σελίδες τῆς κριτικῆς ἢ κι ἀπὸ τὴ γενικὴ ἐπιβλεψὴ στὴν ἐκλογή τῆς ὕλης, αὐτὸ τὸ σκοπὸ ἔχουν. Γι' αὐτὸ κοντὰ στὴ δημιουργικὴ λογοτεχνία — ἀποπειρὲς ἀκόμα καὶ γυμνάσματα στὸ μεγαλύτερο τους μέρος — ἔδωσα μέσα στὸ περιοδικὸ μας τόση σημασία στὴν κυπριακὴ λαογραφία καὶ στὴν παρακολούθηση τῆς ἐλλαδικῆς καὶ ξένης πνευματικῆς ζωῆς. Γιὰ τὴν κυπριακὴ λαογραφία εἶναι μιὰ ὕψις ἐλληνικῆς πνευματικῆς παράδοσης, πού θὰ στηρίξει τὴν πνευματικὴ δημιουργία μας

σέ ντόπιες γερές ρίζες κ' ή έλλαδική και ξένη πνευματική ζωή θά μάς δώσουν τούς σύγχρονους πνευματικούς προσανατολισμούς, τόσο αναγκαίους γιά τήν εξέλιξή μας. Μπορεί ή συζυγία αύτη νά μη πέτυχε πλείρια, νά μην έδωσε ακόμα πλούσιους και ζωντανούς τούς καρπούς της, όμως δέν είναι λόγος γιά νά ξεστρατήσουμε από τό δρόμο αυτό. Χρειάζεται μονάχα νά δυναμώσουμε και νά συστηματοποιήσουμε τίς ενέργειες μας και νά τίς πλουτίσουμε μέ τή σύγχρονη—κυπριακή, έλλαδική και παγκόσμια—πραγματικότητα, δουλεύοντας οργανωμένα και ζωντανά, γιά νά φτάσουμε σέ γονιμότερα αποτελέσματα.

Γι αυτό καλώ και πάλιν όλους τούς Κύπριους πνευματικούς εργάτες σέ συναγερμό γιά μιá σοβαρότερη εργασία στό «Κυπριακά Γράμματα». Κι από τήν Έλλάδα περιμένα πραγματικά έκλεκτή εργασία πάλι, γιά νά τήν έχουμε σάν υπόδειγμα στις δικές μας προσπάθειες. Είναι μιá έθνική εργασία στην όποία όλοι πρέπει νά συμμετάσχουν μέ υπερθάνηεια κ' ένθουσιασμό. Κ' ή τιμή θά είναι δική τους, όπως κ' ή έξαιρετική τιμή πού τώρα έγινε στό «Κυπριακά Γράμματα» δική τους είναι είναι τιμή όλων των συνεργατών τους, τιμή τής Κύπρου, κι όχι τού όποιου ατόμου.

Και τά λέω αυτά, γιατί κάποιος φίλος συγχαιρόντάς με γιά τή βράβευση τών «Κυπριακών Γραμμάτων» πρόσθεσε: «Και τώρα βέβαια μπορείς νά πεις: Νών άπολύεις τόν δούλον σου, Δέσποτα!» Μά όχι, βέβαια. Δέ βρίσκω πώς έχω έκπληρώσει ακόμα τόν προορισμό μου. Ούτε κ' οι συνεργάτες μου, πού δικό τους έργο είναι τά «Κυπριακά Γράμματα», έχουν ολοκληρώσει τόν πνευματικό τους προορισμό. Δέ φτάσαμε ακόμα στό τέρμα. Ποτέ ό ζωντανός άνθρωπος δε σταματά σ' ένα τέρμα, ποτέ δε νομίζει πώς έχει κλείσει ό δρόμος τής ζωής του μέ μιάν άποτυχία ή μέ μιάν έπιτυχία. Ίσα Ίσα τώρα πρέπει νά δουλέψουμε! Τώρα οι ευθύνες γίνονται βαρύτερες κ' ή ανάγκη συστηματικής εργασίας έπιταχτικότερη. Ακόμα βρισκόμαστε στην άρχή τού άγώνα. Μόλις κάναμε τό πρώτο στερεό βήμα, κ' έχουμε πολú δρόμο ά-

κόμα νά περάσουμε. Η πνευματική ζωή τής Κύπρου μόλις τώρα ξεδιπλώνεται, και δέν έχει δώσει ακόμα τούς πλούσιους καρπούς πού μπορεί και πρέπει νά δώσει. Και γιά νά τούς δώσει χρειάζεται πολλή καλλιέργεια άκόμη, πολú ξεβοτάνισμα και πότισμα.

Τώρα, πού τό έλληνικό κέντρο μάς χαρίζει τήν εύνοική προσοχή του τόσο τιμητικά, χρειάζεται νά φανούμε πραγματικά άξιοι τής τιμής αύτης, πού γιά στοργική ένθάρρυνση πρέπει νά τήν πάρουμε σέ μικρότερο άδερφο κι όχι σάν στεφάνωμα ένός ολοκληρωμένου έργου. Όλοκληρωμένο έργο δέ δώσαμε.

Γι αυτό ή βράβευση τών «Κυπριακών Σπουδών» και τών «Κυπριακών Γραμμάτων» από τήν 'Ακαδημία είναι γιά τούς Κύπριους πνευματικούς εργάτες κ' ένα μήνυμα δουλιιάς, έντατικής κι άκατάπαυτης, εύσυνειδητής και συστηματικής. Αύτην πρέπει νά δώσουν σάν άπάντηση στην τιμή πού τούς κάνει ή 'Ακαδημία 'Αθηνών βραβεύοντας τά Έργα αυτά.

*Όσοι πιστοί!..

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Αοτζη Μπούρτζη: 'Η τέχνη γιά τούς λίγους. Χειρόγραφα και ντοκουμέντα φροντισμένα άπ' τό φίλο του Κ. Π. 'Αθήνα 1945, σ. 125.

"Ένα βιβλίο πού τό περίμενα από καιρό! "Ένα βιβλίο πού πρέπει νά τό διαβάσουν όλοι όσοι δέν καταλαβαίνουν τή «νέα τέχνη», προπάντων όμως όσοι γράφουν τή νέα αύτη «τέχνη». Πώς νά τό χαρακτηρίσω: μελέτη, σάτιρα, κριτική, καθαρό λογοτέχνημα δημιουργικό, ή όλα αυτά μαζί; "Ότι και νάνα όμως, πρόκειται γιά ένα έξυπνο, σοφό, καλόκαρδο και έξυγιαντικό τής λογοτεχνικής μας ζωής βιβλίο, πού θ' άφήσει εποχή—πρέπει ν' άφήσει εποχή. "Ητανε πιá καιρός ν' άκουσεται ή καθαρή και σπιρτόζικη αύτη φωνή, πού άποτελεί τελεσίδικη καταδίκη τών νέων άκαταλαβίστικων τεχνοτροπιών, στις όποιές ή

άνοησία άμιλλάται με τὸ κακὸ γούστο, κ' ἡ προχειρογραφία με τὸν ἐκ κεντρίσμο καὶ τὸ κυνῆγι τῆς μικροχάρης ἐντύπωσης. "Ὅλο τὸ βιβλίο, ἀπο τὸ ξώφυλλο ὡς τὴν τελευταίαν του σελίδα, εἶναι μιά καυστική, φίνα, ἀδρια καὶ τονωτική κριτική τῶν καινούργιοφερμένων λογοτεχνικῶν μας ἐθίμων καὶ τρόπων, ποὺ ξεστράτισαν τὴ λογοτεχνική μας παραγωγή ἀπὸ τὸ γόνιμο δρόμο της καὶ τὴ φέρανε στὸν παραλογοισμό καὶ στὶς στείρες ἐντυπωσιακὲς καινολογίες.

Νὰ κάνω περίληψη τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἢ καὶ ἀνάλυσή του, καὶ σὲ γενικώτατες γραμμές, δὲν εἶναι δυνατό, γιατί εἶ.αι κι αὐτὸ ἰδιότυπο ὅπως καὶ ἡ «τέχνη» με τὴν ὅποιαν ἀσχολεῖται, ἀλλὰ προπάντων πλούσιο σὲ περιεχόμενο, γιομάτο οὐγεία καὶ πνεῦμα—πράματα ἀγνωστα στὴν ἀρωσιάρικη καὶ κούφια «νέα τέχνη».

Ἄρτζης Μπούρτζης, ἢ καλύτερα ὁ φίλος του Κ. Π. (ποῖος ἴσταναι ἄραγε ὁ μετριόφρονας αὐτός καὶ γενναῖος "Ἕλληνας;) εἶν' ἕνας νέος Ἡρακλῆς, ποὺ με τὸ σαρκασμὸ καὶ τὸ γέλιο προπαθεῖ νὰ καθαρίσει τοὺς νεους σταύλους τοῦ Αὐγεία, ποὺ κατάντησαν μερικὲς ξυπασμένες ἐκδηλώσεις τῆς σύχρονης νεοελληνικῆς λογοτεχνίας.

Ἄγιο τὸ χέρι σου, Ἄρτζη Μπούρτζη, ποὺ χάραξε τὶς ἐξυγιαντικὲς γραμμές τοῦ μοναδικοῦ αὐτοῦ ἔργου.

*

Hommage à Palamas. Chartres 1944, pp. 34.

Ἄ "Σύνδεσμος πρὸς ἐνίσχυση τῶν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν» στὴ Γαλλία καὶ τὸ «Νεοελληνικὸ Ἰνστιτούτο τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων», διοργάνωσαν στὴ Σορβόνη στὶς 8 τοῦ Δεκέβρη 1943 μίαν ἔχταχτη συνεδρίαση πρὸς τιμὴ τοῦ Κωστῆ Παλαμά. Στὴν ἀρχὴ μίλησε σύντομα ὁ καθηγητῆς A. Plassart ἀποτινόντας φόρο τιμῆς στὴν Ἑλλάδα, ποὺ «τὴν ἀγαποῦμε ἀπο καρδιάς καὶ στὶς συμφορὲς καὶ στὶς δόξες της» καὶ ποὺ χτυπιέται τῶρα (1943) ἀπὸ τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς, τόσο ὀλόκληρος ὁ λαὸς της ὅσο κι ὁ κόσμος τῶν γραμμάτων, γιατί χάνει μεγάλους τοῦ

ἀντιπροσώπους, ὅπως ὁ Γρυπάρης κι ὁ Παλαμάς. "Υστερα ἡ ὕφηγητρια τῆς νεοελληνικῆς στὴ Σορβόνη δ. Π. Λάσκαρη μίλησε με θέμα «Ὁ Κωστῆς Παλαμάς κ' ἡ νεοελληνικὴ ποίηση» κ' οἱ δ. Μαρία Μαλανδρινοῦ καὶ Σουζάννα Demare ἀπαγγείλαν—γαλλικά κ' ἑλληνικά—ποιήματα τοῦ Παλαμά.

Ἡ ὁμιλία τῆς δ. Λάσκαρη, μαζί με τὰ ποιήματα ποὺ ἀπαγγέλλθηκαν κ' ἕνα προλογικὸ σημείωμα γιὰ τὴ συνεδρίαση, περισυμβάνονται στὸ μικρὸ αὐτὸ βιβλιαράκι, ποὺ τυπώθηκε στὰ 1944. Τόσο ἡ ἔχταχτη συνεδρίαση τῆς 8 Δεκεμβρίου 1943 ὅσο καὶ τὸ βιβλιαράκι «Hommage à Palamas» εἶναι μιά ἔμπραχτη ἐνδειξη τιμῆς τῆς πνευματικῆς Γαλλίας πρὸς τὴν πνευματικὴ Ἑλλάδα, κι ὅταν ἀκόμα οἱ δυὸ χώρες πιέζονταν ἀπὸ τὴν ξενικὴν κατοχὴ. Οἱ πνευματικοὶ δεσμοὶ τῶν δυὸ χωρῶν εἶναι πολὺ παλιὸι καὶ δὲ χρειάζονται καμιάν ἔξαρση. Ὅμως εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸ πὼς καὶ στὴ μεγάλη συμφορὰ ποὺ τὶς πλάκωσε ξεχωριστά, ἡ μιά θυμόταν τὴν ἄλλη κ' ἤξαιρε νὰ τὴν τιμᾷ ἄξια.

Ἡ μικρὴ μελέτη τῆς δ. Λάσκαρη δίνει σὲ γενικώτατες γραμμές τὴν ἐξέλιξη τῆς νεοελληνικῆς ποίησης ὡς τὸν Παλαμά, ἐπιμένοντας περισσότερο στὶς πρώτες τῆς πηγές, ποὺ τὴν ἐνώνουν με τὴν παλαιότερη ἑλληνικὴ πνευματικὴ παράδοση, με τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ καὶ τὴ χριστιανικὴ βυζαντινὴ. Οἱ παρατηρήσεις της εἶναι ὀξύτερες καὶ βαθιές, κ' οἱ γενικοὶ χαρακτηρισμοὶ της πολὺ ἐπιτυχημένοι, τόσο γιὰ τὸ Σολωμὸ ὅσο καὶ γιὰ τὴ συμβολὴ τοῦ Ν. Πολίτη στὴ νεοελληνικὴ πνευματικὴ ζωὴ καὶ γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς δημοτικῆς Προπάντων ὁμως ἐνδιαφερόουσες εἶναι οἱ παρατηρήσεις της γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Παλαμά. Κατόρθωσε στὴ σύντομη μελέτη της νὰ δεῖξει τὰ χαρακτηριστικότερα στοιχεῖα τοῦ τεράστιου παλαμικοῦ ἔργου καὶ τὴ γενικὴ πνοὴ ποὺ τὸ κινεῖ, νὰ εἰσδύσει στὸ βάθος τοῦ τὸ ἐθνικοῦ καὶ πανανθρώπινου, νὰ δεῖ τὴ λυρική του χάρη καὶ τὴν τεχνική του ἀριότητα, χωρὶς νὰ παραλείψει νὰ σημειώσει καὶ τὶς κάποιες ἀδυναμίες του. Ἰδιαίτερα ἀναλύει—σὲ πολὺ ἀδρές γραμμές, βέβαια—τὸ «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου» ποὺ τότε

θεωρεί το άριστούργημα του Παλαμά. Η δ. Π. Λάσκαρη, που τόσο άξια κατέχει την έδρα της Νεοελληνικής στη Σορβόνη, έδειξε και με τη σύντομη αυτή μελέτη της τα αξιόλογα κριτικά της χαρίσματα και το πολύτιμο έργο που έπιτελεί για την Ελλάδα μέσα στη Γαλλία.

*

Τάσου 'Αθανασιάδη: 'Αποστασία. Δοκίμιο. ('Ο καλλιτέχνης ανάμεσα στο Χτές και στο Αύριο). 'Αθήνα «'Ικαρος» 1945, σ. 54.

«'Ο καλλιτέχνης ανάμεσα στο Χτές και στο Αύριο» είναι το καταθλιπτικώτερο και δυσκολώτερο πρόβλημα για το σημερινό τεχνίτη, γιατί αυτός περισσότερο άπ' όποιοδήποτε άνθρωπο νιώθει έπιταχτικό το καθήκον να δώσει το «παρών» στην έποχή μας, την κληρονόμα μιās παραποιούσας πρόσφατης παράδοσης και τη γενίττρα, ίσως, ενός σταθερώτερου, πραγματικά ανθρώπινου Αύριο. Το πρόβλημα άγ καλιάζει όλη τη σύγχρονη ζωή, και μιá όποιαδήποτε βιασμένη λύση του άν δέν άποτελεί μιá στενόκαρδη φυγή (γενικώτερα άκίνητη), μπορεί να οδηγήσει σε πνευματικές καταστροφές άνεπανόρθωτες.

'Ο κ. Τ. 'Αθανασιάδης δέ φιλοδοξεϊ βέβαια να λύσει το πρόβλημα: 'Απλώς το θέτει κι αυτός όπως το αντίλασμβάνεται, και διαπιστώνει την τραγική άγωνία που κομματιάζει σήμερα τον εύσυνειδητο καλλιτέχνη, που θέλει να είναι ό πνευματικός δέχτης κι ό πνευματικός πομπός της έποχής. Δείχνει τη δοκιμασία του, την τραγική δοκιμασία του μέσα στο χάος που μάς κυκλώνει. Στέκεται ό καλλιτέχνης στο σταυροδρόμι, και διάτορες φωνές, άπειρες άναρτες φωνές, έρχονται άπό παντού δυσκολοξεχώριστες σ' ένα δαιμονικό χορό. Κι αυτός στέκεται στο μοιραίο σταυροδρόμι, άβουλος ίσως όχι, όχι όμως και σίγουρος άκόμη για τίποτε. 'Αναζητά, δοκιμάζει, και στην ούσία της ζωής και στην ούσία και στη μορφή του έργου του.—και σύγκαιρα δοκιμάζεται σκληρά κι αυτός—γιατί το στέριο δρόμο δέν τότε βρίσκει.

Μά ή άγωνία του καλλιτέχνη για την κληρονομία του Χτές και για το άγέννητο άκόμα Αύριο, δέν είναι μονάχα πρόβλημα σημερινό, μεταπολεμικό. Είναι άλήθεια πώς σήμερα όρθώνεται πιο έντονο, όμως πάντα, με τη μιá ή την άλλη μορφή, με μικρότερη ή μεγαλύτερη ένταση ύπήρχε—και στις πιο ήρεμες άκόμα έποχές. Κάποτε μάλιστα είναι πιο χτυπητή συνέχεια μιās ήδη ύπάρχουσας κατάστασης. Γι αυτό πολύ σωστά ό κ. 'Αθανασιάδης δείχνει πρώτα την άγωνία του πνευματικού ανθρώπου στο μεσοπόλεμο και τις τότε δοκιμαστικές άναζητήσεις του, καρποφόρες μερικές, άλλες όμως άγονες. Ίσως για αυτό παραφόρτωσε το δοκίμιο του με τόσα όνόματα ξένα και άναφέρει τόσα χωρία τους, μέσα στα όποια ή δική του άποψη χάνεται ή δέν ξεχωρίζει καθαρά. Σ' αυτό συντελεί και το έθελπημένο σκοτεινό και περίτεχνο ύφος του κι ό λυρικός τόνος που άφθονα σκόρπισε σ' ένα έργο, που πρώτο και κύριο προσόν του έπρεπε να είναι ή διαύγεια και ή όριστική, ή άναμφισβήτητη διατύπωση, το φώς της καθαρής και καθαρά έκφρασμένης σκέψης.

'Ως τόσο ξεχωρίζω σα δείγματα σωστής κριτικής παρατήρησης το πέμπτο κεφάλαιο «'Εκφραση πολιορκημένη, προπάντων τις τελευταίες του σελίδες, που άσασχολούνται με τη νεοελληνική λογοτεχνία.

*

Γ. Γεωργιάδη 'Αρνάκη: 'Ιστορία της 'Αγγλικής Λογοτεχνίας. 'Αθήνα 1945, σ. 325.

'Η άγγλική λογοτεχνία είναι άπό τα σπουδαιότερα έπιτεύγματα του ανθρώπινου πολιτισμού. Ένώ όμως στην Ελλάδα πολλά άγγλικά έργα μεταφράστηκαν—και μεταφράζονται—κι άπό τα παλαιότερα κι άπό τα σύγχρονα, λίγες μελέτες ύπάρχουν στο έλληνικό για την άγγλική λογοτεχνία, και πολύ λιγώτερες για τη συνολικήν ιστορία της. Θυμίζωι τώρα μονάχα την «'Ιστορία της άγγλικής λογοτεχνίας» των Thomas—Lalou μεταφρασμένη άπό τον κ. Β. Ρώτα κ' έκδομένη άπό τον 'Ελευθερουδάκη

(1931). Πολλές μελέτες γιά μερικούς Ἑγγυλλο συγγραφείς καί γιά θέματα τῆς ἀγγλικῆς λογοτεχνίας εἶναι ἀλήθεια πῶς στά τελευταία δεκαπέντε χρόνια δημοσιεύτηκαν σέ περιοδικά κ' ἐφημερίδες (μερικὲς βγήκανε καί σέ μικρά βιβλία), μὰ στοῦ σύνολο τῆς τῆν ἀγγλικῆς λογοτεχνία νομιζῶ πῶς πρώτη φορά τώρα τῆν ἐξετάζει Ἑλληνας, ὁ κ. Γ. Γεωργιάδης Ἑρνάκης στοῦ βιβλίου του «Ἱστορία τῆς Ἑγγυλλικῆς λογοτεχνίας». Καί γι αὐτό ἀξίζει ἄλη τῆν προσοχή τοῦ ἑλληνικοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινού.

Ὁ κ. Γ. Γ. Ἑρνάκης ἐξετάζει τῆν ἀγγλικῆς λογοτεχνία ἀπό τῆς γένεση τῆς ὡς τὸ 1900 συσχετίζοντάς τῆν, ἰδιαιτέρα στά πρώτα κεφάλαια, μὲ τῆν Ἱστορία τοῦ ἀγγλικῆς λαοῦ καί στηρίζοντάς τῆν ἔτσι πάνω σέ γενικώτερο βᾶθος. Παρακολουθεῖ μὲ στοργή τὰ πρώτα τῆς ἀδέξια βήματα καί παραθέτει κάποτε δείγματα τῆς λογοτεχνικῆς αὐτῆς παραγωγῆς, μὲ τῆν ἰδιότυπη τότε γλώσσα καί γραφή καί μὲ μεταφράσεις ἐνδιαφέρουσες. Ὅσο προχωρεῖ ἡ Ἱστορικῆς ζωῆ τοῦ ἀγγλικῆς λαοῦ καί ἡ κρατικῆς τῆς δύναμη ἐνισχύεται, τόσο καί ἡ λογοτεχνία τοῦ βγαίνει ἀπό τὸ στάδιο τοῦ πειραματισμοῦ καί τῆς μίμησης καί γίνεται προσωπικώτερη—ἀγγλικώτερη, ἂν ἐπιτρέπεται ἡ ἔκφραση—καί τεχνικώτερη, ἰδιαιτέρα μὲ τῆς λαϊκῆς μπαλάντες (ἀνάλογες μὲ τὰ δικά μας δημοτικὰ τραγούδια) καί μὲ τὸν Chaucer. Γι αὐτὸ ἔρχεται φυσικὰ ἡ ἀγγλικῆς ἀναγέννηση τοῦ δεκατοῦτου αἰῶνα πού ἀποκορυφώνεται στὸν Σαίξπηρ. Ἡ κατοπινῆ ἐξέλιξη τῆς ὡς τὸ 1900 εἶναι μιά ἀδιάκοπη ἄνοδος συνδεμένη μ' ἕνα πλάτεμα, ἀναγκαῖο, ἰδιαιτέρα στὸν πεζὸ λόγο. Ἦταν ἀναγκαῖο τὸ πλάτεμα, γιὰ καί τῆς Ἑγγυλλίας ἡ ζωῆ κ' ἡ δράση πλαταίνεται, καί νέα καί ποικίλα ἐνδιαιφέροντα τώρα γενιοῦνται παντοῦ σ' ὄλο τὸν κόσμον, πού ἀποτελοῦν λογοτεχνικὰ θέματα σέ ἄπειρες μορφές.

Τῆν ἐξέλιξη τούτῃ ὁ κ. Γ. Γ. Ἑρνάκης τῆν παρουσιάζει μὲ στοργή καί προσοχή, κάποτε μάλιστα μὲ κατανόηση σωστῆ τῶν αἰτίων καί τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς. Εἶναι ἀλήθεια πῶς μερικὸς χαρακτηρισμοῦ του εἶναι τυπικοί καί κάποτε ἡ αἰσθητικῆς ἀξιολό-

γηση μὲν πολὺ ἐπιφανειακῆ. Γι αὐτὸ νομιζῶ πῶς πολλές φορές ὁ ρυθμὸς τῆς λογοτεχνικῆς παραγωγῆς δὲ δίνεται στῆν πιδ ἔντονη, στῆν πιδ χαρακτηριστικῆς τοῦ ἐκδήλωση, ἰδιαιτέρα στὸ δεκατονόγδοον καί στὸ δεκατοῦνο αἰῶνα. Ἀλλὰ πιστεύω πῶς δὲν πρέπει ν' ἀναζητήσουμε ἐδῶ τῆν πραγματικῆς ἀξία τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Γ. Γ. Ἑρνάκης, στῆν αἰσθητικῆς δηλαδὴ ἀνάλυση καί καταξίωση. Σκοπὸς τοῦ ἦταν νὰ μᾶς γνωρίσει τῆν πνευματικῆς κληρονομιά τῶν Ἑγγυλλων κί ὄλων τῶν ἀγγλόφωνων, κί αὐτὸ ἑαυτῶ τὸ πιτυχοῖνε μὲ τῆν εὐσυνείδητη οὐτῆς ἔργασια τοῦ. Ἡ προσθήκη μάλιστα τῶν δύο τελευταίων κεφαλαίων γιά τῆς «λογοτεχνία τῶν Κτήσεων τὸν 19ον αἰῶνα» καί γιά τῆς «Ἀμερικανικῆς πεζογραφία καί ποίηση ὡς τὰ 1900», εἶναι μιά σημαντικῆς προσφορά, πού κί αὐτῆς πρώτῃ φορά γίνεται στῆν Ἑλλάδα, καί πού ὀλοκληρώνει, κατὰ τὸ δυνατό, τῆς γνώση μᾶς γιά τῆς λογοτεχνία τῶν ἀγγλόφωνων λαῶν.

Ἡ «Ἱστορία τῆς ἀγγλικῆς λογοτεχνίας» στοῦ κ. Γ. Γ. Ἑρνάκης εἶναι ἕνα χρησιμώτατο βιβλίο, πολὺ βοηθητικὸ γιά ν' ἀποχτήσῃ κανένας συνολικῆς εἰκόνα τῆς ἀγγλικῆς λογοτεχνίας.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ

*

S. Zweig: Οἱ μεγάλες ὄρες τῆς ἀνθρωπότητος. μετ. Σοφ. Κ. Σπανοῦδη 1945, σ. 158.

Μέσα στὸ πεζὸ βᾶδιμα τοῦ χρόνου, ἐνῶ ἡ ζωῆ μᾶς κυλάει κί ἀνεπίσπεται συνεχῶς πρὸς νέες μορφές, ξεχωρίζουμε κάποιες ἐξαιρετικῆς στιγμῆς πού μᾶς συγκινοῦν καί μᾶς γενιοῦν ἕνα δυνατό συναίσθημα ἀνάτασης: Εἶναι οἱ στιγμῆς πού θὰ δώσουν ἕνα μεγάλο, κολοσσιαῖο στίς συνέπειες τοῦ γεγονότος.—Στιγμῆς πληθωρικὰ γεμάτες ἀπὸ τὸ ἔργο χίλιων δύο παραγόντων, δυνάμεων, κινήτρων, (πὺ ἀργότερα θὰ μετονομαστοῦν σ' αἰτίες κί ἀφορμές) μεστῆς ἀπὸ πόθους καί λαχτάρες τῶσων ἀνθρώπων ἑαυτῶν, στιγμῆς πού στῆν προοπτικῆς τους φανερώσων ὄλακρονος κόσμους δυνατοτήτων—πὺ πρῶν δὲν ἦταν παρ' ἀπίθανοι ὀραματισμοί—καί πὺ χωρίζων ἡ μᾶλλον συνδέων δύο Ἐποχές, ὄντας τὸ «ροθέσι» τους μέσα στὸ χρόνο. Οἱ

τέτοιες Στιγμές είναι κατά κανόνα ἐκρηκτικές, πολυδύναμες, μοναδικές στη μορφή και στην ἐκδήλωσή τους, γιατί δὲν είναι συνηθισμένες, μὰ ἐγκλείουσι στην οὐσία τους ἕνα βαρὺ παρελθὸν δράσης καὶ ἐνέργειας, κ' ἕνα σοβαρὸν τεροῦ μέλλον ἀναδημιουργικῶν δυνατοτήτων.

Ἄθλος καὶ γιγάντια ἐπιτεύξη θάταν, ἀλήθεια, μιὰ πλέρια σύλληψη κ' ἀπόδοση τῶν Στιγμῶν αὐτῶν ἀπὸ ἀνθρώπου μυαλοῦ καὶ πέννα. Πρέπει ὁμως κ' ἡ καρδιά νὰ συμμετέχει στὴ σύλληψη. Κοντὰ στὴ μεγάλη πνευματικὴ κατάρτιση τοῦ συγγραφέα κοντὰ στὴν πλέρια γνώση τῶν γεγονότων, ἀπαραίτητη ἴσ' ἕνα τέτοιο ἐγχείρημα εἶναι μιὰ μεγάλη εὐπάθεια κ' εὐαισθησία, μιὰ καλλιτεχνικὴ ψυχὴ ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ δονεῖται ἀπὸ τὸ ἀληθινὸ μεγαλεῖο κ' ὁμορφιά τῆς κάθε στιγμῆς.

Ὁ Stefan Zweig ἀνάλαβε νὰ ἐπιτελέσει ἕνα τέτοιο ἀθλοῦ, στὶς «Μεγάλες Ὄρες τῆς Ἀνθρωπότητος». Ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν ἄλωση τοῦ Βυζαντίου ποὺ τὴν περιγράφει μὲ πραγματικὸ ἐπικό τρόπο καὶ ἀκριβεία. Ἀδράχνει τίς πρὸ δράματικὲς στιγμὲς καὶ τίς δίνει ζεστές, ἀσπαιρούσες στὸν ἀναγνώστη ζεῖ ἐντονα τὸ δράμα τῆς Χριστιανισμοῦ, καὶ τὸ ξεχνεῖ, λές, μετουσιωμένο ἀπ' τὴν ψυχὴ του, δὲν ὑποτιμᾷ ὁμως καὶ τοῦ κατὰ τὴν τίς ἀρετῆς, τίς φερμένες ἀπ' τὸ παγερὸ Τουρκεστάν. Κατόπι τὸ Βατερλό, ἡ «παγκόσμια στιγμή», ὅπως τὴν οἰομάζει. Δραματικὸ μεγαλεῖο καὶ μεγαληγορία πηγαία χαρακτηρίζουσι τὴν περιγραφή τῆς ἀνεπὶντεχῆς μορφῆς τοῦ Βοναπάρτη Χιλοσειπόμενα ἴσως, γεγονότα, κ' ὁμως μ' ὄξυ ἐνδιαφέρον τὰ παρακολουθοῦμε, γιατί μᾶς τραβᾷ τὸ ὄξυ, διεδυτικὰ ρεαλιστικὸ μὰ καὶ λυρικό βλέμμα τοῦ συγγραφέα σ' αὐτὰ.

Περνοῦμε ὕστερα στὴν ἀνακάλυψη τῆς πλοῦσιας Καλιφόρνιας ἀπ' τὸν Σούτερ τὸ 1848. Ξεχασμένη στιγμή, ποὺ ὁ Zweig τὴ δίνει μεστὴ ἀπ' τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς τῆς—ἐποχῆς τῆς μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς ἀποικιακῆς ἐξόρμησης Ἀκολουθοῦν οἱ ἔχταχτου ἐνδιαφέροντος, ἀληθινὰ ὑπέροχα δοσμένες στιγμὲς ποὺ ὁ Γκαίτε ἔγραψε τὸ ἔρακουστο «Μάριεμπαντ» του. Ἐδῶ ὁ Zweig δείχνει ψυχολογικὴ δεινότητα σκάνια (πὺ καλά θάλεγα «ψυχαναλυτικῆ») ὁ Zweig εἶναι, ὡς γνωστὸ, βιογράφος κ' ὁπαδὸς τοῦ Freud, κ' ἐφαρμό-

ζει τὴ ψυχανάλυση στὴν Τέχνη καὶ στὴν Κριτικὴ του, γενικὰ δὲ σ' ὅλο τοῦ τὸ Ἔργο). Μπαίνει στὸ ψυχικὸ εἶναι τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ ποιητῆ, ποὺ, ἐβδομημηντάρης, θέλησε παράφορα νὰ παντρευεῖ μιὰ νέα κ' ἀπότυχε. Ἐτοβαθιὰ πληγωμένος ὁ Γκαίτε στὴν ψυχὴ, ἔγραψε τὸ ἔλεγειο τοῦ Μάριεμπαντ, σὰ μόνη διέξοδο. Περίτρανα ἐδῶ ἀποδείχεται τὸ ἀξίωμα πὺς ἡ Τέχνη κ' ἡ Ζωὴ εἶναι ἀξεχώριστες, κ' ἡ ἀληθινὴ τέχνη γεννιέται ἀπὸ ἐντονα βιώματα—ἀντικειμενικῶν γεγονότων μὲς—στὴν ψυχὴ τοῦ καλλιτέχνη.

Κ' ὕστερα καί ἐξαιρετικὸ: πὺς ὁ ἄσσημος λοχαγὸς τοῦ μηχανικοῦ Ρουζέντὲ Λιλ ἐμπνεύστηκε τὴ Μαρσεγιὲ στὸ Στρασβούργο τὶς 23 Ἀπριλίη τὸ 1792. Συγκλονισμένος ἀπὸ ἐνθουσιασμό, ἐνὸς στάφιὰ τοῦ βουίξαν οἱ κλαγγὲς τῶν ὄπλων κ' οἱ κραυγὲς τοῦ λαοῦ, ἄρχισε, μεσάνυχτα, νὰ γράφει τὸ τραγοῦδι τῶν αἰώνων: Allons enfants de la patrie... «Στὸ τραγοῦδι του», λέγει ὁ Zweig, «εἶν' ὁ ρυθμὸς τοῦ δρόμου, ὁ ρυθμὸς τῆς μέρας, ὁ ρυθμὸς τῆς νύχτας»... Κ' ἡ μελωδία ἔρχεται ἀκάλεστη, πάντα, ὑπακούοντας ὑποταχτικά στὸ χυπιτὸ ὀλοζώντανο ρυθμὸ, ποὺ εἶν' ὁ ἴδιος ὁ χτύπος τῆς καρδιάς ἐνὸς λαοῦ ὀλόκληρου».

Τὴν ταραγμένη ἀτμόσφαιρα τῆς ἐπανάστασης διαδέχεται θρησκευτικὴ εὐλάβεια καὶ κατάνυξη.—πὺς ὁ Χαϊντελ ἔγραψε τὸ «Μεσσία». Κ' ὕστερα, πόση ἀντίθεση!—ἡ ἀνακάλυψη τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὀκεανοῦ καὶ τοῦ Περού ἀπὸ τὸ Μάλμποα, οἱ ἠρωϊκὲς στιγμὲς τοῦ Ντοστογιέφσκη στὴν Πετρούπολη, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ τουφεκιστεῖ καὶ τοῦ χαριστήκε ἡ ζωὴ, γὰ νὰ μᾶς δώσει τοὺς «Ἄδελφους Καραμαζώφ». Καὶ τέλος οἱ ἀγωνιώδεις στιγμὲς τοῦ ἄγγλου ναυάρχου Scott στὸ Νότιο Πόλο, ποὺ τὸν ἀνακάλυψε λίγες ὄρες ὕστερ' ἀπ' τὸν Νορβηγὸ Amundsen καὶ πέθανε ἀπάνω στοὺς πάγους.

Τὰ πὺ πάνω δὲν εἶναι παρὰ μιὰ βιαστικὴ διαδρομὴ ἀνάμεσα στὰ μεγάλα γεγονότα ποὺ ἀπαθανάτιζει ὁ Zweig στὸ βιβλίον του. Μπορεῖ κανεῖς νὰ πᾶρει μιὰ ἰδέα τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ ἔργου, ἀν ἀναλογιστεῖ τὸν συγγραφέα, ποὺ τελευταῖα ἄρχισε νὰ γίνεται γνωστός σ' εὐρὸς ἑλληνικὸ κοινὸ ἀπὸ μεταφράσεις.—ἕνας συγγραφέας ποὺ ἄφησε ἐποχὴ στὴν Εὐρωπαϊκὴ φιλολογία, «ε-

νας μεγάλος Εύρωπαϊος», κατά τή φράση τοῦ André Maurois.

Στίς «Μεγάλες ὄρες» ἰδιαίτερα διαφαίνεται ἡ μεγάλη του πνευματική καλλιέργεια κι' ἡ πλατιά ὄσο καί βαθιά γνώση του. Καταλαβαίνει ἀμέσως ἀπ' τήν ἀρχή πὼς διαβάξεις ἕνα συγγραφεῖα πολὺπλευρο, πολυμερέστατο στό διαφέροντά του, δεχτικώτατο καί εὐλαθέστα το. Ξέρει, καί συγκινεῖται, πάλλεται ἀπό πηγαῖο λυρισμό «Ὅ,τι γράφει εἶναι ζυμωμένο μέ τὰδύτα τῆς ψυχῆς του, κι' ἔχει τήν σφραγίδα ἑνὸς ἐνώψυχου, ἀληθινοῦ ἀνθρωπισμοῦ ποῦ τὸν δονεῖ βαθιά κι' ἐντατικά. Κι' ἡ μεγαλύτερη, θαρρῶ, ἀξία τῶν «Μεγάλων Ὁρῶν», ἔξὸν ἀπ' τήν ἱστορική, ἔγκειται σ' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν εἰλικρινῆ ἀνθρωπισμό τοῦ συγγραφεῖα τους, ποῦ ἀναδειχναίται σὲ ἱερούργο τῆς ἀνθρώπινης ἀλήθειας, σὲ μύστη τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς καί μοίρας —σὲ Ἀνθρώπο, τέλος.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΥΡΡΗΣ

*

Φώτη Κόντογλου: Οἱ ἀρχαῖοι ἀνθρώποι τῆς Ἀνατολῆς. Ἀθήνα 1945, σ. 63.

Ὁ κ. Φώτης Κόντογλου εἶναι ἕνας παραστρατημένος Βυζαντινὸς Ἄϊα τολῆτης ἀσκητῆς μέσα στό χῶρος τῆς σύγχρονης ἐποχῆς. Γι' αὐτὸ καί μένει ἀπροσάρμοστος σ' αὐτὴ καί νοσταλγεῖ τὸ πρωτογονικὸ περιεχόμενο ποῦ εἶχε ἡ σκληρῆ ζωὴ τῶν παλιῶν ἀνθρώπων, τῶν περασμένων χρόνων, σκληρῆ ζωὴ, ποῦ τήνε κέντριζε ὁμῶς καί τήνε θέρμαινε ἡ πίστις. «Ὅλο του τὸ ἔργο, ἀπὸ τὸν «Pedro Casas» ὡς τὸ τελευταῖο του «Οἱ ἀρχαῖοι ἀνθρώποι τῆς Ἀνατολῆς», αὐτῆ του τὴν ἀκοιμητὴ νοσταλγία ζωντανεῖται μπροστὸ μάτια μας καί μᾶς κερνάει μέ τὸ ἀψὺ κρασί της. Καί κει ποῦ φαίνεται ἀποσπασματικὸς ἢ ξεσηκῶνει κουάτια ξένα μεταφράζοντάς τα στὴ γλῶσσα μας, εἶναι πάντο ὁ ἴδιος κι' ἀλκιρκος· ὁ ἀρνητῆς τῆς ἀπιστῆς ἐποχῆς μας κι' ὁ ἐραστής τοῦ παλιοῦ μᾶ ζωντανοῦ. Κι' ἀν βλέπει κάτι στὴν ἐποχὴ μας ποῦ ἀξίζει εἶναι τὰ ὑπολεμματα τῆς παράδοσης, ὁ ἀπλός, ὁ «καλοκάγαθος ἀνθρώπος τοῦ βουνοῦ καί τῆς θάλασσας μέ τὴ σκληρῆ

ζωὴ του καί τὴν πανάγαθη πίστις του, καί μέ τὴν ὀλοζώντανη, τὴν παρθένα γλῶσσα του. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ εἶναι καί τὰ μόνια ποῦ δέχεται, γι' αὐτὸ εἶναι καί τὰ μόνια ποῦ τότε φέρνουνε κάπως σ' ἀγαπημένο του παρελθόν.

Εἶναι φυσικὸ ἡ στάση του αὐτῆ στὴ ζωὴ νὰ τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸ σύγχρονο ἀνθρώπο, κ' ἔτσι κλεισμένος ν' ἀναπλάθει ἀκόμα πιὸ ἐντατικά τὰ νοσταλγημένα παλιὰ χρόνια, μάλιστα στίς μορφές τῶν πιὸ ἰδιότυπων ἀνθρώπων τους, τῶν πιὸ μοναχικῶν. Ἐλπίζω νὰ μπορέσω κάποτε νὰ γράψω διεξοδικά γιὰ τὸν ξεχωριστὸ αὐτὸ καλλιτεχνικὸ τοῦ λόγου, ποῦ εἶναι κι' ἀπὸ τοὺς πιὸ προσωπικοὺς ζωγράφους μας. (Καί στὴ ζωγραφικῆ του προσπαθεῖ νὰ ζωντανέψει τὴ γόνιμη βυζαντινὴ παράδοση μέ τὸν ἀσκητισμὸ καί τὴν ἀποπνευματώσή της). Ἔνα γενικὸ ἐξέτασμα τοῦ ἔργου του θὰ δώσει πληρέστερη τὴν εἰκόνα τῆς δυνατῆς προσωπικότητάς του. Τώρα ὁμῶς θὰ περιορισθῶ στοὺς «Ἀρχαίους ἀνθρώπους τῆς Ἀνατολῆς», ποῦ πιστεῶ πὼς εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ ἔργα του.

Σ' ἕνα «θρηνητικὸ πρόλογο» τὰ λανίζει τὸ σύγχρονο ἀνθρώπο ποῦ ξεστράτισε ἀπὸ τὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ, κ' εὐτυχεῖ τὸν ἑαυτὸ του ποῦ ἔχει τὸν ἄσωστο πλοῦτο τῆς πίστις, ποῦ τὸν κάνει ν' ἀγαπᾷ τὸν ἄγιο τόπο τῆς γέννησῆς του, τὸ Ἀἶβαλί, καί τὴν ταπεινὴ μὰ φυσικὴ ζωὴ τῶν παλιῶν ἀνθρώπων του. Γιὰ τὸν παράξενο αὐτὸ τόπο καί τοὺς ἀνθρώπους του, γιὰ τὴ φύση του καί τὴ ζωὴ τους γράφει παρακάτω στό βιβλίο του. Καί βρίσκει τὰ πιὸ θερμά, μὰ εἰλικρινῆ καί φυσικὰ λόγια του γιὰ νὰ τοὺς ἀνιστορήσει, πλέκοντας τὴ ζωὴ τους μέ δικές του ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς του ζωῆς καί προεχτείνοντάς τη μέσα στίς αἰώνιες ἀνιουχίες—χαρές ἢ λύπες—τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ τραχιά ζωὴ τους γλυκαίνεται ἀπὸ τῆς φύσῆς τὰ μάγια κι' ἀπὸ τὸ μέσα πλοῦτος τῆς ἀπλοϊκῆς ψυχῆς των, γίνεται στέρια μέ τὸν καθημερινὸ μόχθο καί φωτίζεται ἀπὸ τὸν ἥλιο τῆς πίστις. Ἡ γῆς κ' ἡ θάλασσα τοὺς θρέφουν μέ τοὺς ἄσωστους καί κάποτε λιγοστοὺς θησαυροὺς ποῦ τοὺς κερδίζουν μέ τὸν ἅγιο μόχθο τους,

καί τι γίνεται στὸν ἔξω κόσμο, τὸν «πολιτισμένο», οὔτε τοὺς γνιῶζει οὔτε τοὺς πειράζει. Πάππου πρὸς πάππου τέτοια τῆ βρήκανε τῆ ζωῆ καὶ τίς συνήθειες τῆς, καὶ τὴν κρατήσανε φιλόστοργα, ἔτσι πού τὸ σήμερα εἶναι, λές, τὸ χτές χωρὶς διόλου ν' ἀλλάξει: Φύση, ἄνθρωποι, ζωῆ, ἴδια κι ἀκατάλυτα πάντα ἐκεῖ—μά κι ἄλλοῦ τῆς ἑλληνικῆς γῆς—καὶ δείχνουν τὴν ἀδιάσπαστη συνέχεια τῆς φυλῆς ἀπὸ τὰ πανάρχαια ἑλληνικά χρόνια καὶ μέσ' ἀπὸ τὰ βυζαντινά ὡς σήμερα. Γι' αὐτὸ πολὺ δικαιολογημένα ὁ κ. Φῶτης Κόντογλους τελειώνει τὸ βιβλίον του μὲ τὰ παρακάτω λόγια, στηριγμένα στοὺς ἀθάνατους στίχους τοῦ μεγάλου μας ποιητῆ, τοῦ Βασιλῆ Μιχαηλίδη:

«Ἀκατάλυτη ἑλληνικὴ φύτρα! Ποτές δὲ θά ξεραθεῖς, ποτές δὲ θά πεθάνεις! Ἀπὸ τὸ γέρικο καὶ τιμιώτατο κορμί σου πετιοῦνται ὀλοένα καινούρια βλαστάρια, πού γεύοντάς τα καί τ' ἀγρίμια ἡμερεύουνε. Σὲ κάθε καινούρια γέννα σου χαιρεταὶ ὁ κόσμος, μὰ οἱ ὄχτροί σου τὰ κράζουνε στερνοπαῖδια, ὡς πού δὲν ἀργεῖς νὰ φέρεις ἄλλον δράκο στὸν κόσμο, κι ἀποσβολώνονται.

» Ἄς παρατήσουε πειὰ τοὺς παλιούς Ἑλληνες, κι ἄς ἀκούσουε τὸν καινούριο Πινδαρο πού κράζει ἀπὸ τὴν Κύπρο:

Ἡ ρωμηροσύνη εἶν' φυλὴ
συνόκαιρη τοῦ κόσμου.
Κανέννας δὲν ἠβρέθηκε
γιὰ νὰ τὴν ἡξαλειφεί,
κανέννας, γιατί σκέπει τὴν
'πό τᾶψη ὁ Θεὸς μου'
ἡ ρωμηροσύνη θὰ χαθεῖ
ὄντας ὁ κόσμος λειψέ». 1)

Οἱ «Ἀρχαῖοι ἄνθρωποι τῆς Ἀνατολῆς» τοῦ κ. Φ. Κόντογλου εἶναι μιά δυνατὴ φωνή, πού ἔρχεται ἀπὸ τὰ βάθη τῆς πιὸ ἑλληνικῆς καὶ τῆς πιὸ ἀνθρώπινης οὐσίας τοῦ λαοῦ μας.

Τὸ βιβλίον τὸ στολιάζουν εἰκόνας χαραχτηριστικῆς «διὰ χειρὸς Φ. Κόντογλου», ὅπως κι ὄλα τὸ βιβλία.

Τάσου Ἀθανασιάδη: Θαλασσινοὶ Προσκυνητές (διηγήματα). Ἀθήνα, «Ἄετός» 1943, σ. 179.

Ὁ κ. Τ. Ἀθανασιάδης εἶναι κυρίως στοχαστὴς καὶ δοκιμιογράφος, πὰρὰ διηγηματογράφος. Τὸ πρῶτο τοῦ βιβλίου εἶναι μιά ἐνδιαφέρουσα μικρὴ μελέτη «Πῶς ἔβλεπε ὁ Φῶτος Πολίτης τὴ νεοελληνικὴ πραγματικότητα» (1936) καὶ πέρσι ἔβγαλε τὸ δοκίμιο «Ἀποστασία», γιὰ τὸ ὁποῖο γράφω σ' ἄλλες σελίδες τοῦ τεύχους αὐτοῦ (τὸ «Ταξίδι στὴ Μοναξιά» 1944 δὲν τὸ εἶδα ἀκόμη). Τὰ διηγήματα, πού συγκεντρωμένα στὸ βιβλίον «Θαλασσινοὶ Προσκυνητές», ἀποτελοῦν τὸ δεύτερο χρονολογικὰ βιβλίον του (1943), διαπιστώνουν κι αὐτὰ πὼς περισσότερο εἶναι ἀναλυτὴς τῆς ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου παρὰ δημιουργὸς ἀνθρώπων.

Ξαίρω βέβαια πὼς θά ἦταν ἀπελπιστικὰ ἀσφυκτικὸ νὰ κλείσουμε τὸ δημιουργὸ λογοτέχνη μέσα στὰ καλοῦπια σχηματοποιημένων λογοτεχνικῶν εἰδῶν, καὶ πὼς, σήμερα προπάντων, ὄχι μονάχα τὸ ἕνα πεζὸ εἶδος ἐπιδρᾷ πάνω στὸ ἄλλο καὶ ὑπεισέρχεται σ' αὐτό, ἀλλὰ καὶ τὰ σύνορα ἀκόμη ποιήσης καὶ πεζοῦ λόγου δὲν ἔμειναν πιὰ σταθερά, καὶ τὸ ἕνα εἶδος πλημμυρίζει τὸ ἄλλο. Κ' εἶναι αὐτὸ μορφικὸ δείγμα τῶν ἀνησυχῶν καὶ τῶν ἀναζητήσεων τῆς ἀνικανοποίητης ἐποχῆς μας, τῶν ἀνησυχῶν καὶ τῶν ἀναζητήσεων πού κυριαρχοῦν στὴν οὐσία τῆς ζωῆς μας σ' ὅλες τῆς ἐκδηλώσεις. Ὅπως καὶ νᾶναι ὁμως, ἡ δημιουργικὴ λογοτεχνία ὅταν παίρνει γιὰ θέμα τῆς τὸν ἄνθρωπο, νομίζω πὼς δὲν πρέπει νὰ περιορίζεται μονάχα στὴν ἀνάλυση καὶ ἐκθεση νοητικῶν ἀρχῶν καὶ τύπων λογικῆς, στὴν ἀνάπτυξη ἰδεῶν—προκαθορισμένων μάλιστα—ἀλλὰ πρέπει ν' ἀδράχνει αὐτὴ τὴν ἴδια ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ὀλοκληρωμένη ἢ στὴν πιὸ χαρακτηριστικὴ τῆς ἐκδήλωσή. Βαραίνει βέβαια τὴ γενεὰ μας πολὺ ἡ σκέψη, κ' ἔτσι μᾶς ξεφεύγει ἡ οὐσία τῆς ζωῆς, κ' εἶναι πολὺ φυσικὸ ὁ λογοτέχνης νὰ θελεῖ νὰ παρουσιάσει στὸ ἔργο του αὐτὴ τὴν πραγματικότητα τῆς ἐποχῆς μας, ὁμως, εἴτε τὸ θέλομε εἶτε ὄχι, γύρω μας σφύζει ἡ ζωῆ, ἔντονη καὶ πολυποικίλη, γλυκεῖα καὶ πικρὴ μαζί, καταστροφικὴ

1) Τοὺς στίχους αὐτοὺς τοῦ Βασιλῆ Μιχαηλίδη τοὺς μεταφέρα ἐδῶ ὅπως τοὺς μεταγράφε ὁ κ. Κόντογλους κι ὄχι ὅπως ἀκριβῶς εἶναι στὸ κυπριακὸ πρωτότυπο.

καί δημιουργική, καί θά ἦταν παράδοξο κ' ἐπικίνδυνο νά τήν ἀγνοοῦμε ἢ καί νά δραπετεύουμε ἀπ' αὐτή παρσυρμένο ἀπό τὸ φτερά τῆς νόησης μονάχα.

Ἴσως νά μὴν εἶμαι ἀπόλυτα δικαιολογημένος πού ἔγραψα τὰ παραπάνω ἀπ' ἀφορμὴ τῶν «Θαλασσιῶν Προσκυνητῶν» τοῦ κ. Ἀθανασιάδη, γιατί φαίνεται νά ξαίρουσιν τῆ ζωῆ οἱ ἄνθρωποι τοῦ καί κάποτε τὴν ἀγγίζουσε βαθεία, ἀλλὰ περισσότερο σάν πρόβλημα πνευματικό, νομίζω, παρά σὰ βίωμα. Παρουσιάζονται σάν α priori «τέτοιοι ἔργοι», πού σίγουρα θά προβοῦν στίς «τέτοιες» ἐνέργειες καί θά κρατήσουν τὴν «τέτοια»—ὀρισμένη πιά—στάση ἀπέναντι στὴ ζωὴ καί στίς συγκρούσεις τῆς. Τοὺς λείπει ἡ αὐθορμία, κι ὅταν φαίνονται πὼς ἐνεργοῦν ἐνοστιχτικά, εἶναι ὁ συγγραφέας πού τοὺς κινεῖ κι ὄχι ἡ πηγαία ζωικὴ τοῦς διάθεση. Γι αὐτὸ καί δὲν τοὺς χαιρεσοῦν σάν ἄνθρώπους τοὺς ἥρωες του, ἀλλὰ μονάχα σὰ νοητικούς τύπους, σάν προβλήματα ἰδεολογικά.

Προλαβαίνω ὅμως μίαν εὐκολὴ παρεξήγησι: Μ' αὐτὸ δὲν ἐννοῶ πὼς λογοτεχνικοί ἥρωες πρέπει νά εἶναι μονάχα οἱ ἐνοστιχτικοὶ ἄνθρωποι ἢ ἐκείνοι πού «ξαίρουσιν νά ζοῦνε τὴ ζωὴ» στίς πῖο ὀρμητικὴ τῆς ἐκδηλώσεις, γιατί ἔτσι θά παρουσιάζονται ἄλλοι, «προκαθορισμένοι» κι αὐτοὶ ἀπὸ τὸ συγγραφέα «τύποι», πού θά σκότωναν πάλι τὴν εἰλικρίνεια τῆς ζωῆς. Κι αὐτὴ ἡ εἰλικρίνεια τῆς ζωῆς, φυσικὴ κι ἀπέριττη, χωρὶς τὰ νοητικὰ δειγματολόγια ἀψυχῶν ἀνθρώπων τύπων, εἶναι τὸ ὄλικό τοῦ δημιουργοῦ λογοτέχνη. Κ' οἱ φιλοσοφικὲς του ἀπόψεις, οἱ κοσμοθεωρητικὲς ἢ ἄλλες του ἀντιλήψεις κ' οἱ καλλιτεχνικὲς του ἰκανότητες θά δουλέψουν τὸ ὄλικό αὐτὸ δημιουργικὰ, ὄχι ὅμως γιὰ νά τὸ παραποιήσουν ξεστρατίζοντιὰς το σὲ δικούς των δρόμους. Αὐτὴ νομίζω πὼς εἶναι ἡ διαχωριστικὴ γραμμὴ τῆς πραγματικῆς λογοτεχνίας ἀπὸ τὴ λογοτεχνία τῆς διδασκαλίας καί τῆς προπαγάνδας—τῆς ὁποίας διδασκαλίας καί τῆς ὁποίας προπαγάνδας. Καί φοβοῦμαι πὼς λίγοι τὴ βλέπουν καθαρά, ἢ τουλάχιστο, τὴν κρατοῦν καθαρά στὸ ἔργο τους, γιατί τοὺς παρασέρνει ὁ σκοπός, ἢ ἔφεση νά διδάξουν ἢ ν' ἀποδείξουν κάτι.

Τοῦ κ. Ἀθανασιάδη οἱ «Θαλασσινοὶ Προσκυνητῆς» στὸ μεγαλύτερο τους μέρος εἶναι φιλοσοφικά δειγματοπὸρα ζωντανὰ διηγήματα. Κι ὅμως ἔχει ἀξιόλογα προσόντα καί δημιουργοῦ ὁ συγγραφέας, ὅταν δὲν τὸν παρασέρνει ὁ φιλοσοφικὸς σκοπός. Εἶναι στιγμὲς πού οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἀπὴροῦν μὲ θέρη τὴ ζωὴ ἢ παρατήρησι τοῦ ἔχει φινέτσα κι ὁ λόγος του γίνεται ποιητικὸς σάν ἀντίπαλος τῆς ἀνεπιτήδευτης ποιήσεως, πού διαπερνάει τὴ ζωὴ, τὴ φύση, τοὺς ἄνθρώπους καί τὰ πράγματα. Μὰ τίς πῖο πολλὰ φορὲς ἡ σκέψῃ βαραίνει κατὰθλιπτικά κι ἀποχωματίζει τὴ ζωὴ, διαρρυθμίζοντας τὴ μέσα σὲ σχήματα λογικά.

*

Δεφτέρη Ξανθοῦ: Συσσίτιο. Νουβέλλα. Ἀθήνα (1945), σ. 87.

Ἀκόμα ἓνα βιβλίον ἀπὸ τὰ μαῦρα χρόνια τῆς Κατοχῆς στὴν Ἑλλάδα, μὲ θέμα τὰ μίσηρα συσσίτια πού διοργανώθηκαν τότε γιὰ νὰ ξεγελοῦν τὴν πείνα τοῦ λαοῦ.

Ἡ ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια, εἶναι πρὸς τὸν πολιτισμό, πού εὐκολὰ ὅμως χάνεται, προπάντων ἅμα τὸ στομάχι εἶναι ἄδειο. Γιατί ἡ πείνα εἶναι θάνατος καθημερινός, θάνατος σὲ δόσεις, καί τὸ αἶσθημα τῆς αὐτοσυντήρησης ὁρδάνεται παντοδύναμο τότε κι ἀναποδογυρίζει τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια. Αὐτὴ τὴν κατάπτωση τοῦ ἀνθρώπου ζωγραφίζει τὸ «Συσσίτιο» τοῦ κ. Δ. Ξανθοῦ καί τὸ μοστρόιο τῆς πείρας πού ὑποσκελίζει κάθε ἄλλη ἔγνοια. Μέσα ὅμως στὴ συνεχιζομένη αὐτὴ καί κοινὴ κατάστασι ἓνα φῶς ἔρχεται νά ξαναθυμίσει στὸν ἄνθρωπο τὴν καλὴν του οὐσία, ἓνα φῶς σωτήριο: εἶναι ἡ ἀγάπη, ἡ ἀγάπη ἢ ἀτομικὴ κ' ἡ ἀγάπη σὲ συνάνθρωπο. Φτιρῶνε τὸ λουλούδι τοῦτο φυτικὰ μὲς' ὅπὸ τὴν κοινὴν δυστυχίαν, ἀπὸ τὴν ἀλληλοκατανόησι καί τὴν ἀνάγκη τῆς ἀλληλοσυμπλήρωσις. Καί παρουσιάζεται μὲ ἄπλες καί πεζότατες ἐνέργειες, πού κάποτε ὠραῖζονται καί βαθαίνουν ἀπὸ τὴν ποιήσι καί κάποιος αὐθόρητος ἀνθρωπιάς.

*

Σπύρου Παναγιωτόπουλου : 'Ελληνικοί Ρυθμοί. Ξυλογραφίες Κ. Γραμματόπουλου. 'Αθήνα 1945, σ. 107.

Τὸ κομψὸ αὐτὸ βιβλιαράκι μὲ τῆς ωραιότατες ξυλογραφίες τοῦ κ. Κ. Γραμματόπουλου εἶναι συλλογὴ ἀπὸ δέκα ἱστορίες τοῦ κ. Σπ. Παναγιωτόπουλου, βασισμένες στὴν ἑλληνικὴ λαϊκὴ παράδοση, αὐτὴ ποὺ δὲν τὴν ἔχει ψευσίσει ἀκόμη ὁ «πολιτισμὸς» μας Διηγήματα βέβαια δὲν εἶναι οἱ ἄπλο ἐκὲς αὐτὲς ἱστορίες ἀλλὰ χροαχηριστικὰ περιστατικὰ τῆς ζωῆς τοῦ ἑλληνικοῦ χωριοῦ, μὲ τοὺς ἄπλους καὶ ἀνεπιτήδευτους ἀνθρώπους του, μὲ τὶς ἀγνές του συνήθειες, τὶς προλήψεις καὶ τὶς δεσποδαιμονίες, μὲ τοὺς θρόλους καὶ τὶς παραδόσεις του. Οἱ δαίμονες κ' οἱ νεράιδες, τὰ ξωτικά κ' οἱ βροκόλακες δὲν εἶναι γιὰ τοὺς ἀπλοϊκοὺς ἀνθρώπους τοῦ χωριοῦ πλάσματα τῆς φαντασίας, ἀλλὰ ζωντανὰ ὄντα, ποὺ χίλια δυνό περιστατικὰ τοὺς τὸ διαπιστώνουν κάθε μέρα. 'Η μοῖρα κ' οἱ ἀόρατες δυνάμεις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ μεροδεύονται καθημερινὰ σὺς δουλίες των καὶ τοὺς κάνουν φανεροὺς καὶ ἀναμφισβήτητη τὴν παρουσία τους μὲ τὴ συμμετοχὴ τους στὴν ἀνθρώπινη ζωὴ.

Τὴν πίστη τοιῦτη καθορεφίζει στοὺς «ἑλληνικοὺς Ρυθμοὺς» τοῦ ὁ κ. Παναγιωτόπουλος, μὲ καθαρό καὶ ἀνεπιτήδευτο ὕφος καὶ μὲ διάθεση ἑλληνικὴ Τὸ ὁσμὸ αὐτοῦ βιβλίου μὲ τὰ δέκα ἡθογραφικὰ ἀφηγήματα μᾶς φέρνει σὺς γάργαρος πηγές τῆς ἑλληνικῆς λαϊκῆς ψυχῆς, γιὰ νὰ μᾶς θυμίσει τὴν ὁμορφιὰ καὶ τὴν ὁμοσιὰ τοῦ ἑλληνικοῦ χωριοῦ, ποὺ μποτε ἀκόμα νὰ μᾶς ξαλαφρώσει ἀπὸ τὸν καταστροφικὸ ἄγχο τῆς ἐπιτηδευμένης πόλης.

*

Σπύρου Παναγιωτόπουλου : Νυχτερινὸς Διαβάτης. 'Αθήνα, 1944, σ. 77.

Ἄμα τέλειωσα τὸ διάβασμα τοῦ «Νυχτερινὸς διαβάτης» τοῦ κ. Σπ. Παναγιωτόπουλου, ξανάνοιξα τὴν πρώτη του συλλογὴ «Μαϊστράλια» (1923) καὶ τὴ διάβασα κι αὐτὴ προσεχτικὰ, κ' ὕστερα ξαναδιάβασα τὸ «Νυχτερινὸς διαβάτης» προσπαθώντας νὰ βρῶ τὴ νέα φωνή, τὸ νέο τόνο ποὺ καθέναν θὰ περίμενε πῶς προσφέρει ἡ ποιητι-

κὴ συλλογὴ ἐνὸς ποιητῆ εἴκοσι χρόνια ὕστερ' ἀπὸ τὴν πρώτη του. Ἄλλὰ δὲ βρῆκα τίποτε καινούργιο. Ἡ ἴδια διάθεση ἡ ζωγραφικὴ, ἡ ἴδια μαλακὴ καὶ τρυφερὴ οὐσία, τὸ ἴδιο ἐπιφανειακὸ κοίταγμα τῆς ζωῆς καὶ τῶν συναίσθημάτων. Ξαίρω βέβαια πῶς ὁ Παλαμᾶς ἔγραψε κάποτε ὅτι, «οἱ ποιητὲς οἱ ἀληθινοὶ γενιοῦνται μὲ δυὸ τρία τραγούδια, ποὺ τοὺς εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ νὰ τραγουδοῦν, μὰ ποὺ εἶναι πάντα τὸ ἴδιο». Μὰ εἶναι ἕνας ὥρασιος λόγος αὐτός, ποὺ τὸν εἶπε ὁ Παλαμᾶς ὅταν ξαναγράψῃ τραγούδι α γιὰ θέματα ποὺ κι ἄλλῃ φορὰ, πρῶτύτερα, ἔγραψε—ὁ Παλαμᾶς, ποὺ βέβαια δὲν εἶναι «δυὸ τρία» μοναχὰ τὰ τραγούδια καὶ τὰ θέματα του, ἀλλὰ ἄπειρα, καὶ μὲ νέο βάθος καὶ νεαμορφὴ κάθε φορὰ πλουτισμένα. Ὁ Ἰδιος ἄλλωστε προσθέτει : «Ἄλλωστε καὶ ποιὰ ἢ ἀνάγκη γιὰ περισσότερα ; Φτάνει νὰ τὰ τραγουδοῦν κάθε φορὰ μὲ τὴν καρδιά τοῦς ὀλη.» Μὰ τὸ βάθος αὐτὸ καὶ τὸ ὀλόκληρο δὲν τὸ βρίσκουμε στὸ νέο ἔργο τοῦ κ. Σπ. Παναγιωτόπουλου, ἀφοῦ μάλιστα οὔτε καὶ στὸ πρῶτο του ὑπάρχει. Οὔτε δυνάμεια, οὔτε ζωντανὴ ἀνανέωση κἂν παρουσιάζεται στὸ «Νυχτερινὸς διαβάτης», ἀλλὰ ἐπανάληψη μοναχὰ τῶν ἴδιων μοτίβων, θαρρεῖς καὶ στὰ εἴκοσι τελευταῖα χρόνια τίποτε δὲν ἄλλαξε στὴ ζωὴ μας, καὶ πῶς μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ τὴ βλέπουμε ἀπὸ τὴν ἴδια σκοπιὰ καὶ μὲ τὴν ἴδια διάθεση ἀναλλοίωτη.

Θὰ μπορούσε κανένας νὰ χαρακτηρίσει τὰ ποιήματα τοῦ κ. Σπ. Παναγιωτόπουλου τυπικὴ ποίηση μιᾶς ἐπιφανειακῆς ὥραιολογίας καὶ μιᾶς ξέβαθης διάθεσης γιὰ θυμοσοφία ἀναμιγμένη μὲ εὐκολὴ μελαγχολία. Τὴ χαρὰ π.χ. ποὺ ἀποπνέει ἡ φύση τὴ θολώνει ἕνα θλιβερό ἀνθρώπινο περιστατικὸ, κ' ἡ ἀντίθεση αὐτὴ γεννάει κάποια σκέψη εἰτε πεζὰ διδαχτικὴ εἶτε καὶ φευγαλεὰ παρατήρηση. Ἡ καὶ τὸ ἀντίθετο : ἡ χαρὰ τῆς φύσης πηγαινέει χέρι-χέρι μὲ τὴν ἀνθρώπινη χαρὰ, ἔτσι ποὺ οὐδὲν δίνεται ἡ ἀπατηλὴ ἐντύπωση πῶς ὀλα στὸν κόσμο τοῦτο εἶναι ὀροδία. Ἡ κάποιο ἄλλο ἀνάλογο θὰ εἶναι τὸ θέμα, ἀλλὰ μὲ τὸν ἴδιο ἐπιφανειακὸ τρόπο εἰδωμένο.

Δὲν ἀμφισβητῶ πῶς εἶναι ὕλικὸ γιὰ

ποίηση αυτά. Ἀμφισβητῶ μόνον ἀπὸ τὴν εἰλικρινεῖα, τὴ διάθεση καὶ τὸν τρόπο πού παρουσιάζονται. Καὶ φοβοῦμαι πῶς ἡ εἰλικρινεῖα λείπει, κ' ἡ διάθεση εἶναι βιασμένη, (αὐτὸ πού ὁ κ. Σπ. Παναγιωτόπουλος γράφει: «Κι ἀκόμα ἐγὼ ἀγρυπνῶ, / κι ἀκόμα νὰ ἴβρω τὴ σωστὴ τὴ ρίμα σ' ἕνα στίχο...» ἄραγε νὰ τὸ πιστέψουμε;) Κ' οἱ εἰκόνες, ὅταν δὲν εἶναι τυχαῖες ἢ τυπικὲς, φαίνονται ἐπιτηδευμένες, σὰν νὰ γράφτηκε ἕνα ποῆμα μόνον καὶ μόνο γιὰ νὰ μπεῖ ἕνα ἀμφίβολο εὐρημα εἰκόνας. Γι' αὐτὸ δὲν εἶναι παράδοξο στὸ ἴδιο τραγούδι νὰ συνταίριαζεται ὁ μελοδραματισμὸς μὲ κάτι σὰν πεζολογία.

Ἄν ὑπάρχει μιὰ αἰσθητότατὴ ἀλλαγὴ στὸ «Νυχτερινὸ διαβάτη» ἀπὸ τὴν πρώτη συλλογὴ τοῦ κ. Σπ. Παναγιωτοπούλου εἶναι ὁ στίχος, πού ἐδῶ ἔγινε πιὰ ἄρτιος, τεχνικὰ δουλεμένος καὶ σχεδὸν μουσικός: ὁ στίχος ὅμως, ἕνας—ἕνας, ὄχι οἱ στροφές, γιὰτὶ συχνὰ οἱ ρίμες εἶναι ἄτεχνες καὶ πρόχειρες. Ὑποδειγματικὰ π.χ. ἄρτιος εἶναι οἱ 56 «Δεκαπεντασύλλαβοι», μὲ νόστιμα γνωμικά.

Καὶ μιὰ παρατήρηση γλωσσική: Θάρρῳ πῶς δὲ στέκεται ἡ ἔκφραση «τὶ γλέντι πού τραβήξαμε στὸν ἴσκιο τοῦ πλατάνου!» (σ. 58) Τὸ «τραβῶ» χρησιμοποιεῖται μεταφορικὰ γιὰ λύπη, κακό, ἀγωνία κί' ὄχι γιὰ χαρὰ καὶ γλέντι.

Πολλὲς φορές ἔγραψα πῶς μπροστὰ στὴν πρωτοποριακὴ ποίηση, τὴ λεγόμενη «νέα τέχνη», στέκουμαι ἀκόμα διστοχικός. Ὅμως, ἂν πρόκειται ἡ «εὐελληνικὴ ποίηση νὰ μείνει ἀκίνητη σὲ νεκρὰ παραδομένα καλοῦπια οὐσίας καὶ μορφῆς, σιγούρα πῶς εἶναι προτιμότεροι οἱ πειραματισμοὶ κ' οἱ ἐξωφρενισμοὶ τῶν νεωτεριστῶν. Γιὰτὶ σ' αὐτούς τουλάχιστον ὑπάρχουν ἀνησυχίες καὶ προσπάθειον νὰ βγῶν ἀπὸ αὐτὸ τέλμα. Προσπαθοῦν ν' ἀνανεώσουν καὶ τὴν οὐσία καὶ τὴν μορφή τῆς ποίησης. Ἄν ἀκόμα δὲν τὸ κατορθοῦν, εἶναι γιὰτὶ πολλοὶ πῆραν τὸ στραβὸ δρομὸ τῆς ἀνοήτης ἐπιδείξεως καὶ τοῦ ἔλλογου παραλογοῦσμου (ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ τὸ δέξωμωρ). Καὶ φοβῶμαι πῶς ἔφτασαν ὡς ἐδῶ ἀπὸ ἀντιδραση στὴν τυπικὴ ποίηση τῆς ἀμετάθετης παράδοσης.

Αὐγῆς Σακαλλῆ: Ἀπάνεμα (ποίηματα). Ἀθήνα, 1946, σ. 91.

Εἶναι τὸ δεύτερο βιβλίον ποιημάτων τῆς κ. Αὐγῆς Σακαλλῆ μέσα σὲ λίγους μῆνες. Ἡ πληθωρικὴ αὐτὴ ποιητικὴ παραγωγὴ εἶναι ἐνδειξὴ πλούσιου ἐσωτερικοῦ κόσμου καὶ ἔντονων βιωμάτων. πού ζητοῦν στὸν ποιητικὸν λόγον τὴν καλλιτεχνικὴν διέξοδο. Εἶναι ὅμως ἀναμφισβήτητο πῶς ἡ ποιήτρια δὲν εἶναι ἀκόμη κυρία τῶν ποιητικῶν ἐκφραστικῶν μέσων, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ δέσει ἀρμονικὰ τὸ περιεχόμενον μὲ τὴν μορφήν, ὥστε νὰ βγεῖ ἀπὸ τὴν ἔμπνευσή καὶ τὴν ἐχτέλεσίν τῆς ἔργου ἄρτιο. Γι' αὐτὸ ξεπέφτει στὴ διάχυση καὶ στὴν πολυλογία, ἀδυνατιζόντας μὲ τὸ ρηχὸ ρητορισμὸ τῆς τὴν ἀλήθεια τῶν αἰσθημάτων πού τὴ δονοῦν καὶ τὴν καθαρότητα τῶν σκέψεων πού θέλει νὰ βάλει γιὰ φόντο. Τὸ αἰσθημα φαίνεται ἀκαταστάλαχτο κ' ἡ σκέψῃ πρόχειρη, χωρὶς στήριγμα πραγματικὸ—κι ἄς ὑπάρχει τόσοσ δγκος εἰκόνων, φωνῶν, ἐπιχειρημάτων, ἢ καλύτερα γιὰτὶ ἴσα—ἴσα ὑπάρχει τόσοσ ἀχρηστος δγκος βιασμένων εἰκόνων, ἀρρυθμῶν φωνῶν καὶ πρόχειρων ἐπιχειρημάτων.

Ἰδιαίτερα ὅμως φανερὴ εἶναι ἡ τεχνικὴ ἀνεπάρκεια τῆς κ. Σακαλλῆ. Ὅταν χρησιμοποιεῖ τὰ γνωστὰ μέτρα, δὲ δουλεῖ τεχνικὰ πῶντὰ τὸ στίχο, οἱ ὁμοιοκαταληξίαι προπάντων εἶναι ἄτεχνες καὶ δύσκολα τραβηγμένες, (ἴσως σ' αὐτὸ νὰ ὀφείλονται καὶ μερικές γλωσσικὲς ὑπερβασίαι πού σημειῶνω πιὸ κάτω), κ' ἡ στροφικὴ μορφή πολὺ χαλαρὴ. Καὶ κεῖ πού γίνονται ἀπόπειραι γιὰ ἐλεύθερο στίχο, τίποτε ἄλλο δὲν ἔχομε παρὰ τυχαία καὶ ἀμμουσιὰ παράθεση ἄνισων «στιχῶν».

Ἄλλὰ κυρίως ἡ γλώσσα δεινοπαθεῖ σ' «Ἀπάνεμα», πολὺ περισσότερο παρὰ στὸ πρῶτο βιβλίον τῆς κ. Σακαλλῆ, τὰ «Ὁράματα». Μία «γλωσσοπλαστικὴ» ἐπίδειξῃ κυριαρχεῖ μὲ φανταστικὰ σύνθετα καὶ μ' ἄλλες ἀνύπαρξες λέξεις, πού μόνον φανταχτερὰ στολιὰ εἶναι γιὰ νὰ κρῦψουν τὴ γύμνια σὲ πραγματικὴν ἀξία. Παροσθέτω μερικούς τέτοιους γλωσσικούς τραγέλαφους: *τὸ καθαροχρῆσι, τὸ φαιγοῖρσι, τὰ αἰθεροπάτια, ἡ μαγιοκούνια, ἡ σποριά, ἀμαρτηλά* (ἀντὶ ἀμαρτωλά,

γιὰ νὰ ριμάρει μὲ τὸ *σιωπλά*), τὰ *φατοκάμια*, τὸ *αἰθέρι*, ἡ *βαθολίμνη*, τὸ *στοιχειοδρόμι*, ἡ *ταφογῆ*, ἡ *μυθῆναια ῥοδογῆ*, ἡ *χινοπώρα* (ἐπιθετο), τὰ *χινοπώρα* (οὐσιοστικό), οἱ *θαλασογιῆς* (=οἱ θαλασσοεῖς!) κ. ἔ. Τὰ κακὸγούστα, ὄμως, κὶ ἀνούπαρχτο οὐτὰ κατὰσκευάσματα εἶναι παραποίηση τῆς γλώσσας.

Κι ὄμως μιά καρδιά θερμὴ πάλλει μέσα στ' ἄτεχνα οὐτὰ τραγοῦδια καὶ μιά ἰσχυρὴ βίωση διαφαιίνεται, ἀλλὰ ποὺ δὲν ἔμπορεε ἀκόμη νὰ βρεῖ τὸν κατόλληλο ἐκφραστικό τρόπο. Σεχωρίζω τὸ ποίημα «Κύπρος», ποὺ περικλείει πολὺ πόνου κ' ἐλπίδα, πολλὴ λεβεντιά καὶ χάρη, εἰδυλλιακὸ κ' ἐπικὸ μαζί.

*

Θ. Πιερίδης: Ὕμνος στὴν Ἀθήνα τοῦ Δεκέμβρη. Ποιήματα. Ἀλεξάνδρεια 1945. σ. 53. Γ Δ.20.

Γράφοντας πρὶ δύο χρόνια γιὰ τὶς δύο προηγούμενες ποιητικὲς συλλογὲς τοῦ κ. Θ. Πιερίδη (βλ. «Κυπρ. Γράμματα», Η', σ. 216—217) κατὰληγα πὼς «ὁ κ. Θ. Πιερίδης εἶναι ἓνα ζωντανὸ πνεῦμα καὶ μιά ποιητικὴ δύναμη ἀπὸ τὶς πιὸ ἀξίες τῆς σύγχρονης ἑλληνικῆς λογοτεχνίας». Ἡ διαπίστωση μου αὐτὴ γίνεται πιὸ ἰσχυρὴ μὲ τὴ νέα του ποιητικὴ συλλογὴ «Ὕμνος στὴν Ἀθήνα τοῦ Δεκέμβρη», ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ ποιήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴ σύγχρονη τραγικὴ πραγματικότητα, τὴν ἑλληνικὴ κυρίως, ἀλλὰ καὶ τὴν παγκόσμια καὶ τὴ γενικὰ ἀνθρώπινη. Οἱ ἀναγνώστες μας τὰ ξαίρουν τὰ ποιήματα αὐτὰ τοῦ κ. Πιερίδη, γιατί μερικὰ εἶχανε τὴν τιμὴ τὰ «Κυπριακὰ Γράμματα» νὰ τὰ δημοσιέψουν πρῶτα. Ἔτσι ὄμως μαζεμένα τώρα καὶ πλουτισμένα κὶ ἀπὸ ἄλλα ἀδημοσίευτα ἀκόμη, γίνονται ἓνα ζωντανὸ σύνολο, μιά δυνατὴ φωνὴ ἀνθρώπινη ποὺ ἀνεβαίνει ψηλά γιὰ νὰ διαλυθῆσει μὲ πόνου κ' ἐλπίδα τοῦ δίκαιου τοῦ καταπιεζόμενου ἀνθρώπου, γίνονται μιά μουσικὴ συμφωνία, πότε ὀργιλὴ καὶ ὀρηκτικὴ, κὶ ἄλλοτε γαληνεμένη καὶ λυρικὴ, πλημμυρισμένη ὄμως πάντα ἀπὸ τοὺς δικαίους πόθους καὶ τὶς ὠραίες λαχτάρες τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐκεῖνο ποὺ ἰδιαίτερα παρουσιάζεται

καὶ στὴ νέα ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ κ. Θ. Πιερίδη εἶναι τὸ ἁρμονικὸ δέσιμο τοῦ ζωντανοῦ περιεχομένου μὲ τὴν καλλιτεχνικὴ μορφή κ' ἡ ἀποφυγὴ τῆς μικροχάρης προπαγάνδας. Γιατὶ ὁ κ. Πιερίδης εἶναι προπάντων ποιητὴς κὶ ἄς τὸν συγχλονίξει κυρίως τὸ θέμα. Κατορθώνει νὰ διοχετεύει τὴν ἐπαναστατικὴ του πίστη μέσα στὰ πλαίσια τῆς τέχνης, καὶ νὰ ὑποτάξεται ἰσορροπημένα καὶ στὶς δύο, χωρὶς νὰ τὶς προδίνει. Νιώθει σωστὰ τὸν κοινωνικὸ προορισμὸ τῆς τέχνης κ' εἶχε τὴ δύναμη νὰ τὸν ὑπηρετεῖ, χωρὶς ὄμως νὰ ξεχνᾷ καὶ τὸν ἀληθινὸ χαρακτήρα τῆς τέχνης, ποὺ εἶναι ἡ λευτερὴ ἀπὸ στενὲς ἰδιότητες σκοπῶν καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωση τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτὸ, ἂν κόμα καὶ στὰ «Ἐπικαῖρα στίχοι» — ποὺ μερικὰ εἶναι πραγματικὰ «ἐπίκαιρα», γεννήματα δηλαδή μιᾶς ξεχειλισμένης ἀπὸ ἐντατικὴ ζωὴ στιγμῆς, — ὁ ποιητικὸς λόγος κυλάει θερμὸς κὶ ἁρμονικός, χωρὶς πεζολογίες καὶ ρητορισμοὺς.

Παντοῦ ἡ ζωντανὴ εἰκόνα κ' ἡ φυσικὴ μεταφορὰ, ἡ πλούσια λέξη καὶ τὸ μουσικὸ χρῶμα τοῦ μαστορικοῦ στιχοῦ σφιχτοδέονται ἁρμονικὰ μὲ τὸ δυνατὸ ἀνθρώπινο περιεχόμενο. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς νομίζω πὼς ὁ κ. Θ. Πιερίδης ξεχωρίζει ἀπὸ μερικοὺς σύγχρονους ποιητὲς στὴν Ἑλλάδα, ποὺ χρησιμοποίησαν τὰ ἴδια θέματα ἀλλὰ εἰς βάρος τῆς τέχνης. Σὲ κείνους κυριαρχεῖ τυραννικὰ ὁ σκοπός, κὶ ἀδιαφοροῦν γιὰ τὴν τεχνικὴ ἐπεξεργασία τοῦ ἔργου των, ἐνῶ ὁ κ. Θ. Πιερίδης δὲν ξεχνᾷ πὼς ἔχτος ἀπὸ ἀγωνιστῆς εἶναι καὶ τεχνίτης, — μέσα στὴν ἐπικὴν ἐποχὴ μας ἕνας ἀγνὸς λυρικὸς ποιητῆς. Μᾶς τὸ δεῖχνει ὄλο του τὸ ἔργο, ἰδιαίτερα ὄμως μᾶς τὸ σιγαλοφιδρωτὶ τὸ «Λυρικὸ ξεκούρασμα», ποὺ τόσο εὐγενικὰ παρεμβάλλεται μέσα στ' ἀγωνιστικὰ ποιήματα :

«Καὶ μὰ μόνον ἡ ἔγνοια μου: λίγο νὰ
[τραγοῦδησῶ
γιὰ κάτι ποῦναι μέσα μου ξανθὸ καὶ γα-
[λανό...»

Ἄλλωστε οἱ ἀπλὲς αὐτὲς χαρὲς τῆς ζωῆς εἶναι τόσο ἀνθρώπινες ὅσο κ' οἱ ὑψηλότερες ἐπιδιώξεις γιὰ τὴ λευτεριά καὶ τὴ δικαιοσύνη.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΗΣΗΣ

*

Γιάννη Ρίτσου: Δοκιμασία, Ποιήματα. Ἀθήνα 1943.

Ὁ Γιάννης Ρίτσος στή Νεοελληνική λογοτεχνία καιρὸ τώρα πήρε τὴ θέση του. Ὑστερα ἀπὸ τὸ «Τραγούδι τῆς Ἀδελφῆς μου», χάραξε μὲ λίγους ἄλλους τεχνίτες τοῦ λόγου, νέους δρόμους στὴν ποίησή μας. Καὶ σήμερα στέκει σὰν μιὰ ἀξία πού ἔχει ἀκόμα πολλὰ νὰ μᾶς πεί. Σὲ κάθε νέο του βιβλίο μᾶς δίνει κάτι τὸ πιὸ δυνατό, τὸ πιὸ τολμηρὸ, ἔτσι πού τότε βλέπουμε πάντα νὰ πέρνει μιὰ κατακόρυφο ἄνοδο. Καινούργιες πνευματικὲς ἱκανοποιήσεις κάθε φορά μᾶς προσφέρει. Σὲ κάθε του ἐμφάνιση πάντα πιὸ ζωντανός, πιο ρωμαλέος, πιο νέος στὴ μορφή, σὸ νοημά του. Μιὰ πνευματικὴ πρόοδος ἀξιοζήλευτη στὴ σύγχρονη ποίησή μας. Ἄν μὴ τὴν «Ἐαρινὴ Συμφωνία» του τον ἀγαπᾶς τὸ Ρίτσο, πιο πολὺ θές νὰ χαίρεσαι τὴ «Δοκιμασία» του μ' ὅλες τὶς χάρες πού τὴν στολίζουν, κ' ἡ ἀγάπη σου πιά γιαυτὸν ἐξυψώνεται σὲ ἄδολο πάθος.

Κι' ἀληθινὰ νοιώθεις μέσα στὶς φλέβες τῆς ἔκφρασης του, τῆς εἰκόνας του, νὰ ρεῖ ἕνα νέο αἷμα. Δυνατὴ, ἀπ' τὴ μιὰ, παρατήρηση κι' ἀντίληψη τῆς ζωῆς, κι' ἀπ' τὴν ἄλλη, μιὰ ψυχικὴ ἀγωνία μπροστὰ σὸ μεγάλο τοῦ Σύμπαντος πού τότε κάνει νὰ ζητᾶ πάντα τὴν ἔξοδο πρὸς τὴν ἄνοδο τῆς ζωῆς. Δὲν ὑπάρχει τίποτα πού νὰ τὸν ἀφήνει ἀσυγκινητὸ τὸ Ρίτσο. Τὴν πᾶσα εἰκόνα του τὴν ἔχει ζήσει ὁ κάθε ἄνθρωπος. Κι' ἀκούς σὲ τόσα σημεῖα τὰ βήματα τῆς Νέας Ζωῆς, κι' ἕνα ἴλιό βλέπεις πού προβάλλει νὰ λάμπει ὡς μέσα στὰ βάθη τῆς ψυχῆς σου. «Ὁ ἥλιος τραγουδοῦσε μέσα σὸ αἷμα μας». Μὰ ὁ Ρίτσος ἀγαπᾶ τὴ ζωὴ, τὴ φύση, τὸ φῶς, τὸν ἄνθρωπο, μὲ μιὰ πανανθρώπινη ἀγάπη, (κάπου λέει, «Ἀρραβωνιάζουμαι τὸν Κόσμο») πού ξέρει τὸ κήρυγμά της νὰ τὸ κάνει καλόφωνο καὶ ζωντανὸ τραγούδι, π' ἀγγίζει τὶς πιὸ λεπτές, κοιμισμένες σὲ μᾶς ἀλοιμόνο στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας, χορδές. Μὰ εἶναι μεγάλο πρῶμα, πολὺ μεγάλο, ν' ἀγαπᾶει κανεὶς. Εἶναι σελίδες πού νοιώθεις τὴν ἀγάπη νὰ πάλλει, καὶ σταματᾶς τὸ

διόβασμα γιὰ νὰ χορτάσεις τὰ μεγάλα νοήματα, καὶ νὰ ζήσεις τὰ δικά του αἰσθήματα, τὴ δικὴ του ἀγάπη πού κλείνει μαζί ἕνα ψυχικὸ κι' ἕνα ὕλικὸ Σύμπαν. Κ' ἡ ἀπλὴ μὰ ὀλότελα μὲ νέα μορφή οἰκοδομημένη του ἔκφραση, μᾶς δίνει τὶς ἀπειρες εἰκόνες τῆς ζωῆς μας πού ἀναμφίβολα δίχως νὰ τὸ προσέξουμε ἀφήσαμε κ' ἐπέρασαν. Πόσο καὶ πόσα αἰσθήματα δὲ μᾶς γεννᾶ ὁ Ρίτσος μὲ τὸ ἀντρεῖο του (σὰν τὴν ἑλληνικὴ ψυχή) νοημα, καὶ τὴν ὀρθόδοξη ἀγνή ψυχικὴ του ἐκδήλωση ἔρει νὰ δίνει ψυχὴ κι' ἀκόμα στὰ πιὸ ἄψυχα γιὰ μᾶς πράματα. Μὰ πιο πολὺ ἀπ' ὅλα ὁ Ρίτσος μοῦ φαίνεται πὼς βλέπει μὲ μιὰ πολὺ δυνατὴ χρωματικὴ αἰσθησι πού ἀπορεῖς ἂν εἶναι συνάμα καὶ ζωγράφος. Τὸ φῶς στὴ χρωματικὴ του ἀντίληψη παίζει (σὰν πάντα γιὰ κάθε ζωγράφο) τὸ πιὸ σπουδαῖο ρόλο, γιὰτὶ ἀπλοῦστατα εἶναι ζωγράφος ὁ Ρίτσος πού τὸ φῶς τοῦ δίνει τὸ Μεγάλο Θᾶμα τῆς ζωῆς, πού ξέρει νὰ τὸ ζεῖ μ' ὅλη τὴ σημασία τῆς ἔκφρασης:

«Καὶ μὴ φοβᾶσαι τὸ ἔργο σου θὰ μείνει μὲσ' ἰτὸ φῶς
γιατὶ κάτω ἀπ' τὸ φῶς καὶ μὲ τὸ φῶς
ἔχτισες τὶς ἡμέρες σου».

ΜΙΚΗΣ Α. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Θέατρο «Νέο Δυρικό»: Ἀ. Τερζάκη «Ἀγνή», σὲ τρεῖς πράξεις.—Γρ. Ξενοπούλου «Ποπλόραρος», σὲ τέσσερις πράξεις.

Πρῶτὴ φορά παραχωρήθηκε ἀπὸ Νεοελλήνα θεατρικὸ συγγραφέα ἔργο του νὰ παιχθεῖ στὴν Κύπρο πρὶν ἀκόμα παιχθεῖ στὴν Ἑλλάδα, ὅπως συμβαίνει τώρα μὲ τὴν «Ἀγνή» τοῦ κ. Ἀγγελου Τερζάκη. Κι αὐτὸ εἶναι πολὺ τιμητικὸ γιὰ τὸ κυπριακὸ θέατρο, ἀλλὰ τὸ πού γεννᾶ κι ἀνάλογες ὑποχρεώσεις. Εἶναι πολὺ τιμητικὸ, γιὰτὶ ἕνας θεατρικὸς συγγραφέας τῆς ἀξίας τοῦ κ. Τερζάκη τὸ λογαριάζει, ὥστε νὰ ἐμπιστευτεῖ τὴν πρώτη διεργήνευση ἑνὸς ἔργου του σὲ Κύπριους ἦθοποιούς—πού πρὶ λίγο ἀκόμα ἦταν ἐρρασιτέχνες—καὶ γιὰτὶ δείχνει ἀκόμη

πώς ή πνευματική 'Ελλάδα προσβλέπει προς την Κύπρο μ' έχτιμηση για τὸ πνευματικὸ ἔργο ποὺ ἀθόρυβα ἐπιτελεῖται ἐδῶ. Ἀναμφισβήτητο ὅμως εἶναι πῶς τὴν τιμὴ τοῦτην χρῶστοῦμε πολὺ καὶ στὸ νέο σκηνοθέτη τοῦ «Νέου Λυρικοῦ», γιατί ἤξαιρε ὁ κ. Ἄ. Τερζάκης σὲ πόσο ἀξία χέρια παράδινε τὴν πρώτη ἐμφάνισι τοῦ ἔργου του.

Εἶπα ὅμως πῶς ἡ τιμὴ αὐτὴ μᾶς γεννᾷ κι ἀνάλογες ὑποχρεώσεις. Δὲν ἐπιτρέπεται πιά στὸ κυπριακὸ θέατρο νὰ πειραματίζεται χωρὶς μέσα καὶ περιεχόμενο, ν' ἀεροβατεῖ ἢ νὰ ἔχει ἐξωθεατρικὸς σκοποὺς καὶ κατευθύνσεις—προπάντων τὸ τελευταῖο. Πρέπει ν' ἀντιληφθεῖ πῶς οἱ 400 χιλιάδες Ἑλληνες τῆς Κύπρου περιμένουν ἀπὸ τοὺς ἐργάτες τοῦ κυπριακοῦ θεάτρου τὴν πραγματικὴ καλλιτεχνικὴ χαρὰ ποὺ δίνει τὸ ἀξιοθεάτρο, τὴν αἰσθητικὴ καὶ πνευματικὴ καλλιέργεια. Περιμένουν ἀκόμα νὰ δοῦν πῶς ἡ κυπριακὴ θεατρικὴ ζωὴ βαδίζει παράλληλο δρόμο μὲ τὴν ἑλλαδική, σὲ μικρότερο βέβαια ἀδερφι ἐκείνης, ὄχι ὅμως κι ἀνάξιο ἢ κακομαθημένο. Γι' αὐτὸ καὶ πρέπει τὰ μέσα των—ἔμψυχο καὶ ἄψυχο ὀλικό—νὰ τ' ἀναμορφώσῃ, νὰ τὰ πλουτίσῃ καὶ νὰ τ' ἀνουψώσῃ, ὥστε κάθε του νέα ἐμφάνισι νὰ εἶναι κ' ἓνα στέριον βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρός.

Κι ἀναμφισβήτητα μποροῦμε νὰ ποῦμε, πῶς τὶς ὑποχρεώσεις του αὐτῆς τὶς κατανοεῖ πλέρια τὸ κυπριακὸ θέατρο ἀπὸ ἓνα χρόνον, κ' ἐργάζεται εὐσυνειδήτα νὰ τὶς ἐκπληρώσῃ. Ἡ παρουσία τώρα στὴν Κύπρο ἐνὸς ἐμπειροῦ καὶ δυναμικοῦ σκηνοθέτη, τοῦ κ. Κ. Μιχαηλίδη, βοηθεῖ οὐσιαστικὰ τὸ κυπριακὸ θέατρο γιὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὶς μεγάλες του αὐτῆς ὑποχρεώσεις.

***

Ἡ «Ἀγνή» τοῦ κ. Α. Τερζάκη εἶν' ἓνα σύγχρονον ἀσιακὸ δρᾶμα, καλὸ χτισμένο καὶ ψυχολογημένο: Μιά κοπέλλα, ἡ Ἀγνή, ἀφήνει τὸ πλοῦσιον σπιτί της, γιὰ ν' ἀκολουθήσῃ τὸν ἀγαπημένο της, τὸ Μαρκάτο, ἓνα τυχοδιωχτικὸ τύπο, ποὺ σ' ἔξι μῆνες τὴν παρατάει καὶ φεύγει κυνηγώντας νὰ βρεῖ τὸν ἑαυτὸ του καὶ τύχη. Οἱ γονεῖς τῆς Ἀγνῆς τὴν ἀποκληρώνουν,

κι αὐτὴ γιὰ δεκάξι χρόνια παιδεύεται ἀξιοπρεπῶς καὶ μ' ὑπερηφάνια ν' ἀναθρέψῃ τὴν κοροῦλα της, γιατί τὴν ἄφσην ἔγκυο ὁ Μαρκάτος φεύγοντας. Ἐνας πλοῦσιος φίλος, ὁ Βερόσκος, ἀνακατεμένος κι αὐτὸς στὶς ὑποπτες δουλιές τοῦ Μαρκάτου, τὴν κάνει νὰ πιστέψῃ πῶς ὁ ἐραστὴς της πέθανε καὶ μάταια προσπαθεῖ νὰ τὴν πείσῃ νὰ γίνῃ γυναῖκα του. Ἡ Ἀγνή, παραδομένη στὴ σκληρὴ καὶ γλυκιὰ φροντίδα τῆς ἀνατροφῆς τῆς κόρης της, τῆς μόνης της πιά χαρᾶς, ἀρνίεται ἐπίμονα, σκοτώνοντας μέσα της κάθε ἄλλη προσωπικὴ χαρὰ. Κάποτε ὅμως ὁ Μαρκάτος ξαναγυρίζει, τσακισμένος κι ἀποτυχημένος, καὶ ζητάει νὰ ξαναπάρῃ τὴν Ἀγνήν καὶ νὰ ξαναρχίσῃ τὶς παλιές δουλιές του. Ἡ Ἀγνή ἀνοστατώνεται, γιατί φοβᾶται καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ της—σὰ νὰ τὸν ἀγαπᾷ ἀκόμη—προπάντων ὅμως φοβᾶται γιὰ τὴν κύρη της, ποὺ κάτι κληρονόμησε ἀπὸ τὴν ἀλήτικη ψυχὴ τοῦ ἀνάξιου πατέρα της, τοῦ πατέρα της ποὺ δὲν τὸν ξαίρει καὶ ποὺ τὸν θεωρεῖ πεθαμένο. Κι ὁ Μαρκάτος δὲν ξοῖρει πῶς ἡ Ἀγνή ἔχει παιδί, κι οὐτε πῶς τὸ παιδί αὐτό, ἡ Νινέτα, εἶναι κόρη του. Ἀντιστέκεται ἡ Ἀγνή στὸν πειρασμό, κι ὅταν σιγὰ σιγὰ μαθαίνει τὶς δολοπλοκίες τοῦ Μαρκάτου καὶ τοῦ Βερόσκου καὶ τὴν ἀμοιβαίους ἀγοραπωλησίαις ποὺ θῦμα της ἔπεσε αὐτὴ, ὀρθώνει σὰ μοῖρα καὶ τοὺς κεραυνώνει, ἀδιάφορο ἂν καίγεται κι αὐτὴ στὴν ἔκρηξί της. Ἀλλὰ τὴν ὥρα ποὺ σηκώνεται νὰ φύγῃ ἐξουθενωμένος ὁ Μαρκάτος, ἀνακαλύπτει τυχαῖα πῶς ἡ Νινέτα εἶναι κόρη του καὶ τὴ διεκδικεῖ μὲ πάθος ἔντονον. Παρακαλεῖ ἡ Ἀγνή, ἐκλιπαρεῖ καὶ σητλητεῖ καὶ αὐτὸ φωνάζει «πόσο δύσκολη εἶναι ἡ ἀρετὴ, γι' αὐτὸ ἀξίζει νὰ τὴ δοκιμάσῃ ὁ ἄντρας», καὶ κλαίει. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ὁ Μαρκάτος εἶναι ἀνένδοτος, ἀναγκάζεται νὰ τὸν ἀπειλήσῃ μὲ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν παλιῶν σκανδάλων του. Κι αὐτὸς, ἄοπλος πιά, χωρὶς κανένα στήριγμα, φεύγει ἀπειλώντας πῶς κάποτε θὰ ξαναγυρῶσῃ γιὰ νὰ πάρῃ τὴ Νινέτα. Ἡ Ἀγνή, τσακισμένη κι αὐτὴ, κατορθώνει ὅμως ν' αὐτοκυριαρχήσῃ καὶ νὰ σταθεῖ προστατευτικὴ στὴν κόρη της, ποὺ μαγεμένη ἀπὸ τὸ Μαρκάτο (δὲν

‘Α. Τερζάκη «‘Αγνή». Από την πρώτη πράξη.

τῶμαθε πῶς εἶν’ ὁ πατέρας) λυπᾶται γιατί αὐτός ἔφυγε γιὰ πάντα.

Εἶναι δύσκολο νὰ πεί κανένας ἂν ὁ τύπος τῆς ‘Αγνῆς εἶναι ἀληθινός, ἂν βρίσκεται τέτοια γυναίκα στὴ ζωὴ μας. Προπάντων εἶναι δύσκολο νὰ πιστέψει κανένας, ἂν, ὁ λόγος ποῦ δέχεται τὸ Μαρκάτο, εἶναι γιὰ νὰ προσπατέψει τὴν κόρη τῆς ἀπὸ τὴν καταστρεπτικὴ ἐπίδραση ἐνὸς τυχοδιώχτη κι ἄστατου πατέρα κι ὄχι ἡ ἐκδίκηση. Τὸ ἔργο, εἶναι ἀλήθεια, μᾶς πειθεῖ στὸ σημεῖο αὐτὸ καὶ μὲ τὴ δράση καὶ μὲ τὸ λόγος, μὰ ἡ ἀνθρώπινη φύση, ὅπως τὴν ξαίρουμε ἀπὸ τὴ σύγχρονη ζωὴ, γέρνει πρὸς τὴν ἐκδίκηση παρὰ στὴν ἀνιδιότεια προφύλαξη. Μὰ ἡ τέχνη δὲν ἀντιγράφει ἀπλὰ τὴ ζωὴ, ἀλλὰ καὶ τὴ διαπλάθει,—προπάντων τὴ διαπλάθει, γιὰ νὰ δώσει μὲ τὴν αἰθητικὴ συγκίνηση καὶ ξεχωριστοὺς, ἀνωτέρους ἢ κατωτέρους, τύπους ἀνθρώπων. ‘Εγὼ τουλάχιστο δέχομαι ὀλότελα φυσικὸ τὸν τύπο τῆς ‘Αγνῆς καὶ τόνε νιώθω ὑπαρχτὸ πιά. ‘Εκείνο ποῦ ἀμφισβητῶ εἶναι ἡ πιθανότητα—γιατί πιθανότη-

τα εἶναι κι ὄχι πραγματικότητα—τῆς ἄμεσης φυγῆς τοῦ Μαρκάτου ὕστερ’ ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τῆς ‘Αγνῆς πῶς θ’ ἀποκαλύψει τὰ πολιὰ του σκάνδαλα. ‘Ενας τύπος, καλλιεργημένος βέβαια κι ἀρκετὰ εὐαίσθητος, ἀλλὰ καὶ ψημένος ἀπὸ τὴν τυχοδιωχτικὴ ζωὴ, δὲν μπορεῖ εὐκόλα νὰ ὑποχωρήσει μπροστὰ σὲ μιὰ τόσο ἀδύνατη γιὰ τὶς σοτανικὲς ἱκανότητες τοῦ ἀπειλή. Τὸ δείχνει ἄλλως τε κι ὁ ἴδιος, ὅταν λέει πῶς θὰ ξαναγυρίσει ὀπωσδήποτε. ‘Επρεπε ὅμως πρόσκαιρα νὰ φύγει, γιὰ νὰ δικαιωθεῖ ἡ δύναμη τῆς ‘Αγνῆς. ‘Η ἀπειλὴ δηλαδὴ εἶναι μονάχα εὐρημα γιὰ τὴ λύση τῆς πλοκῆς.

Οἱ ἄλλοι τύποι εἶναι πολὺ ψυχολογημένοι καὶ στὸν τόπο τοῦ ὁ κανένας. Δὲν ξαίρω μονάχα ἂν δὲν εἶναι ὑπερβολικὴ ἡ ἀνεχτικότητα τοῦ Βερσάκου κ’ ἡ ἥρεμη ἀντίδρασή του, καὶ κάπως κωμικὴ ἢ ἄκαιρη κάποτε ἐπανάληψη τοῦ «παρακαλῶ», προπάντων ὅταν τελειωτικὰ φεύγει στὴν τρίτη πράξη. ‘Η στάση του φέρνει ἄκαιρα τὸ γέλιο, ἐκεῖ ποῦ μιὰ βاريὰ ἀτμόσφαιρα πιέζει τὰ στήθια.

‘Ὅστόσο ἡ «‘Αγνή» εἶν’ ἕνα καλο-

Α. Τερζάκη «Αγνή». Από την τρίτη πράξη.

χτισμένο έργο. Φαίνεται άμέσως πώς είναι γραμμένο από έμπειρο και μαστορικό χέρι. Τεχνικά είναι καλά δουλεμένο και στο γενικό του σχέδιο και στις λεπτομέρειες του. Ο διάλογος του, γοργός και φυσικός, χωρίς περιττολογίες και κουραστικές περιγραφικότητες, είναι ή με τό λόγο ζωντανή έκδήλωση ψυχών κι όχι ή επίπολαιη περιγραφή ψυχικών ή άλλων καταστάσεων. Ο λόγος συχνά πλημμυρίζει από άνεπιτήδευτη ποίηση, κ' ή σκέψη συμπυκνώνεται σ' έπιγραμματική πολλές φορές έκφραση. Οι χαρακτήρες είναι καθαρά διαγραμμένοι όχι μόνο με τό λόγο αλλά προπάντων με τή δράση τους. Κ' ή δραματική σύγκρουση, διαποτισμένη με τεχνικώτατες τραγικές είρωνειες, φωτίζει έντονα τήν προσωπικότητά τους χωρίς νά τή διαθλά.

Δέν είχα τήν εύτυχία νά δώ τό προηγούμενα θεατρικά έργα του κ. Τερζάκη, πού τόσο καλήν ύποδοχή βρήκανε στην Έλλάδα. Όμως κι από τήν «Αγνή» φαίνεται καθαρά πώς ό κ. Α. Τερζάκης είναι ό σημαντικώτερος από τους θεατρικούς συγγραφείς τής γενιάς του.

Όσο για τήν έρμηνεία τής «Αγνής» από τό «Νέο Λυρικό» άδίσταχτα μπορούμε νά πούμε πώς ήταν έξαιρετική. Κάτω από τή φωτισμένη καθοδήγηση του κ. Κ. Μιχαηλίδι, οι φιλότιμοι ήθοποιοί του «Νέου Λυρικού» άποκάλυψαν τίς αξιόλογες Ικανότητες των όχι έκρηχτικά και άστάθμητα αλλά συντονισμένες σ' ένα άρμονικό σύνολο. Άμέσως βλέπει κανένας τήν πειθαρχία του συνόλου—τό καλό αυτό γνώρισμα τό διαπιστώσαμε από τή «Βαβυλωνία» κιόλας, τό πρώτο έργο πού παρουσίασε ό κ. Κ. Μιχαηλίδης. Η όρθή άρθρωση, ό καθαρός και φυσικός τόνος τής φωνής, ή έλεύθερη, ή άνετη και φυσική κίνηση, ή χειρονομία, ή γκριμάτσα, μελετημένα όλα κι άνεπιτήδευτα, δημιουργούσαν κάθε φορά τήν κατάλληλη άτμόσφαιρα στις έναλασσόμενες ψυχικές καταστάσεις των προσώπων του έργου.

Μέ τήν «Αγνή» έκανε τό ντεμπούτο τής ή δ. Άριάδνη Φραντζεσκάκη, πού μόλις άποφοίτησε από τή δραματική σχολή Δ. Ρζντήρη. Κ' ή πρώτη τής αύτη έπίσημη εμφάνιση άναμφισβήτητα ήταν θριαμβευτική. Ένσάρκωσε τήν Αγνή με όλοκληρωμένη κατανόη-

ση και ζωντάνια, συγκρατημένα κ' έ σωτερικά. Γίομιζε τή σκηνή μέ τήν παρουσία της, κι άχτιδοβολούσε από δύναμη κ' έπιβολή, από όμορφιά και πικρή πείρα, όπως, φαντάζομαι, θέ λησε τήν 'Αγνή ό συγγραφέας 'Η δ. Φραντζεσκάκη άποτελεί πολύτιμο άπόκτημα για τό Κυπριακό θέατρο.

'Αλλά και οι δικοί μας ήθοποιοί ζωντάνεψαν έξαιρέτα τούς ρόλους των. 'Ο Χάρης ως Μαρκάτος, ό Νίκος ως Βεροσάκος, ή Στάλα ως Νινέτα, ό Θρασσυβουλίδης ως Μιλιος είχαν τήν καλύτερη τους εμφάνιση ως τώρα. 'Ολοι δείξανε πώς νιώσανε σωστά τό ρόλο τους και κατόρθωσαν νά τόν άποδώσουν ζωντανά και μέ τέχνη. 'Ολοι παρουσίασαν μιά φανερή εξέλιξη και πρόοδο σε κάθε έκδήλωση τής ήθοποιίας. Τούς μικρούς των ρόλους ή Μουζούρη, ή Μαρούλα και ή 'Ελις τούς κρατήσανε φιλότιμα.

Τά σκηνικά τοϋ κ. Τηλ. Κάνθου, λιτά και φωτεινά, πλαισίωσαν μ' άπλότητα κ' εύγενικό τόνο τό έργο.

Γενικά ή παράσταση τής «'Αγνής» άποτελεί για τήν Κύπρο σημαντικώτα το θεατρικό γεγονός. 'Ο κ. "Αγγελος Τερζάκης μπορεί νά μένει ήσυχος πώς ή Κυπριακή σκηνή δέν πρόδωσε τό έργο του.

***

'Ο «Ποπολάρος» τοϋ κ. Γρ. Ξενόπουλου ήτανε, από τεχνική άποψη, μιά καλή συνέχεια για τό «Νέο Λυρικό». Τό χαριτωμένο αυτό έργο μέ τήν κοινωνική πάλη για ύπόβαθρο και τόν έρωτα για πλαίσιο, έδωσε τήν εύκαιρία στον κ. Κ. Μιχαηλίδη νά μās δείξει πάλι τις έξαιρετικές σκηνοθετικές Ικανότητές του. 'Ολοι οι ήθοποιοί νιώσανε σωστά τό ρόλο τους και τότε ζωντάνεψαν φυσικά, μέ άρθρωση καθαρή και κινήσεις φυσικές και άνετες, μέ πλείρια τή συμμετοχή τους στη δράση, κι όταν δέ μιλούσαν. 'Η έντατική διδασκαλία κ' ή καλή καθοδόςηση τοϋ σκηνοθέτη, τούς έχει άνεβάσει ψηλότερα στη θεατρική τέχνη, και τούς έκανε Ικανούς νά δείξουν τά πραγματικά καλά πρόσόντα τους. 'Ο Νικολούδης ως Κόντε-Ντιμάρας, ό Παντελίδης ως για-

τρος Μαρινέρης, ή Χρυσούλα ως Ζαμπέλλα, ή Μουζούρη ως Κοντέσσα, πρό πάντων όμως ό Χάρης ως Ζέππος κι ό Θρασσυβουλίδης ως Ρόμπερτ είχανε πραγματικά δημιουργήσει περιφήμα τούς ρόλους των. 'Αλλά και οι άλλοι ήθοποιοί στοϋς μικρότερους ρόλους των παίξανε πολύ άνετα και φυσικά. 'Η Μορούλα μόνάχα βιάζεται πολύ ακόμα όταν μιλάει και γ' αυτό κάποτε δέν ξεκαθαρίζουνε τά λόγια της' αλλά είχε κι αύτή μιάν αισθητότητα καλή εξέλιξη.

'Η δ. Φραντζεσκάκη στο ρόλο τής σκερτζόσας, τής πολυχαϊδεμένης και τής έρωτευμένης "Ελντας δημιούργησε ένα έξαιρετικό τύπο, φυσικό, άνθρώπινο και συμπαθητικό. Είναι άλήθεια πώς τό άνάστημά της είναι πολύ ψηλό για τό πεταχτό και ξεγυοισαστο κορίτσι που είναι ή "Ελντα —στη μικρή μάλιστα σκηνή τοϋ «Νέου Λυρικού» φαίνεται ψηλότερη— παρουσίασε ωστόσο μέ μοναδική έπιτυχία τή διαβολιά και τή χάρη τής "Ελντας, τις ζωηρές μεταπτώσεις της χαράς και πόνου.

Στην έπιτυχία τής παράστασης συντέλεσανε πάλι πολύ οι σκηνογραφίες τοϋ κ. Κάνθου —χαρακτηριστικώτατη ή πρώτη, και ποιητική— καθώς κ' οι ένδυμασίες, —πολύ μελετημένες και σχεδιασμένες πάνω σε πρότυπα τής έποχής—που δημιούργησαν μαζί μέ τό coulleur locale και τήν κατάλληλη άτμοσφαιρα τοϋ έργου.

Μιά παρατήρηση μόνάχα : ή σκηνή χρειάζεται περισσότερο φως, προπάντων στα προστινά πλάγια άκρα, γιατί καθώς είναι σιηνή και τά πρόσωπα προχωρούνε στο προσκήνιο, πολλές φορές πέφτουν στο μισοσκόταδο και δέ διακρίνονται οι αλλαγές στη φυσιογνωμία των.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ

ΓΑΛΛΙΚΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

'Η παραίτηση τοϋ Ζωρζ Ντυομέλ από τή θέση τοϋ Ισόβιου Γραμματέα τής Γαλλικής 'Ακαδημίας, έξακολουθεί ν' άπασχολεί όλους τούς κύκλους των διανοομένων. 'Ο «Είκοστός Αίώνας» γράφει: «'Ο Ντυομέλ κούρσστηκε άπό τις έκλογικές κομπίνες που δέν έχουνε καμιά σχέση μέ τή φιλολογία

και λυπήθηκε βλέποντας τους περισσότερους συγγραφείς, τους πιο αντιπροσωπευτικούς της Γαλλικής σκέψης, να γυρίζουν τη ράχη στο Παλάτι του Μαζαρίνου—γιατί δεν τους ξεφεύγει πώς πολλοί από τους γηραιότερους 'Αθανάτους, τους θεωρούν ανεπιθύμητους. Πρόκειται για μία χειρονομία που τιμά τον συγγραφέα του «Πολιτισμού» και ίσως θα την ακολουθήσει κάποια άλλη, που ο κρότος της θα είναι ακόμα πιο δυνατός».

Ο ίδιος τόνος έπικρατεί στ' αναρίθμητα εθνικά σχολία για την παραίτηση του Ντυαμέλ, που έγινε άφορμη ν' άκουστούν πολλές άποψεις, άλλες εθνικές και άλλες—οι πιο πολλές—δυσμενείς για τη Γαλλικήν 'Ακαδημία. Σ' ένα άρθρο δημοσιευμένο στο «Σταυροδρόμι» και που έχει για ύπογραφο «Ένας από τους Σαράντα», αναφέρονται τα ακόλουθα: «Η Γαλλική 'Ακαδημία, παρά τη μεγάλη της ηλικία και παρ' όλα δσα λέγουν οι κακόγλωσσοι, έξυπνρητεϊ άποτελεσματικά το έθνικό γόητρο, χωρίς να γίνεται βαρος σέ κανένα. Είναι το στεφάνι της 'Ολυμπιακής έληας... Δυστυχώς η 'Ακαδημία, συνεχίζοντας μία ώρισμένη παράδοση ευγένειας, δεν αγαπά τους συγγραφείς που είναι μπλεγμένοι σέ βίαιους άγώνες και διατάζει νά δεχθεί τους «έκτος νόμου», δσο μεγάλοι και άν είναι οι τίτλοι τους».

—Οι πέντε νέοι Γάλλοι 'Ακαδημαϊκοί που έχουν έκλεγεί στις 14 του Φλεβάρη, είναι ο όγδοντάρης ισόβιος Γραμματέας της «'Ακαδημίας των ήθικών και πολιτικών έπιστημών» βαρώνος Σελιέρ, ο δημοσιογράφος και συγγραφέας Ζάν Ταρώ (άδελφος του Ζερόμ Ταρώ), ο καθηγητής Ρομπέρ ντ' 'Αρκούρ, ο άνατολιστής Ρενέ Κρουσσέ και ο Ιστορικός του Μεγάλου Ναπολέοντα 'Οκτάβ 'Ομπρ.

Λέγεται πώς ο στρατηγός ντε Γκώλ, πριν έγκαταλείψει την άρχή, είχε έκφράσει την έπιθυμία νά δει ως 'Ακαδημαϊκούς τους Πώλ Κλωντέλ, 'Αντρέ Ζιντ, Ροζέ Μαρτέν ντυ Γκάρ, Ζάκ Μαριταίν, Ζάν Πωλάν, 'Ελυάρ, 'Αρακόν και Μαλρώ.

—Με την εύκαιριαν της εισόδου του 'Οκτάβ 'Ομπρ στην 'Ακαδημία, η έβδομαδιαία «'Αθηνα» του Παρι-

σιου, δημοσιεύει τις ακόλουθες δηλώσεις του προς ένα από τους φιλολογικούς συνεργάτες της: «Τό ταξίδι στην 'Ελλάδα είναι το ώραιότερο που μπορούν νά κάμουν δσοι μπαίνουνε στη ζωή. 'Εκείνο που μέ συγκινεί περισσότερο από κάθε τι, είναι η 'Ακρόπολη. "Όλα φαίνονται περιττά, όταν ένας βρεθεί μπροστά σέ μία τέτοια τελειότητα Πόσο μεγάλη ένθάρρυνση που είναι τό προσώνημα στον Παρθενώνα και στο Ναό της 'Απτέρου Νίκης» που είναι τόσο μικρός στις διαστάσεις του, μέ τόσο μεγάλος στην τελειότητα που έχουν οι αναλογίες του Πάνω σ' αυτόν τό μαρμαρένιο λόφο, νιώθουμε την άλληλεγγύη των λαών ανάμεσα στους αϊώνες».

—Στις 23 και 24 του Φλεβάρη συνήλθε στο Παρίσι, το 'Εθνικό Συμβούλιο της 'Εθνικής Ένωσης των Διανοουμένων, κάτω από την προεδρία του Ζωρζ Ντυαμέλ και του Ζάκ Τρεφουέλ, διευθυντή του 'Ινστιτούτου Παστέρ. Ο Γενικός Γραμματέας Ζολιό—Κιουρί, αναλύοντας τη δράση της 'Εθνικής Ένωσης, έτόνισε πώς ο σκοπός της είναι «νά γίνει ο πνευματικός εκπρόσωπος της Γαλλίας, που πρέπει νά παρουσιάσει παντού την άληθινή μορφή της Γαλλίας και νά την κάμει γνωστή, σεβαστή και αγαπητή. Η Γαλλία, έσυνέχισε, είναι η χώρα της έλευθερίας και η όγάνωση μας πρέπει νά δράσει σαν ένας πιστός έπερσπιστής των δικαιωμάτων του 'Ανθρώπου, που άπάνω τους στηρίζεται κάθε άνεξάρτητη πνευματική ζωή».

Ένας από τους σπουδαιότερους όμιλητές του Συνεδρίου ήταν ο 'Αρακόν, που μίλησε μέ τό μεγαλύτερον ένθουσιασμό για τό έργο του Ντυαμέλ.

—Τό βιβλία που έξακολουθούν νά έκδίδονται μέ θέμα την 'Αντίσταση, τον πόλεμο και την αίχμαλωσία, άποτελούν ένα μεγάλο μέρος της Γαλλικής παραγωγής. Ο κριτικός Φερνάντ Περντριελ έκφράζει τη γνώμη πώς ο κόσμος έχει κάπως κουραστεί άπ' αυτά και νιώθει την άνάγκη νά ξεχάσει τά μαύρα πολεμικά χρόνια. Ένα παρόμοιο φαινόμενο, γράφει, παρατηρήθηκε και στα 1919.

Σχετικά με τὸ θέμα τῆς Ἀντίστασης στὴ Γαλλικὴ φιλολογία, ὁ κριτικὸς Τιερό Μολιγιέ γράφει στὸν «Ἰούλιο» — πού ἐκπροσωπεῖ τὴν ὀργάνωση «Ἐθνικὴ Ἐνωση τῶν Ἀγωνιστῶν Μακί τῆς Γαλλίας» — πῶς τὸ μεγάλο ρομάντο τῆς Ἀντίστασης δὲν ἔχει ἀκόμα γεννηθεῖ καὶ ἐκφράζει τὴ γνώμη πῶς οὔτε πρόκειται νὰ γεννηθεῖ πρὶν περάσουν εἴκοσι ἢ τριάντα χρόνια.

—Μὲ τὴν ἐπικείμενη ἀναχώρηση ἀπὸ τὴ Γαλλία τῆς Γαβριέλλας Μιστράλ, πού τιμῆθηκε μὲ τὸ βραβεῖο Νόμπελ, οἱ ἐφημερίδες κοί τὰ περιοδικὰ δημοσιεύουν συνεντεύξεις μαζί τῆς καὶ ἄρθρα γιὰ τὸ ἔργο τῆς. Στὴ μεγάλην αὐτὴ ποιητρία τῆς Χιλῆς, πού ἀπὸ χρόνια πολλὰ λείπει ἀπὸ τὴν πατρίδα τῆς, ἀρέσουν πολὺ τὰ ταξίδια καὶ δείχνει ξεχωριστὴ πρότιμη σὲ τίς γεωγραφικὰ μελέτες. Στὸ τελευταῖο τεύχος τοῦ περιοδικοῦ «Ποίηση 46» δημοσιεύονται μερικὰ γλυκύτατα ποιήματα τῆς, μεταφρασμένα ἀριστοτεχνικὰ ἀπὸ τὸν Ζώρζ Πιγεμάν.

Στὸ ἴδιο περιοδικὸ δημοσιεύονται καὶ ποιήματα τοῦ Ἐλυάρ. Ὁ κριτικὸς τῆς «Μαχόμενης Γαλλίας», παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ μερικοὺς στίχους («ἡ νύχτα εἶν' ἕνα σῶκο κ' ἡ ἀνάμνησ' ἀλάμπια εἶναι μὴ καλὴ πληγὴ») γράφει πῶς «τὰ ποιήματα αὐτὰ εἶναι ἀπρόσιτα στὴ μέτρια διανοητικὴ κότητα μας».

—Ἡ Ἀμερικανικὴ φιλολογία — πού τόσο πολὺ διαφέρει στὰ θέματα καὶ στὴν τεχντροπία ἀπὸ τὴ Γαλλικὴ — ἔγινε πολὺ τῆς μόδας στὴ Γαλλία. Ὁ Ἔρνεστ Χέμιγκουεϋ, πού ἔγραψε τὸ «Γιὰ ποῖον χτυπᾶ ἡ καμπάνα», εἶναι ἀπὸ τοὺς πιὸ ἀγαπημένους συγγραφεῖς τοῦ Γαλλικοῦ κοινοῦ καὶ τὸ τελευταῖο του βιβλίον «Νάχεις ἢ νὰ μὴν ἔχεις» μεταφρασμένο ἀπὸ τὸν Μαρσέλ Ντυαμέλ, ἐσημείωσε καλὴν ἐπιτυχία. Σ' αὐτὸ ὁ Χέμιγκουεϋ περιγράφει τὴν περιπετειώδη ζωὴ ἑνὸς ψαρᾶ τῆς Ἀβάνας, πού γιὰ νὰ ζήσει τὴ γυναῖκα του καὶ τίς κόρες του, κάμνει κάθε εἶδους λαθρεμπόριο.

Ἀνάμεσσοι σ' Ἀμερικανικὰ βιβλία πού ἔχουν κυκλοφορήσει σὲ Γαλλικὴ μετάφραση κατὰ τοὺς τελευταίους δύο μῆνες, ξεχωρίζουν «Τὸ δένδρο

τῆς Ἰουδαίας» τῆς Κατερίνας — Ἄννας Πόρτερ καὶ «Ποῖος θὰ εἶναι ὁ αὐριανὸς κόσμος» τοῦ ἱστορικοῦ Κάρλ Μπαϊκερ.

—Ἡ Ἑλλάδα ἔχει προσφέρει τὸ μάρμαρο πού θὰ χρησιμοποιηθεῖ γιὰ τὸ ἀγαλμα τοῦ Πῶλ Βαλερύ. Ἡ κυρία Βαλερύ ἐχαιρέτησε τὴν προσφορά «ὡς ἕνα σύμβολο τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ πού ἐγέννησε τὸ δικό μας καὶ μὴν ἐκδήλωσε σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἄνδρα τῆς. Ὁ Πῶλ Βαλερύ, εἶπε, εἶχε μῆσα τὴν ἀγάπη τῆς καθάριας οὐλῆς (matière pure) καὶ τῶν τέλειων μορφῶν, πού τὸ πιὸ ἀριστουργηματικὸ ὑπόδειγμα τοὺς τὸ εὑρίσκει στὴν Ἑλληνικὴ τέχνη».

Κ. ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Τὸ Γενάρη ἔγιναν ἀπὸ τὸ Ῥαδιοφωνικὸ Σταθμὸν τῶν Ἀθηνῶν στὴν ὥρα τῶν Κυπρίων, κάθε Τρίτη βράδυ, οἱ ἐξῆς ἐκομπές: «Κυπριακὰ Δίστιχα» μὲ ἀπαγγελία τῆς Κας Σφακιανῆ καὶ τὰ ἴδια δίστιχα μεταφρασμένα στὴν Πανελληνία δημοτικὴ ἀπὸ τὸν κ. Λανίτη μὲ ἀπαγγελία τῆς τῆς Δίδας Ἄννας Ψυλιανοῦ.

Ἡ Ἐκπαίδευση στὴν Κύπρο, ὁμιλία τοῦ κ. Μιχαηλίδου — Νουάρου. «Τὶ ἀπέγιναν οἱ Φράγκοι τῆς Κύπρου», ὁμιλία τοῦ κ. Ν. Κλ. Λανίτη. «Τσατισμάτα», μὲ ἀπαγγελία τῆς Κας Μαρούλλας Μπενᾶ καὶ τοῦ κ. Τ. Μ. Φραγκοῦδη, παρμένα ἀπὸ τὴ συλλογὴ τοῦ κ. Ἀντώνη Κλόκαρη.

—Προσεχῶς θὰ γίνουν καὶ ἄλλες ὁμιλίαι σχετικὰ μὲ διάφορα Κυπριακὰ θέματα ἀπὸ τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς Νίκο Βέη καὶ Σπύρο Μελά καὶ ἀπὸ τὸ δημοσιογράφον κ. Ἀγγελομάτη.

—Στὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ Παρνασοῦ μίλησε μπροστὰ σὲ μεγάλο πλῆθος ἡ Κα Ἀθηνᾶ Ταρσοῦλη μὲ θέμα «Τὰ Δωδεκάνησα». Τὴ διάλεξιν ἐποίκιλαν φωτεινὲς εἰκόνας μὲ κουστούμια τῶν Νησιῶν ζωγραφισμένα ἀπὸ τὴν Κα Ταρσοῦλη, μὲ ἀπαγγελίας δημοτικῶν Δωδεκανησιακῶν τραγουδιῶν καὶ με τραγούδια Ροδίτικα. Τὴ διάλεξιν τίμησε ὁ Ἀντιβασιλεὺς.

—Στις 31 τοῦ Γενάρη ἔκλεισε ἡ ἔκθεσις τοῦ Βιβλίου στὸν «Παρνασό»,

πού κράτησε δύο μήνες. Μίλησε ἡ Κα Ταρσοῦλη μὲ θέμα «τὸ Τουριστικὸ Βιβλίον». Ἐπειτα μίλησε ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐκθέσεως κ. Καλογερόπουλος καὶ ἔκανε τὸν ἀπολογισμὸ τῆς. Ἔτσι μάθαμε ὅτι ἡ Ἐκθεση εἶχε 5000 ἐπισκέπτες καὶ ἀγοραστὶκαν ββλία ἀξίας τριῶν ἑκατομμυρίων δρχ πού ὅμως δὲν κάλυψαν τὶς δαπάνες. Ὁ κόσμος δὲν εἶχε μεγάλη ἀγοραστὶκὴ δύναμη. Μετὰ τὸν κ. Καλογερόπουλο, ἀπαγγέλληκαν ποιήματα ἀπὸ τὴν Κα Ταρσοῦλη, τὴν Κα Μαρσέλου καὶ τὸν κ. Τάκη Φραγκοῦδη.

—Οἱ Συμφωνικὲς Συνουλίαι τῆς Κρατικῆς ὀρχήστρας ἐξακολουθοῦν κάθε Κυριακῇ πρῶτῃ μὲ ἀφάνταστη κοσμοσυροή. Ἐπιθεωρητὴς τῆς Ὀρχήστρας οἱ κ. κ. Θ. Βαβογιάννης, Φ. Οἰκονομίδης καὶ Λυκούδης.

—Ἡ Ἐθνικὴ Λυρικὴ Σκηνὴ παίζει στὰ Ὀλύμπια τὴν «Ἀρπαγὴ ἀπὸ τὸ Σαράϊ» τοῦ Μότσαρτ, τὴ «Χώρα τοῦ Μετιδιόματος» τοῦ Λέχαρ καὶ τὴν «Ἀνατολή» τοῦ Καλομοίρη.

—Τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο παίζει ἔπανα, λήψεις: τὸ «Μπλόκ» τοῦ Βενέξη καὶ τὸν «Ἐπιθεωρητὴ» τοῦ Γκόγκολ.

—Τὸ συγκρότημα τῆς «Αὐλαίας» στὸ Ρεξ παίζει τὸν «Ἀνθρωπὸ τοῦ Διαβόλου» τοῦ Μπέρναρ Σώ.

—Στῆς Ἀλικῆς, ὁ θίασος Μουσοῦρη—Ἀνεμογιάννη παίζει τὸ Αὐστριακὸ σεξουαλιστικὸν ἔργο «Ἐρωτικὸ Γαϊτανάκι», πού εἶναι μιά σειρά σκέτς βασισμένα στὴ γνωστὴ Φροΐντικὴ θεωρία τῆς γενετήσιας ὀρμῆς.

Ἀθήνα, Φλεβάρης 1946.

Τ. Φ.

Στὶς 7 τοῦ Φλεβάρη μίλησε στὴν αἴθουσα τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὁ Ἄγγλος Βυζαντινολόγος καθηγητὴς Runciman μὲ θέμα «Βυζαντινὴ Ἐκπαίδευση». Ἀφοῦ ἔκανε μιά ἱστορικὴ ἀνασκόπηση τῆς παιδείας στὸ Βυζάντιον, ὑποστήριξε πῶς ἡ Βυζαντινὴ παιδεία ἦταν ἀσύγκριτα ἀνώτερη ἀπὸ τὴ σύγχρονη τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ ἀρκετὰ ἑαπλωμένη. Ὑστερα τόνισε τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῆς: θρησκευτικὴ ἐπίδραση, ἐμμονὴ στοὺς ἀρχαίους τύπους καὶ στὴν ἀρχαία μορφή, πρᾶγμα πού ἐπηρεάσε πολὺ τὴ λογοτε-

χνικὴ ὅσο καὶ καλλιτεχνικὴ παραγωγὴ τοῦ Βυζαντινοῦ.

20.2.46. Μίλησε στὸν Παρνασσὸ ὁ κ. Ζακωθινός μὲ θέμα: «Πνευματικαὶ σχέσεις τῶν Βυζαντινῶν καὶ Ἀράβων». Τὸ πρῶτο συνθετικὸ τοῦ Ἀραβικοῦ κόσμου εἶναι τὸ Βυζάντιον· τὸ δεύτερον ὁ Περσικὸς κόσμος. Ἡδη πρῶτον ἀναγεννηθοῦν ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ δογματὰ αἱ Ἀραβες δανεισθηκαν διάφορα στοιχεῖα ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς (Μονοφυσίτες). Τὰ δύο προβλήματα τοῦ Ἰσλάμ ἦσαν α') ἐνοποίηση τοῦ ἀμαλγώματος τῶν λαῶν πού ἐκίνησε β') ἡ διοίκησή τους. Ἔτσι οἱ Ἀραβες μανθάνουν τὸ λογικῶς σκέπτεσθαι ἀπὸ τὸ Βυζάντιον καὶ μυοῦνται ἀμέσως ἢ ἐμμέσως εἰς τὴν Συρίαν, τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Περσίαν. Μὲ τὸ τέλος τοῦ 8ου αἰῶνα καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ 9ου διαδίδονται τὰ κλασσικὰ κείμενα (Βαγδάτη—Ἀλῆ Μαμούτ). Ὁ κύριος συντελεστὴς τῆς Ἀραβικῆς ἀναγέννησης εἶναι ἡ ἀνάκλυψη τοῦ Ἀριστοτέλη. Τὸ μόνο πού δημιούργησαν οἱ Ἀραβες ἦταν μερικὲς παρατηρήσεις πού πρόσθεσαν στὰ κείμενα. Ἀπὸ τὸν 11ο αἰ. ἐμφανίζονται δείγματα Ἀραβικῆς ἐπίδρασης στὸ Βυζάντιον (οἱ «μεταναστεύσεις» τοῦ Κρούμπαχερ). Στὴν Τραπεζοῦντα ἰδρύθηκε ἀκαδημία πού εἶχε στενὲς πνευματικὲς σχέσεις μὲ τοὺς Ἀραβες (13ος αἰ.) Τὴν ἴδια ἐποχὴ στὸ Βυζάντιον ἔχουν μεγάλη λαϊκότητα μερικὲς μεταφράσεις ἀπὸ τὰ Ἀραβικά. Ἀπὸ τὶς συγκρούσεις τῶν δύο κόσμων γεννήθηκε ὀλόκληρη φιλολογία λαϊκῆ καὶ λόγια καὶ οἱ στίχοι δύο χῶρες (Τελεμά ὁ δὲ δύο ἐπικοὺς κύκλους, πεζὸ μυθιστόρημα τοῦ Ζαγίτ Μπατάλ, ἀκριτικὸ ἔπος κ.λ.π.).

25.2.46. Στὴν αἴθουσα τοῦ Παρνασσοῦ διοργανώθηκε ἀπὸ τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἐταιρεία μνημόσυνον τοῦ γλωσσολόγου Γ Χατζιδάκι. Ὑστερα ἀπὸ τὴν εἰσαγωγικὴ ὁμιλία τοῦ προέδρου κ. Ἀμάντου μίλησε γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Χατζιδάκι ὁ διευθυντὴς τοῦ ἱστορικοῦ Λεξικοῦ κ. Ι. Παπαδόπουλος.

Τὴν ἴδια μερὰ στὴν ἴδια αἴθουσα μίλησε κ' ἡ Ἀθ. Ταρσοῦλη γιὰ τὴ «Μεσαιωνικὴ καὶ σύγχρονη Ρόδος».

—Στὸν Παρνασσὸ ἀνοίξε κ' ἡ ἔκθεσις ζωγραφικῆς τῆς Σ. Πολυχρονιάδη.

Είναι μιά σειρά μικρά έργα από την κατοχή που σου δίνουν την εντύπωση της προχειρότητας και της ἀφροντισιάς παρ' ὅλο που τὰ θέματα της θὰ μπορούσαν νὰ συγκινήσουν.

27.2.46. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἔκανε φιλολογικὸ μνημόσυνο τοῦ Κωστή Παλαμά με τὴν τρίτη ἐπέτειο τοῦ θανάτου του. Μίλησε ὁ ποιητὴς κί' ἀκαδημαϊκὸς Σ. Σκίπης. Ὁ καθ. κί' ἀκαδημαϊκὸς Ν Βέης ἀφιέρωσε ἐπίσης τὸ μάθημα τῆς μέρας στὸ ἔργο τοῦ μεγάλου ποιητῆ. Ὁ Σύνδεσμος Λογοτεχνῶν τιμῆσε τὸν ποιητὴ με ἐπιμνημόσυνη τελετὴ στὸν τάφο του.

23.4.6. Μίλησε στὴ σειρά τῶν διαλέξεων τῆς Ε. Β. Σ. στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ὁ Μιχ. Μιχαηλίδης—Νουάρος με θέμα: «Ἡ Δωδεκάνησος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Φραγκοκρατίας». Ὁ ὁμιλητὴς ἔδωσε μιά ξερὴ ἱστορικὴ ἀφήγηση τῆς περιόδου που ἐξέτασε. Στὴ σειρά αὐτὴ στis 9 τοῦ Μάρτη θὰ μιλήσει ὁ κ. Ι. Παπαδόπουλος με θέμα: «Κάρολος Ντίλ, ὁ ἐκλιπὼν μέγας Βυζαντινολόγος».

ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ. Σαλακροῦ: Ἡ Γῆ εἶναι οὐραία. Μιφρ. Καρθαίου. Σκηνοθ. Καραντινοῦ. Σκηνογρ. καὶ κοστοῦμια Βασιλείου. Μιά παράσταση ἀνομοιομορφη κί' ἀποτυχημένη. «Ὅταν τὸ ἴδιο ἔργο δὲν μπορεῖ νὰ μιλήσει στὴ ψυχὴ μας καὶ νὰ δικαιωθεῖ μονάχο του, τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ τὸ σώσει. Ἐίχομε ἓνα ἔργο μυστηριώδες, κομματιασμένον σὲ τισες ἀνόμοιες σκηνές, ἀναχρονισμένο στὴν οὐσία του καὶ μ' ἓνα ἀδικαιολόγητο ξετύλιγμα που μᾶς ἔφερνε σύγχυση κί' ἀδημονία (μάλιστα με τοὺς μακροὺς μονόλογους τοῦ Σαβοναρόλα). Ἡ μιφρ., ἡ σκηνοθεσία, οἱ σκηνογραφίες, τὰ κοστοῦμια καὶ μερικοὶ ἠθοποιοὶ καλοὶ, μὰ τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἦταν βολετὸ ν' ἀλλάξει.

ΕΝΩΜΕΝΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ. Ἴρβιν Σόου: Θάφτε τοὺς νεκρούς. Μιφρ. καὶ Σκηνοθ. Γ. Σεβαστιογλου. Μιά παράσταση ἀπλῶς ἐπίκαιρη που δὲ μᾶς ἔκανε νὰ τὴ συμπροσέσουμε καθόλου σάν τέχνη. Οὔτε τὸ ἴδιο τὸ ἔργο τοῦ Ἀμερικανοῦ συγγραφέα, γραμμένο στὰ 1936, οὔτε κί' ἡ παράσταση τῶν Ἐνωμ. Καλ. νομίζω πὺς μῆκαν στὸ κατῶφλι τῆς ἀληθινῆς τέ-

χνης. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἴσαμε τὸ τέλος εἴχομε «ἐπί σκηνῆς» μιά φτηνὴ ρητορεία ἐνάντια στὸν πόλεμο, μιά σειρά ἀπίθανες καὶ κουραστικὲς κουβέντες τῶν ζωντανῶν με τοὺς νεκρούς στρατιώτες, που ἐνῶ πέθαναν στὸν πόλεμο δὲν δέχονται νὰ κατακλιθοῦν γιὰ νὰ τοὺς ἐνταφιάσουν.

N. X. K.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ—ΤΥΠΟΣ

—Στὴν «Καθημερινή» Ἀθηνῶν 26. Μάρτη ἀναγράφονται τὰ βραβεῖα καὶ μετὰλλια που ἀπονέμει ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν κατὰ τὴν πανηγυρικὴ τῆς συνεδρία κατὰ τὴν ἐθνικὴ γιορτὴ τῆς 25 Μάρτη. Μεταφέρουμε ἐδῶ ὅτι ἀναφέρεται στὴν Κύπρo: «Ἐπίσης βραβεῖον ἀπονέμει ἡ Ἀκαδημία καὶ εἰς τὸ κυπριακὸν περιόδικον «Κυπριακὰ Γράμματα», διότι κατέστη ἐκφραστικὸν ὄργανον ἀνωτέρας πνευματικῆς ζωῆς ἐν Κύπρῳ—Βραβεῖον ἀπονέμει ἡ Ἀκαδημία καὶ πρὸς τὰς «Κυπριακὰς Σπουδὰς», ἐκδομένης ἐν Λευκωσίᾳ ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας Κυπριακῶν μελετῶν καὶ περιέχον ἀδοτηρῶς ἐπιστημονικὰς μελέτας, ἱστορικὰς, φιλολογικὰς, λαογραφικὰς καὶ ἄλλας σχετιζομένας πρὸς τὴν Κύπρον ἐρεῦνας».

—Στις 23 Φλεβάρη ἔγινε ἑναρξὴ τῶν ἐπιστημονικῶν διαλέξεων τῆς Ἑταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν στὸ Παγκύπριο Γυμνάσιο με ὁμιλητὴ τὸν κ. Κ. Σπυριδάκι, που μίλησε με θέμα: «Ἡ διοικήσις τῶν ἀρχαίων βασιλείων τῆς Κύπρου». Ἡ διάλεξις συνοδεύταν ἀπὸ προβολές.

—Στις 16 Μάρτη ὁ γυμνασιάρχης τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου κ. Κ. Σπυριδάκις μίλησε σὲ συγκέντρωση γονέων καὶ κηδεμόνων στὸ Γυμνάσιο με θέμα «Σχολεῖον καὶ Οἰκογένεια».

—Τὸ Παγκύπριο Γυμνάσιο τιμώντας τὴ μνήμη μεγάλων Ἑλλήνων καὶ ξένων ἐπιστημόνων διοργάνωσε ἐφέτος τρία ἐπιστημονικὰ μνημόσυνα με ὁμιλητὰς ἀπὸ τοὺς καθηγητὰς του. Ἦδη μίλησε στις 7 Ἀπρίλη ὁ ὑποδιευθυντὴς τοῦ Π. Γυμνασίου κ. Θ. Α. Σοφοκλέους γιὰ τὸ μεγάλο παιδαγωγὸ Πεσταλότι με τὴν εὐκαιρία τῆς 200ετηριδᾶς του. Θ' ἀκολουθήσουν

ὀμιλίες τοῦ γυμνασιάρχου κ. Κ. Σπυριδάκι γιὰ τὸ μεγάλο Ἑλληνα γλωσσολόγο Γεώργιο Χατζηδάκι, καὶ τοῦ καθηγητῆ κ. Κώστα Προυσή γιὰ τὸν ἱστοριοφθὴ καὶ λογοτέχνη Γιάννη Βλαχογιάννη.

—Τὸ Θέατρο «Προμηθεΐας» ἀνέβασε τὴν «Εἰσβολή» τοῦ Λεόνωφ καὶ τὸν «Τοπὸς» τοῦ Πανιὸλ.

—Στις 14 Ἀπριλίου ὁ Μουσικὸς Σύλλογος «Μότσαρτ» Λευκωσίας ἔδωσε μίαν ἐξαιρετικὴ συναυλία μὲ μεγάλη καλλιτεχνικὴ ἐπιτυχία. Ἐχτελέστηκε ἡ «Συμφωνία εἰς Sol Ἑλ.σ.» τοῦ Mozart, ἡ «Συμφωνία Νο. 1 εἰς Do Μείζ.» τοῦ Beethoven καὶ ἡ «Συμφωνικὴ Σπουδὴ» τοῦ κ. Γ. Μιχαηλίδου. Γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Κύπρον ἔχτελοῦνται ὀλοκληρῆς οἱ συμφωνίες αὐτῆς τῶν δυὸ μεγάλων μουσουργῶν—καθὼς καὶ ἡ «Συμφωνικὴ Σπουδὴ» τοῦ κ. Μιχαηλίδου, ἕνα ἔργο γιοματὸ ἀπὸ κυπριακὸ χρῶμα, ἄρτιο στὴ σύλληψη καὶ στὴ μορφή. Διευθυντὴς τῆς Ὀρχήστρας ὁ κ. Γ. Μιχαηλίδης, ποῦ παρουσίασε μ' ἐξαιρετικὴ τέχνη τὰ δύο κομὰ αὐτὰ ἔργα, καὶ στὸν ὁποῖο δίνουμε θερμότερα συγχαρητήρια καθὼς καὶ στοὺς καλλιτέχνες τοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου «Μότσαρτ».

—Βγήκε τὸ πρῶτο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Λογοτεχνία» μὲ διευθυντὴ τὸν κ. Γ. Σαμψών.

—Ἀπὸ τὶς 4 Ἀπριλίου ἄρχισε νὰ ἐκδίδεται νέα ἀπογευματινὴ ἐφημερίδα (ἔβδομαδιαία πρὸς τὸ παρὸν), ὁ «Ταχυδρόμος» μὲ διευθυντὴ τὸν κ. Μάρκο Κωνοταντινίδου.

—Τὸ Ἀναμνηστικὸ Βραβεῖο James Tait Black γιὰ τὴν καλύτερη βιογραφία τοῦ 1945 ἀπονεμήθηκε στὸν Δρ. MacColl γιὰ τὸ βιβλίον ποῦ ἔγραψε γιὰ τὸ φημισμένον Βρετανὸ ζωγράφον Wilson Steer.

—Ὁ Δρ. Julian Huxley, γνωστὸς ἐπιστήμονας καὶ συγγραφέας πολλῶν βιβλίων μὲ βιολογικὴ κ' ἐπιστημονικὴ ὑπόθεση, δέχτηκε νὰ εἶναι ἐχτελεστικὸς Γραμματεὸς στὴν προπαρασκευαστικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Ὄργανισμοῦ Ἠνωμένων Ἐθνῶν γιὰ τὴν Ἐκπαίδευση, Ἐπιστῆμη καὶ πνευματικὴ καλλιέργεια.

—Στὸ μηνιαῖο περιοδικὸ «L' Arche» στὸ τεῦχος τοῦ περασμένου Ὀχτώ

βρη δημοσιεύονται ποιήματα τοῦ Ὀδυσσεᾶ Ἐλύτη μεταφρασμένα ἀπὸ τὸν κ. R. Levesque ποῦ γράφει κ' εἰσαγωγικὸ σημεῖωμα γιὰ τὸν «Ἑλληνα ποιητὴ Στὸ ἴδιο τεῦχος ὁ κ. Levesque γράφει ἕνα διεξοδικὸ καὶ πολὺ διαφωτιστικὸ ἄρθρον γιὰ τὸν Κατοίμπαλη, τὸν ἐξαιρετικὸ Ἑλληνα βιβλιογράφον.

—Πήραμε τὶς ἐφημερίδες *Ἐλευθερία*, *Ανεξάρτητος*, *Κυπριακὸς Τύπος*, *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, *Ταχυδρόμος*, *Ἀκρόπολις*, *Πάφος*, *Νέα Πολιτικὴ Ἐπιθεώρησις*, *Χρόνος*, *Πατρινητής*, *Ἑλλὴν* (Ἀλεξανδρείας) καὶ τὰ περιοδικὰ *Ἀγανιστής*, *Φλόγα*, *Μόρφωσις*, *Κυπριακὴ Ἐπιθεώρησις*, *Λογοτεχνία*, *Ἀγάπη*, *Χριστιανικὴ Ἀναγέννησις*, *Ἑλλίς*, *Πρωτοπόροί τῆς Νέας Γενιάς*, *Γράμματα*, *Ἐλεύθερα Δωδεκάηγησα*, *Ἀκτινές*, *Ἀγγλοελληνικὴ Ἐπιθεώρησις*, *Athene* (Σικάγου), *Lettres*, *Esprit*, *Portugal*, *Psychologist*, *Reader's Digest*, *Les Lettres Françaises*.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Α. Πανσέληνον: Μέρει ὀργῆς (ποιήματα), σ. 37.

Ε. Πενταγιώτη: Χρονικὸ τοῦ Γαλαξειδίου. Λογοτεχνικὴ ἀποκατάστασις Γ. Βαλέτα 1944, σ. 243.

Μελισσάνθους: Λυρική ἐξομολόγησις (ποιήματα) 1945, σ. 47.

Βασίλη Ρώτα: Τρελλὴ πορεία. Ποίημα, 1945, σ. 46.

Ὁμ. Μπεκέ: Ὁ Δὸν Κιχώτης. Ποιήματα, 1945, σ. 110.

Θεμ Κορνάρου: Καλοὶ καὶ κακοὶ. Μυθιστόρημα, 1941, σ. 149.

Ἡλία Βενέζη: Ἀκίφ. (Διήγημα), σ. 50.

Λεφτέγη Ξανθοῦ: Συσσίτιο. Νουβέλλα, σ. 85.

Τ. Ἀθανασιάδη: Θαλασσινοὶ προσκυνητῆς (διηγήματα) 1943, σ. 179.

Γ. Κορδάτου: Ρήγας Φεραῖος καὶ ἡ Βαλκανικὴ Ὁμοσπονδία, 1945, σ. 173.

Φ. Κόντογλου: Φημισμένοι ἄντρες καὶ λησμονημένοι, 1942, σ. 135.

Φ. Κόντογλου: Ὁ μυστικὸς κήπος, 1944 σ. 139.

Φ. Κόντογλου: Οἱ ἀρχαῖοι ἀνθρώποι τῆς Ἀνατολῆς, 1945, σ. 62.

Ν. Δ. Παλλᾶ: Τὸ αἷμα τῶν ἀθῶων. Ποιήματα 1945. σ. 71.

N. Βρετάνον: 33 ἡμέρες, 1945. σ. 19.

N. Βρετάνον: Ἡρωϊκὴ Συμφωνία. 1944. σ. 13

I. Θ. Κακριδὴ: Ἀνθρωπιστικά. 1942 σ. 46.

I. Θ. Κακριδὴ: Ὁ ποιητὴς καὶ ἡ μυθικὴ παράδοση. 1943 σ. 83

I. Θ. Κακριδὴ: Ὀμηρικὲς ἔρευνες. 1944. σ. 211.

R. M. Rilke: Γράμματα σ' ἓνα νέο ποιητὴ. Μετ. Μ. Πλωρίτη 1944. σ. 112.

A. Τρουαγιά: Ὁ Ντοστογιέφσκι στὸ κάτεργο. Μετ. Ν. Ἀνδρικόπουλου 1944. σ. 152.

Αἴμ. Βεάκη: Δερβενοχώρια. 1945. σ. 39.

Γ. Ρίτσον: Ὁ σύντροφος μας Ν. Ζαχαριάδης σ. 10.

Ζ. Οἰκονόμου: Ἡ συνοδεία τοῦ ἀνέμου (Ποιήματα).

Λώρη Ἀλ Μελετοπούλου: Ἐγχειρίδιον τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς νομισματικῆς. 1946 σ. 136+πιν. IX.

Στο. Παπαδάκη: Γραμματικὴ τῆς Δημοτικῆς εἰκονογραφημένη σ. 111.

Δ. Ζήση—H Βλάχου: Νεοελληνικὴ γραμματικὴ. 1945. σ. 88.

Τὰ πῶ πάνω βιβλία εἶναι ἐκδόσεις Ἀθηνῶν.

Παπακωνστόμου Α. Γεωργίου: Γραμματικὴ τῆς δημοτικῆς, Πάτραι σ. 116.

A. Κλόκκαρη: Ἀνέκδοτα κατάλληλα καὶ ἀκατάλληλα. Κύπρος 1946 σ. 136.

Παγκληρίου Γυμνασίου: Ἐπετηρὶς Σχολικοῦ ἔτους 1944—45 Λευκωσία. 1946. σ. 68.

Κώστα Προσοῆ: Αἰσθητικὴ καλλιέργεια Λευκωσία, 1946, σ. 16

Σ. Θ. Χρῆστη: Ὀμιλίαι, λόγοι, ἀφ' ὅθρα, προσφώνησεις. Α'. Ὁρηκευτικά. Κερύνεια, Κύπρος. 1946 σ. 115

Κώστα Μυριανθέα: Γεωγραφία τῆς Κύπρου μετὰ εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Γεωγραφίαν. Λευκωσία 1946. σ. 232.

T. S. Eliot: The Sacred Wood. Essays on Poetry and Criticism. London, pp. 171.

What Britain has done. 1939—1945. Issued by the Ministry of Information pp. 49.

Alain: Idées Introduction à la philosophie, Paris 1945, pp 368

A Mirambel: Précis de Grammaire élémentaire du Grec moderne. Paris 1939, pp. 245.

Robert D. Feild: The Art of Walt Disney, London, 1945, pp 290.

D. Mornet: Histoire de la Littérature et de la Pensée Françaises, Paris, pp 256. Hommage à Palamas, Chartres 1944, pp. 34.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Εὐχαριστοῦμε ὄλους πού μέ ἐπιστολές ἢ ἄλλως πως μᾶς συγκαρῆκανε γιά τὴ βράβευση τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων» ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν.

κ. Α. Νικ. Λευκωσία Ὁ «Ρόλλης» εἶναι ἀρκετὰ καλὸ σὰ θέμα καὶ σύλληψη, ἀλλὰ κακογραμμένο. Ἡ γλώσσα ἀνώμαλη, τὸ ὕφος ἀκατάστατο. Ὡστόσο ἔχει αἰσθημα καὶ ζωντανὸ πάθος. Ἀλλὰ τὸ «Λουλούδια π' ἀθῶνε» εἶναι ὀλίγη λα προχειρογραμμένο, φλύαρο καὶ φτωχό, μ' ὄλο πού εἶναι μὰ ὀκὰ χειρόγραφο. Νὰ γράφετε λίγα καὶ νὰ σχιζέτε περισσότερα Καὶ διαβάστε —κ. Γ. Μορ Λεμεσό Τὸ «Ἀνοιξιάτικο» εἶναι τὸ σχετικὰ καλύτερο καὶ στὴ μορφῇ καὶ στὸ περιεχόμενο, μ' ὄλο πού κάποιες εἰκόνας τού φαίνονται ἐξεζητημένες καὶ ὁ τελευταῖος στίχος σονατάφει. Προσέξτε νὰ μὴ κίνετε συχνὰ διασκελισματα τῶν στίχων. Ὁ πλείους στίχος, ὅταν μάλιστα εἶναι δεκαπεντασύλλαβος, εἶναι στοιχεῖο τεχνικὸ ἀπὸ τὰ βασικά Εὐχαριστοῦμε γιά τὰ καλά σας λόγια, —κ. Μιχ. Εὐστ. Μόρφου Τὸ τεχνος πού ζητᾶτε εἶναι ἐξαντλημένο. —δ Θ. Πιτσο Εὐχαριστοῦμε θερμὰ. Τὴ μετάφραση θὰ τὴ βάλομε στὸ ἐπόμενο. —κ. Α. Παν. Βαρώσι. Εὐχαριστοῦμε. Θὰ κάνουμε τὴ διόρθωση. Τὰ νέα θὰ τὰ βάλομε στὰ ἐπόμενα. —κ. Γ. Κων. Λευκωσία Τὰ νέα ποιήματά σας εἶναι στιχολογημένες ιδέες με λέξεις καὶ εἰκόνας προχειρῆς κάποτε καὶ μὲ ἄτεγνο στίχο. Δὲ λείπουν οἱ κοινοτοπίαι. Δυπηθήκαμε πού δὲ μᾶς βρήκατε στὸ γραφεῖο Ξανιπερᾶστε —κ. Π. Ξεν. Βαρώσι Γλυκόλογα τοῦ καλοῦ παλιοῦ καιροῦ. —κ. Π. Νορ. Λεμεσο. Τὸ ποιήμα σας «Τὰ μίση» εἶναι χωρὶς μέτρο καὶ ρυθμὸ Προσέξτε πολὺ στὴν τεχνικὴ τοῦ στίχου. Τὸ ποιήμα δὲν εἶναι μόνον ιδέαι· εἶναι καλλιτεχνικὴ μορφῇ καὶ μουσικῇ —κ. Κ. Τοκ. Λεμεσό. Μὲ καλύτερη ἐπεξεργασία τὸ ποιήμα σας «Μὴ κλαῖ» θὰ μοροῦσε νὰ δημοσιευτεῖ. Τὸ ἄλλο πολὺ ἀδύνατο —κ. Εὐγ. Μιχ. Βαρώσι. Εὐχαριστοῦμε θερμὰ γιά τὰ καλά σας λόγια. —κ. Μ. Κοζ. Λευκωσία. Πολὺ πῶ καλογραμμένο τὸ διήγημά σας, ἀγκαλὰ δὲν εἶναι παρὰ ἓνα βιαστικὸ σκίτσο.

Ἐπεὶ ὁ ἴδιος ἴδιοκτητὴς Ν. Ι. Κρανιδιώτης—Κερύνεια.

Τύποις «ΝΕΟΣ ΚΟΣΜΟΣ» Θ. Γ. Κυριακίδη, Λευκωσία.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: Τύπου, Γραμμάτων, Ἐπιστημῶν καὶ καλλιτεχνίας.

Διευθυντής: ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΪΑΝΟΣ

34, Ἀκαδημίας, 34.—Ἀθήναι

Ἀναλαμβάνει: τὴν ἐπιμέλεια περιοδικῶν καὶ βιβλίων, τὴν εἰκονογράφηση ἐξωφύλλων καὶ κειμένων, τὴν προμήθεια κάθε παραγγελίας γιὰ βιβλία ἢ ἄλλο τί, πνευματικῶν περιεχομένου κλπ.

Προμηθεύει: σὺς ἐφημερίδες τῶν ἐπαρχιῶν, στὰ περιοδικὰ καὶ γενικὰ στὸν Τύπο ὅ,τι ὕλη τοὺς χρειάζεται γιὰ τὴ συμπλήρωσή τους (ἀνταπόκριση, χρονογράφημα, τηλεγραφήματα, ἄρθρα καὶ ρεπορτάζ, μυθιστόρημα, διηγήματα) ὡς καὶ κάθε εἶδους συνεργασίες.

Διαφημίζει: βιβλία καὶ περιοδικὰ, καὶ γενικὰ κάθε πνευματικὴ δημιουργία, —ὀργανώνει καλλιτεχνικὰ προγράμματα καὶ στέλλει ἀποκόμματα γιὰ κάθε ζήτημα ποὺ θὰ τοῦ ζητηθεῖ νὰ τὸ παρακολουθήσει.

Ἐκδίδει: τὸ περιοδικὸ καὶ ἡμερολόγιον «ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ», στὸ ὁποῖο συνεργάζονται οἱ κορυφαῖοι Ἕλληνες διανοούμενοι.

Οἱ Κύπριοι συγγραφεῖς καὶ ἐκδότες περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων παρακαλοῦνται νὰ στέλλουν τὶς ἐκδόσεις των στὸ γραφεῖο μας.

Ρωτήστε μας γιὰ ὅ,τι ἐνδιαφέρεστε καὶ ζητήστε μας πληροφορίες γράφοντας μας:

ΜΑΡΙΟΝ ΒΑΪΑΝΟΝ

34, Ἀκαδημίας, Ἀθήναι.